

KPB.430.002.2022
nr ewid. 14/2022/P/21/040/KPB

Informacja o wynikach kontroli

PRZYGOTOWANIE WYBRANYCH PODMIOTÓW
DO REALIZACJI ZADAŃ
NA RZECZ ZAPEWNIENIA PORZĄDKU PUBLICZNEGO
Z WYKORZYSTANIEM ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO

DEPARTAMENT PORZĄDKU
I BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO

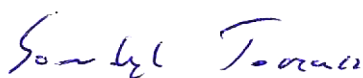
MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

Informacja o wynikach kontroli

Przygotowanie wybranych podmiotów do realizacji zadań na rzecz zapewnienia porządku publicznego z wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego

p.o. Dyrektor Departamentu Porządku
i Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Tomasz Sordyl

Zatwierdzam:

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

Warszawa, dnia 17.05.2022

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00
www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ	4
1. WPROWADZENIE	6
2. OCENA OGÓLNA	9
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI	11
4. WNIOSKI	20
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	21
5.1. Zastosowanie przymusu bezpośredniego w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego	21
5.2. Przygotowanie policji do realizacja zadań związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego	26
5.2.1. Stan zatrudnienia w strukturach organizacyjnych Policji odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego	26
5.2.2. Proces szkolenia przygotowujący funkcjonariuszy do realizacji zadań związanych z użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego	29
5.2.3. Przygotowanie logistyczne Policji do działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego	40
5.3. Działania policji w sferze utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego	42
5.3.1. Przygotowanie i prowadzenie działań sił policyjnych z użyciem środków przymusu bezpośredniego w ramach akcji i operacji	43
5.3.2. Interwencje policyjne	49
5.4. Poszanowanie praw osób, wobec których podejmowano działania z użyciem środków przymusu bezpośredniego	59
5.4.1. Przyjmowanie, rozpatrywanie oraz załatwianie skarg obywateli i instytucji na działania Policji i zachowania policjantów oraz nadzorowanie ich rozpatrywania przez jednostki Policji	60
5.4.2. Sprawy dyscyplinarne w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego	63
5.4.3. Przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka w Policji	66
5.4.4. Działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur	68
5.5. Pomoc psychologiczna i prawna udzielana funkcjonariuszom	70
6. ZAŁĄCZNIKI	74
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe	74
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych	77
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności	88
6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli	91
6.5. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli	92
6.6. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra	96

Wykaz stosowanych skrótów, skrótowców i pojęć

BLP KGP	Biuro Logistyki Policji KGP;
BOA	Centralny Pododdział Kontrterrorystyczny Policji „BOA”;
CSP	Centrum Szkolenia Policji w Legionowie;
ETPC	Europejski Trybunał Praw Człowieka;
Interwencja policyjna	przybycie policjantów na miejsce zdarzenia i doprowadzenie zastanej sytuacji do zgodnej z prawem, czy też przywrócenie stanu pożądanego;
KGP	Komenda Główna Policji;
KMP	Komenda Miejska Policji;
KMPT	Zespół Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur;
k.p.a.	Kodeks postępowania administracyjnego;
k.k.	Kodeks karny;
KPP	Komenda Powiatowa Policji;
k.p.w.	Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia;
k.w.	Kodeks wykroczeń;
KSP	Komenda Stołeczna Policji;
KWP	Komenda Wojewódzka Policji;
NOP	nieetatowe oddziały prewencji Policji;
NPP	nieetatowe pododdziały prewencji Policji;
OPP	oddziały prewencji Policji;
PdOZ	pomieszczenie dla osób zatrzymanych;
Przymus bezpośredni	uprawnienie nadane odpowiednim organom (podmiotom) przez ustawę, na mocy której w przewidzianych przez prawo sytuacjach istnieje możliwość fizycznego (siłowego) oddziaływania na człowieka w celu zmuszenia go do określonego zachowania;
RPO	Rzecznik Praw Obywatelskich;
SASW	szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych;
SESPol	Systemu Elektronicznej Sprawozdawczości w Policji;
Skutkowe użycie lub wykorzystanie śpb	użycie lub wykorzystania śpb skutkujące zranieniem osoby lub wystąpieniem innych widocznych objawów, zagrożeniem życia lub zdrowia osoby albo jej śmiercią lub szkodą w mieniu;
SPPP	samodzielne pododdziały prewencji Policji;
SWOP	System Wspomagania Obsługi Policji;
SZP	szkolenie zawodowe podstawowe;
śpb	środki przymusu bezpośredniego, rozumiane jako siła fizyczna uprawnionego funkcjonariusza lub przedmioty albo zwierzęta, za pomocą których wywiera on na osobę presję w celu przymuszenia jej do określonego zachowania;
użycie śpb	należy przez to rozumieć zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec osoby (art. 4 pkt 6 uośpb);

wykorzystanie śpb	należy przez to rozumieć zastosowanie środka przymusu bezpośredniego wobec zwierzęcia, albo zastosowanie go w celu zatrzymania, zablokowania lub unieruchomienia pojazdu lub pokonania przeszkody (art. 4 pkt 9 uośpb);
ustawa o NIK	ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2022 r. poz. 623);
ustawa o Policji	ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, ze zm.);
uośpb	ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 2418, ze zm.);
WSPol	Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie.

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy podmioty odpowiedzialne za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego są przygotowane do zapobiegania zagrożeniom bezpieczeństwa publicznego, przywracania zakłócanego porządku i ładu publicznego, z wykorzystywaniem środków przymusu bezpośredniego oraz czy istnieją właściwe zabezpieczenia i skuteczne środki chroniące przed nadużyciem stosowania środków przymusu bezpośredniego?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy jednostki organizacyjne Policji były odpowiednio przygotowane do skutecznej ochrony porządku publicznego w trakcie zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym, w związku z którymi istniało zagrożenie wystąpienia zbiorowego naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego?
2. Czy jednostki organizacyjne Policji w zakresie realizacji swoich ustawowych zadań wykorzystywały środki przymusu bezpośredniego w sposób zgodny z prawem, zapewniając jednocześnie skuteczność działań?
3. Czy jednostki organizacyjne Policji podejmowały stosowne działania w celu zapobiegania stosowaniu śpb niezgodnie z zasadami legalizmu, konieczności i proporcjonalności?

Nadrzędnym celem działań państwa w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego jest przywracanie zakłócanego porządku i ładu publicznego oraz zapewnienie niezakłóconego funkcjonowania organów i instytucji państwowych. Podmioty zobowiązane do zapewnienia porządku i ładu publicznego posiadają daleko idące uprawnienia w zakresie użycia środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej w przypadku konieczności przeciwdziałania naruszeniom porządku lub bezpieczeństwa wewnętrznego. Środki przymusu bezpośredniego stanowią jedną z najbardziej dolegliwych form ingerencji w nietykalność i autonomię jednostki. Jednocześnie jest to skuteczny sposób zmuszenia jednostki do określonego zachowania, zapobiegania zagrożeniom bezpieczeństwa, przywracania zakłócanego porządku i ładu publicznego.

Używanie lub wykorzystywanie środków przymusu bezpośredniego budzi szereg kontrowersji i wątpliwości, zarówno natury prawnej jak i moralnej. Społeczeństwo z jednej strony oczekuje od organów i instytucji systemu bezpieczeństwa skuteczności podejmowanych działań, z drugiej zaś obawia się nadmiernej ingerencji w sferę praw i wolności obywateli. Potrzebne jest zachowanie odpowiedniej równowagi pomiędzy stopniem ingerencji w poszczególne wartości zagwarantowane konstytucyjnie¹, a celem stosowania śpb przez Policję i inne uprawnione podmioty, którym jest przywrócenie porządku. Przy spełnieniu określonych warunków używanie lub wykorzystywanie środków przymusu bezpośredniego stanowi dopuszczalną i zgodną z prawem ingerencję w wolności i prawa jednostki. Obszar zastosowania przymusu bezpośredniego w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego definiują przepisy ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, która w sposób kompleksowy reguluje problematykę związaną z użyciem i wykorzystaniem śpb, w szczególności: wskazuje uprawnione podmioty do użycia lub wykorzystania śpb, ujednolica katalog śpb, określa przypadki oraz zasady ich użycia lub wykorzystania, zawiera przepisy regulujące postępowanie zarówno przed, jak również po ich użyciu lub wykorzystaniu, w tym sposób dokumentowania użycia lub wykorzystania śpb i broni palnej.

Krąg osób uprawnionych do zastosowania śpb zawarty w art. 2 ust. 1 uośpb obejmuje w szczególności: funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Ochrony Państwa, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Policji, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Straży Ochrony Kolei, Straży Parku, funkcjonariuszy i żołnierzy Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, inspektorów Inspekcji Transportu Drogowego, funkcjonariuszy Krajowej Administracji Skarbowej, żołnierzy Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, pracowników ochrony uprawnionych do użycia lub wykorzystania śpb lub broni palnej na podstawie przepisów ustawy z dnia

¹ Konstytucja RP gwarantuje jednostce prawną ochronę życia (art. 38) i wolności (art. 31), chroni godność, która jest dobrem niezbywalnym i przyrodzonym (art. 30), zapewnia prawo do równego traktowania (art. 32), chroni wolność i nietykalność osobistą (art. 41) i wprowadza powiązany z nimi zakaz stosowania tortur oraz kar cielesnych (art. 40).

4. Czy w Policji funkcjonuje skuteczny i efektywny proces szkolenia, przygotowujący funkcjonariuszy do realizacji zadań związanych z użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej?
5. Czy uprawnionym funkcjonariuszom Policji zapewniano odpowiednią pomoc psychologiczną i prawną, gdy następstwem użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej była śmierć lub zranienie osoby?

Jednostki kontrolowane

Komenda Główna Policji,
Komenda Stołeczna
Policji oraz sześć Komend
Wojewódzkich Policji w:
Białymstoku, Gdańsku,
Katowicach, Krakowie,
Poznaniu i Wrocławiu,
Wyższa Szkoła Policji
w Szczytnie, Centrum
Szkolenia Policji
w Legionowie

Jednostki objęte badaniem

kwestionariuszowym

Centralne Biuro
Antykorupcyjne
Centralny Zarząd Służby
Więziennej
Komenda Główna Straży
Granicznej
Komenda Główna Straży
Ochrony Kolei
Komenda Główna
Żandarmerii Wojskowej
Krajowa Administracja
Skarbowa
Służba Ochrony Państwa
Straż Miejska
m.st. Warszawy

Okres objęty kontrolą

2019–2021

(do 30 listopada 2021 r.)

22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia oraz pracowników zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych². Osoba uprawniona do stosowania przymusu bezpośredniego, zgodnie z art. 5 uośpb, może skorzystać z uprawnień i użyć środka wyłącznie do celów określonych w ustawie i wyłącznie w zakresie realizacji zadań ustawowych podmiotu, w którym pełni służbę lub w którym jest zatrudniona.

Funkcjonariusze Policji i innych służb posiadają szereg uprawnień, umożliwiających im realizację ustawowo przypisanych zadań, możliwości użycia przez nich siły są również precyzyjnie określone. Jeśli inne środki przymusu bezpośredniego nie są wystarczające, funkcjonariusze mogą także sięgnąć po broń palną. Aby uniknąć niebezpieczeństwa związanego z użyciem przymusu bezpośredniego czy broni, wobec sprawców naruszenia porządku publicznego w pierwszej kolejności prowadzi się działania zmierzające do zażegnania konfliktu bez konieczności użycia siły w jakiegokolwiek postaci. Rozwiązanie takie jest najkorzystniejsze, a przede wszystkim najbezpieczniejsze dla wszystkich uczestników zdarzenia, nie narażając ich choćby na nieodwracalne skutki podejmowanych czynności. Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionych powinno odbywać się na zasadach wynikających z ustawy:

- legalizmu – zgodnie z którą uprawniony ma prawo użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego wyłącznie realizując swoje zadania ustawowe i jednocześnie zmierzając do osiągnięcia celów określonych w ustawie;
- konieczności i proporcjonalności – nakazującą używania lub wykorzystania śpb w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości;
- szkody minimalnej – zgodnie z którą śpb używa się lub wykorzystuje w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości,
- łączenia środków – w przypadku gdy uzasadniają to okoliczności zdarzenia, uprawniony może użyć jednocześnie więcej niż jednego śpb lub wykorzystać jednocześnie więcej niż jeden taki środek, na zasadach określonych w tej ustawie.

Czynności kontrolne realizowane były w jednostkach organizacyjnych Policji, ponieważ odgrywa ona podstawową rolę w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego. Policja jest największą w strukturze państwa polskiego umundurowaną i uzbrojoną formacją służącą społeczeństwu, którą ustawodawca *expressis verbis* wyznaczył do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego (art. 1 ust. 2 ustawy o Policji). W odróżnieniu od wyspecjalizowanych służb takich jak Straż Graniczna, Służba Więzienna, ABW, CBA czy Żandarmeria Wojskowa, cele i zadania ustawowe Policji ukierunkowane są głównie

² Dz. U. z 2021 r. poz. 1995.

na zapobieganie i przeciwdziałanie powstawaniu i istnieniu zachowań sprzecznych z zasadami bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zadania na rzecz zapewnienia porządku publicznego z wykorzystaniem śpb realizowane są głównie w sytuacjach nadzwyczajnych, najczęściej przez oddziały i pododdziały Policji w przypadku powszechnego zakłócenia porządku. Oprócz kontroli przeprowadzonych w wytypowanych jednostkach Policji zasięgano dodatkowych informacji w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK w innych podmiotach uprawnionych do stosowania śpb.

Kontrolowana działalność jest zależna od szeregu czynników występujących w otoczeniu, nieprzewidywalnych, znajdujących się niekiedy poza kontrolą jednostek organizacyjnych Policji realizujących działania policyjne w związku ze zgromadzeniami lub innymi wydarzeniami o charakterze masowym, w związku z którymi istnieje zagrożenie wystąpienia zbiorowego naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Z tego względu przedmiotem oceny NIK nie były kwestie doboru taktyki działań i technik interwencji.

2. OCENA OGÓLNA

Jednostki organizacyjne Policji były przygotowane do zapobiegania zagrożeniom bezpieczeństwa publicznego, przywracania zakłócanego porządku i ładu publicznego, z wykorzystywaniem środków przymusu bezpośredniego. Należy jednak podkreślić, że zidentyfikowane w trakcie kontroli problemy miały wpływ na sposób wykonywania przez Policję zadań w tym zakresie.

Komendant Główny Policji, jako centralny organ administracji rządowej właściwy m.in. w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, utworzył i utrzymywał system jednostek służby prewencyjnej w ciągłej gotowości i zdolności do reagowania w przypadku wystąpienia różnorodnych zagrożeń porządku i bezpieczeństwa wewnętrznego³. Stan zatrudnienia policjantów w oddziałach i samodzielnych pododdziałach prewencji Policji kształtował się na wymaganym poziomie, tj. nie niższym niż 90% limitu etatowego, ustalonego przez Komendanta Głównego Policji.

Policjanci biorący udział w działaniach pododdziałów zwartych dysponowali niezbędnym uzbrojeniem, sprzętem techniczno-bojowym oraz środkami ochrony osobistej. W toku kontroli stwierdzono jednak braki pełnego wyposażenia w stosunku do obowiązujących w Policji norm należności. Braki te mogły mieć negatywny, choć incydentalny wpływ na dobór środków adekwatnych do stopnia zagrożenia. NIK zwraca również uwagę, że Policja w ograniczonym zakresie wykorzystywała kamery nasobne. Analiza wybranych wypadków nadzwyczajnych wskazuje, że w kluczowych dla wyjaśnienia sprawy sytuacjach, kamery te nie działały lub nie zostały przez funkcjonariuszy włączone. NIK pozytywnie ocenia działania kierownictwa Policji zmierzające do wyeliminowania nieprawidłowości w tym zakresie.

Podstawowym problemem występującym od wielu lat w Policji były niedomagania w systemie szkolenia funkcjonariuszy oraz kadry zarządzającej. Jedynym szkoleniem obowiązkowym dla policjantów jest szkolenie podstawowe, które przechodzi każdy funkcjonariusz po wstąpieniu do Policji. Długość tego szkolenia na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat ulegała wielokrotnie zmianom. Jeszcze w 2005 r. szkolenie podstawowe realizowano w ciągu 1583 godzin, w 2007 r. skrócono je do 997 godzin. Szkolenie w takim wymiarze kontynuowano przez ponad 10 lat. W roku 2018 r. Komendant Główny Policji zwiększył liczbę godzin szkolenia podstawowego do 1123. Jednak w 2020 r. podczas pandemii szkolenie skrócono do 455 godzin, by w 2021 r. zwiększyć liczbę godzin do 742, a następnie do 1123. NIK ocenia pozytywnie decyzje Komendanta Głównego Policji dotyczące zwiększenia liczby godzin szkolenia podstawowego, docenia też prowadzenie, dużym nakładem sił i środków, szkoleń w trudnej sytuacji pandemicznej. Niemniej jednak nie sposób nie zauważyć, że obecnie służbę pełnią policjanci, którzy przeszli szkolenie w zredukowanym zakresie, uzupełnione jedynie formami zastępczymi. Może to negatywnie wpływać na poziom kwalifikacji zawodowych funkcjonariuszy i ich umiejętności, także tych związanych z podejmowaniem interwencji, zwłaszcza z użyciem śpb. Ryzyko to zwiększają występujące od lat w Policji poważne problemy z realizacją doskonalenia zawodowego. W 2019 r. Policja zaspokoiła jedynie 45% potrzeb szkoleniowych na kursach specjalistycznych, w których realizowano tematykę w zakresie stosowania śpb oraz taktyki i techniki inter-

Policja posiadała możliwości do zapewnienia ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym przez zastosowanie środków przymusu bezpośredniego

³ Na potrzeby kontroli porządek publiczny zdefiniowano, jako stan zewnętrzny polegający na przestrzeganiu przez ludność w swym postępowaniu pewnych zasad, form, zakazów, których nieprzestrzeganie w warunkach zbiorowego współżycia ludzi narażałoby ich na niebezpieczeństwa i uciążliwości. Natomiast bezpieczeństwo wewnętrzne związane jest ze stanem niezakłóconego funkcjonowania państwa, bezpieczeństwem jego organów oraz stabilnością życia społecznego.

wencji. W czasie pandemii, ze względu na występujące ograniczenia, poziom zaspokojenia potrzeb szkoleniowych w tym zakresie spadł do 10%. W badanym okresie niewielki procent funkcjonariuszy korzystał z innych form doskonalenia zawodowego centralnego, biorąc udział w kursach, których treści dotyczyły m.in. posługiwania się śpb. Jednocześnie NIK zauważa, że przy kształtowaniu programów szkoleń w zakresie technik interwencji Policja opierała się przede wszystkim na wiedzy i doświadczeniu własnej kadry, nie korzystając praktycznie z opinii zewnętrznych specjalistów, zwłaszcza z zakresu medycyny (poza opinią ekspertów z 2015 r.), psychiatrii, psychologii czy praw obywatelskich. Zdaniem NIK, wykorzystanie opinii zewnętrznych specjalistów przy doborze odpowiednich technik interwencyjnych, w tym wobec osób z zaburzeniami świadomości stanowiłoby dobrą praktyką i umacniało przekonanie obywateli, że Policja rzetelnie dba o adekwatne i bezpieczne stosowanie środków przymusu bezpośredniego. Zwrócić należy też uwagę, że tylko kilka procent policyjnej kadry zarządzającej ukończyło dedykowany tej grupie specjalistyczny kurs dla dowódców akcji i operacji policyjnych. Okoliczności powyższe mogą stwarzać ryzyko niezapewnienia odpowiedniego poziomu kwalifikacji i umiejętności zawodowych policjantów, zwłaszcza tych związanych z kierowaniem podoperacjami i operacjami oraz podejmowaniem interwencji z użyciem środków przymusu bezpośredniego, co może rzutować z kolei na prawidłowość realizacji zadań przez funkcjonariuszy. NIK od wielu lat zwraca uwagę Policji na konieczność wprowadzenia obowiązkowych, a nie jak obecnie fakultatywnych, kursów specjalistycznych, jako niezbędnego etapu rozwoju i doskonalenia zawodowego funkcjonariuszy. Kursy te powinny zostać powiązane ze ścieżką kariery policjanta.

Policja podejmowała działania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym, w związku z którymi istniało zagrożenie wystąpienia zbiorowego naruszenia bezpieczeństwa. Wdrożone w kontrolowanych komendach wojewódzkich i KSP rozwiązania umożliwiały przygotowanie i realizację działań policyjnych w stopniu niezbędnym do zapewnienia skutecznej ochrony porządku publicznego w trakcie zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym. W przypadku możliwości wystąpienia zagrożeń lub sytuacji konfliktowych Policja podejmowała działania prewencyjne przy pomocy zespołów antykonfliktowych. NIK zwraca jednak uwagę na niepokojąco wysoki odsetek, niezasadnych w ocenie sądów, zatrzymań dokonywanych w czasie zabezpieczania masowych zgromadzeń. Odsetek ten sięgał niekiedy nawet 30% ogółu dokonanych przez Policję zatrzymań.

Kwestie związane z prawidłowością stosowania środków przymusu bezpośredniego były wielokrotnie przedmiotem wystąpień Rzecznika Praw Obywatelskich, w których zwracał on uwagę m.in. na poważne nieprawidłowości związane z czynnościami podejmowanymi przez Policję wobec obywateli, w tym także wobec parlamentarzystów i dziennikarzy⁴. Niezależnie od faktu, że Policja podejmowała działania w celu zapobiegania stosowaniu środków przymusu bezpośredniego niezgodnie z zasadami legalizmu, konieczności i proporcjonalności, Najwyższa Izba Kontroli dostrzega potrzebę podjęcia przez Komendanta Głównego Policji działań systemowych w zakresie spraw wskazanych przez RPO.

⁴ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-adam-bodnar-senat-stan-praw-i-wolnosci-obywatelskich-2021>

3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

W strukturze polskiej Policji funkcjonuje 21 oddziałów i samodzielnych pododdziałów prewencji. Oddziały prewencji powstały na mocy przepisów ustawy o Policji i funkcjonują na zasadach określonych w decyzji nr 12 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie utworzenia, struktury organizacyjnej i etatowej oddziałów prewencji Policji oraz samodzielnych pododdziałów prewencji Policji⁵. Na podstawie § 1 powołanej wyżej decyzji stworzono oddziały prewencji policji w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie i we Wrocławiu oraz samodzielne pododdziały prewencji Policji w Bielsku-Białej, Częstochowie, Gorzowie Wielkopolskim, Legnicy, Opolu, Płocku i Radomiu. Właściwi komendanci wojewódzcy zorganizowali NOP i NPP w sposób określony w zarządzeniu nr 715 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania nieetatowych pododdziałów i oddziałów prewencji Policji⁶.

Jednostki prewencji Policji zostały zorganizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami

Jednostki Policji były przygotowane do działań w sferze ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego z wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego. Oddziały prewencji, stanowiące odwód centralny Komendanta Głównego Policji przeznaczony do działań na terenie całego kraju, a także nieetatowe pododdziały i oddziały prewencji Policji zostały utworzone i zorganizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami. [str. 26–27]

Stan zatrudnienia policjantów w jednostkach prewencji kształtował się na wymaganym poziomie, tj. nie niższym niż 90% limitu etatowego, ustalonego przez Komendanta Głównego Policji. W dwóch jednostkach prewencji (na 21) nie osiągnięto 90% stanu zatrudnienia, tj. w OPP Szczecin (80,7%) oraz OPP Warszawa (87,8%). Braki kadrowe w pododdziałach prewencji związane były m.in. z procesami zachodzącymi na rynku pracy na poziomie lokalnym i relatywnie niską atrakcyjnością zawodu policjanta w stosunku do innych ofert zatrudnienia w danym regionie. Stwierdzona w KWP w Białymstoku nieprawidłowość związana była z wyznaczeniem dowództwa NOP przez Naczelnika Sztabu Policji, a nie przez właściwego komendanta, jak wynikało to z przepisów. Nieprawidłowość ta miała charakter formalny i nie wpłynęła na realizację przez KWP zadań ustawowych w zakresie ochrony porządku publicznego. [str. 28–29]

Stan zatrudnienia jednostek prewencji kształtował się na wymaganym poziomie

Funkcjonariusze biorący udział w działaniach policyjnych dysponowali niezbędnym uzbrojeniem, sprzętem techniczno-bojowym oraz środkami ochrony osobistej. Jednocześnie podkreślić należy, że w toku kontroli stwierdzono braki pełnego wyposażenia w sprzęt uzbrojenia, śpb, sprzęt transportowy i środki ochrony indywidualnej dla KWP/KSP, OPP, PPP i NOP, w stosunku do obowiązujących norm należności. Braki te mogły mieć negatywny wpływ na dobór najbardziej odpowiednich środków do zaistniałych okoliczności (w szczególności pod kątem jak najmniejszej dolegliwości lub szkody, proporcjonalnie do stanu zagrożenia).

Stan wyposażenia umożliwił właściwą realizację zadań

⁵ Dz. Urz. KGP poz. 2, ze zm.

⁶ Dz. Urz. KGP z 2018 r. poz. 96.

Stwierdzone braki w KWP i KSP dotyczyły głównie dostaw centralnych realizowanych przez Komendę Główną Policji. W trakcie kontroli stwierdzono, że system obsługiwany przez Biuro Logistyki Policji KGP nie umożliwiał bieżącego wglądu do stanów magazynowych podległych KGP jednostek, przez co BLP KGP nie mogło sprawować realnego i bieżącego nadzoru nad sprzętem i uzbrojeniem użytkowanym przez jednostki organizacyjne Policji. [str. 40–41]

W okresie objętym kontrolą w jednostkach organizacyjnych Policji nie wycofywano i nie zniszczono ani nie zutylizowano przeterminowanych uniwersalnych granatów łzawiących (UGŁ-200/1). W magazynach wszystkich garnizonów Policji na dzień 30 września 2021 r. przechowywano łącznie 27 635 sztuk ww. granatów, z tego 25 203 sztuki (tj. 91,2%) po upływie okresu gwarancji. W toku kontroli NIK BLP Policji poinformowało jednostki organizacyjne Policji o możliwości wykorzystania tych środków do celów szkoleniowych. [str. 42]

System szkoleń
nie zapewniał
realizacji wszystkich
zgłaszanych potrzeb

Zadania związane z organizowaniem i prowadzeniem nauczania w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego, taktyki i technik interwencji oraz posługiwania się bronią palną były realizowane podczas szkoleń zawodowych podstawowych, w trakcie doskonalenia zawodowego centralnego, jak również doskonalenia zawodowego lokalnego.

System szkoleń przygotowujących funkcjonariuszy do realizacji zadań związanych z użyciem lub wykorzystaniem śpb i broni palnej nie zapewniał realizacji wszystkich zgłaszanych potrzeb, w szczególności w zakresie kursów ogólnopolicyjnych z taktyki i technik interwencji, specjalistycznych dla średniej kadry dowódczej oddziałów prewencji Policji i samodzielnych pododdziałów prewencji Policji, czy też posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu. [str. 33–34]

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb szkoleniowych na kursach specjalistycznych, w których realizowano tematykę w zakresie stosowania śpb oraz taktyki i techniki interwencji wyniósł w 2019 r. 45%, natomiast w 2020 r. jedynie 10%. Tak niski wskaźnik wynikał m.in. z niewielkiej liczby miejsc określonej przez ośrodki szkoleniowe Policji oraz ograniczeń związanych z epidemią COVID-19 (od marca do czerwca 2020 r. działalność szkoleniowa została zawieszona, a w kolejnych miesiącach – znacznie ograniczona). Natomiast wskaźnik zaspokojenia potrzeb szkoleniowych dotyczących szkolenia zawodowego podstawowego (obowiązkowego) wyniósł w 2020 r. zaledwie 46% (w 2019 roku kształtował się na poziomie 92%). Ze względu na liczbę policjantów przyjętych do służby i oczekujących na szkolenie podjęto działania mające na celu stworzenie warunków umożliwiających reaktywowanie procesu kształcenia w ograniczonym formacie, ponieważ prowadzenie szkolenia zawodowego podstawowego w pełnym wymiarze skutkowałoby wydłużonym czasem oczekiwania na rozpoczęcie zajęć przez policjantów przyjętych do służby. W związku z tym program szkolenia zawodowego podstawowego został skrócony o treści możliwe do uzupełnienia w jednostkach organizacyjnych Policji. Kontynuacją szkolenia zawodowego podstawowego była adaptacja zawodowa, podczas której policjanci byli delegowani do czasowego pełnienia służby w OPP (SPPP) lub pełnili służbę w pionie prewencji przy wsparciu wyznaczonego opiekuna służbowego. [str. 34–36]

Skrócenie liczby godzin szkolenia podstawowego o ponad połowę, tj. z 1123 do 485 godzin lekcyjnych w związku z epidemią Covid-19 oraz brak pełnego zaspokojenia potrzeb szkoleniowych, zwłaszcza na specjalistycznych kursach doskonalenia zawodowego (w tym kursach specjalistycznych dla średniej kadry dowódczej OPP i SPPP), może negatywnie wpływać na poziom zawodowych kwalifikacji i umiejętności funkcjonariuszy, a w następstwie rzutować na prawidłowość realizacji przez nich zadań, w tym na wykorzystanie śpb. [str. 32, 37–39]

Ocena efektywności szkolenia stanowi istotne narzędzie, które pozwala zweryfikować czy realizowany proces kształcenia był skuteczny, czy też wymaga korekt. W okresie objętym kontrolą w Policji dokonywano pomiaru efektywności szkolenia i doskonalenia zawodowego (ewaluacji). Wśród propozycji zmian wskazanych w badaniach ewaluacyjnych znalazły się m.in. propozycje zwiększenia liczby godzin dydaktycznych m.in. w ramach kursu specjalistycznego dla policjantów podejmujących interwencję wobec osób agresywnych i niebezpiecznych, sugerowano wprowadzenie strzelań z samochodu oraz samochodu w ruchu, wprowadzenie strzelania w warunkach podwyższonego stresu z różnych jednostek broni). Ponadto wskazywano na potrzebę utworzenia kursu specjalistycznego dla dzielnicowych, czy kursu specjalistycznego dla policjantów realizujących zatrzymanie niebezpiecznych przestępców. [str. 34–36]

Przy dopuszczaniu w procesie szkolenia poszczególnych technik stosowania śpb (w zakresie siły fizycznej, pałki służbowej, środków chemicznych, paralizatorów i pocisków niepenetracyjnych) nie korzystano z wiedzy specjalistów i biegłych z zakresu medycyny. Zgodnie z obowiązującą w Policji szczegółową procedurą programy szkolenia zawodowego i nauczania obejmujące wiedzę i umiejętności z zakresu taktyki i techniki interwencji były opracowywane lub zmieniane przez zespoły programowe powołane przez Komendanta Głównego Policji. W skład zespołu wchodziła doświadczona kadra policyjna, posiadająca kwalifikacje instruktorskie z zakresu sportów oraz sztuk walki i samoobrony. Podczas prac mających na celu wprowadzenie zmian w programie szkolenia bądź nauczania uwzględniane były także wnioski wynikające z bieżącej analizy interwencji policyjnych, w trakcie których używano lub wykorzystywano śpb. [str. 39]

Przedmiotem działań pododdziałów zwartych Policji są m.in. zgromadzenia i uroczystości publiczne wysokiego ryzyka (w szczególności z udziałem osób podlegających ustawowej ochronie), a także zbiorowe naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego (w szczególności natury społecznej, ekonomicznej i politycznej), których skutki mogą doprowadzić do niepokojów społecznych.

Przyjęte rozwiązania zapewniały skuteczną ochronę porządku publicznego w trakcie zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym

Wdrożone w kontrolowanych komendach wojewódzkich i KSP rozwiązania umożliwiały przygotowanie i realizację działań policyjnych w stopniu niezbędnym do zapewnienia skutecznej ochrony porządku publicznego w trakcie zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym. Podejmowane czynności organizacyjne były zgodne z obowiązującymi wewnętrznymi przepisami. Określona, na etapie planowania działań, klarowna struktura dowodzenia, podział i szczegółowy zakres zadań

przydzielonych do realizacji przez osoby funkcyjne (w tym dowódców podoperacji/odcinków) oraz zapewniony bieżący kontakt w toku działań pomiędzy osobami decyzyjnymi, stwarzały warunki do należytego kierowania działaniami.

W wyniku kontroli wybranej próby 54 operacji lub akcji policyjnych stwierdzono, że śpb zostały użyte w 52% badanych działań pododdziałów zwartych, w tym doszło do pięciu przypadków skutkowego użycia śpb. W badanej próbie akcji i operacji nie stwierdzono przypadków nieproporcjonalnego zaangażowania sił i środków użytych do zabezpieczenia zdarzeń w stosunku do zaistniałych okoliczności. Podjęcie przez Policję działań przywracających naruszony porządek warunkowane było, co do zasady brakiem skuteczności zastosowanych uprzednio prób wykorzystania dostępnych instrumentów oddziaływania pozasiłowego, takich jak komunikaty informacyjne czy próby mediacji. Przedmiotem oceny NIK nie były kwestie doboru taktyki działań, w tym zasadność stosowania taktyki izolowania osób naruszających porządek prawny. NIK zwróciła jednak uwagę na relatywnie wysoki (ponad 30%) odsetek zatrzymań w ogólnej liczbie zatrzymań osób dokonanych przez Policję w ramach badanych działań na terenie Garnizonu Stołecznego podczas protestów i zgromadzeń publicznych. Zatrzymania te zostały ocenione przez Sądy, jako niezasadne. NIK wskazała na konieczność wzmocnienia nadzoru Komendanta Głównego nad realizacją przez funkcjonariuszy czynności zatrzymywania osób oraz zapewnienie niezbędnego przygotowania policjantów do wykonania tych czynności. [str. 46–47]

Największa liczba zgromadzeń i manifestacji odbywała się na terenie Garnizonu Stołecznego

Największa liczba zgromadzeń i manifestacji odbywała się na terenie Garnizonu Stołecznego. W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2021 r. KSP realizowała zadania związane z zabezpieczeniem 4276 zgromadzeń publicznych i protestów społecznych oraz 635 imprez masowych. Do realizacji zadań związanych z zabezpieczeniem ww. zgromadzeń publicznych skierowanych zostało ogółem 198,2 tys. funkcjonariuszy Policji. W działaniach tych policjanci użyli środków przymusu bezpośredniego w 378 przypadkach, a 77 funkcjonariuszy odniosło obrażenia. W okresie objętym kontrolą stwierdzono pięć przypadków skutkowego użycia śpb w ramach działań związanych z zabezpieczeniem zgromadzeń. Trzy przypadki dotyczyły użycia śpb przez policjantów jednostek i komórek organizacyjnych KSP podczas operacji, która miała miejsce w dniach 18–19.11.2020 r. i akcji policyjnej w dniach 28–29.01.2021 r.) oraz dwa przypadki skutkowego użycia śpb przez policjantów sił wsparcia z OPP w Katowicach podczas operacji z 11 listopada 2020 r. W wyniku użycia pocisków niepenetracyjnych miotanych z broni gładkolufowej w dniu 11 listopada 2020 r. obrażeń ciała doznała jedna osoba. Z opisu okoliczności użycia śpb w postaci pocisków niepenetracyjnych wynikało, że nastąpiło to dwukrotnie w warunkach bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia funkcjonariuszy Policji (10 policjantów odniosło obrażenia w tej fazie działań) i poprzedzone było wydaniem policyjnych komunikatów informacyjnych, a także użyciem innych rodzajów śpb, w tym środków o mniejszej dolegliwości (siły fizycznej, pałek służbowych, ręcznych i plecakowych miotaczy substancji obojętnej oraz granatów hukowo-błyskowych i hukowo-błyskowo-gazowych).

Na podstawie przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego Policja stwierdziła, że użycie śpb, w tym broni gładkolufowej przez funkcjonariuszy sił wsparcia z OPP w Katowicach było uzasadnione faktycznym przebiegiem zdarzeń, nastąpiło zgodnie z obowiązującą procedurą i znajdowało oparcie w przepisach uośpb. [str. 47–48]

Na terenie garnizonu wielkopolskiego Policji w 2019 r. miały miejsce demonstracje po śmiertelnym postrzeleniu przez policjanta mieszkańca Konina. W wyniku kontroli stwierdzono, że siły Policji działały w trybie *zabezpieczenia przewencyjnego*, pomimo że zgodnie z § 6 ust. 1 zarządzenia nr 23 Komendanta Głównego Policji z 24 września 2014 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi⁷, w zaistniałych wówczas okolicznościach konieczne było podjęcie działań w trybie *akcji policyjnej* zarządzanej przez komendanta wojewódzkiego policji lub przez komendanta miejskiego Policji. [str. 48–49]

Poza tym stwierdzone w KWP w Poznaniu nieprawidłowości sprowadzały się przede wszystkim do niezamieszczenia w planach działania dowódcy akcji/operacji informacji o rodzaju i zakresie użycia lub wykorzystania śpb oraz pominięcia w raporcie końcowym jednej operacji informacji o użyciu w jej trakcie śpb. [str. 44]

W okresie od 1 stycznia 2020 r. do 30 czerwca 2021 r. Policja przeprowadziła ogółem 14 272 221 interwencji. Analiza przebiegu interwencji z użyciem śpb została przeprowadzona na próbie 139 wybranych losowo interwencji z użyciem śpb na terenie kontrolowanych garnizonów. [str. 50]

Od 1 stycznia 2019 r.
do 30 czerwca 2021
Policja przeprowadziła
ponad 14 mln interwencji

W przypadku dziewięciu spraw stwierdzono okoliczności wskazujące na to, że mogło dojść do naruszenia obowiązujących zasad dokumentowania lub użycia środków przymusu bezpośredniego. Uchybienia w zakresie dokumentowania użycia śpb dotyczyły m.in. nieczytelnych zapisów i braku istotnych informacji w notatnikach służbowych policjantów, czy też innego opisu zdarzeń niż wynikało to z analizy zapisu zarejestrowanego przez kamery nasobne. W badanej próbie wystąpiły także przypadki bezpodstawnego lub nieadekwatnego zastosowania śpb. Na terenie Garnizonu Podlaskiego dokonano niezasadnego zlecenia przez dyżurnych KPP zatrzymania osoby oraz doprowadzenia w celu wytrzeźwienia. Jak wykazała kontrola NIK, w wyniku postępowania wyjaśniającego przeprowadzono rozmowy dyscyplinujące i skierowano odpowiedzialnych funkcjonariuszy na szkolenie z zakresu wypełniania dokumentacji z czynności doprowadzenia. W ramach badanej próby w KWP w Poznaniu stwierdzono jeden przypadek, kiedy policjant zastosował śpb w postaci chemicznego środka obezwładniającego wobec osoby, która miała założone kajdanki na ręce. Właściwy komendant powiatowy odstąpił od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i przeprowadzono z policjantem, który dopuścił się naruszenia dyscypliny służbowej, jedynie rozmowę dyscyplinującą. Na terenie Garnizonu Śląskiego w wyniku interwencji Policji została poszkodowana osoba wobec której użyto śpb. U poszkodowanego

⁷ Dz. Urz. KGP z 2014 r. poz. 65 (utraciło moc 1.08.2020 r.).

zdiagnozowano zwichnięcie obu stawów łokciowych, Po upływie tygodnia od interwencji osobie tej amputowano rękę. Śledztwo w tym zakresie zostało umorzone ze względu na *brak znamion czynu zabronionego*.

[str. 51]

Szczegółowemu badaniu poddano również celowo wybrane cztery przypadki skutkowego użycia śpb, wskazujące na bezpodstawne lub nieadekwatne zastosowanie śpb podczas interwencji policyjnych, prowadzące do naruszenia wolności i praw osób, wobec których środki te były używane. W związku z interwencjami, które miały miejsce 30 lipca i 2 sierpnia 2021 r. we Wrocławiu, wszczęte zostały postępowania dyscyplinarne w stosunku do dziesięciu funkcjonariuszy, spośród których jednego ukarano naganą, a w stosunku do sześciu postępowania te do dnia zakończenia kontroli pozostawały w toku. Trzech funkcjonariuszy zwolniono ze służby przed zakończeniem postępowań dyscyplinarnych – ze względu na ważny interes służby (art. 41 ust. 2 pkt 5 ustawy o Policji). Odnosnie pierwszej z wymienionych wyżej interwencji – Prokuratura Okręgowa w Świdnicy, a odnośnie drugiej – Prokuratura Rejonowa dla Wrocławia – Psie Pole, prowadziły w czasie kontroli śledztwa w sprawie nieumyślnego spowodowania śmierci. Ponadto w związku z przebiegiem interwencji, która miała miejsce 6 sierpnia 2021 r. w Lubinie, podjęto czynności wyjaśniające, przy czym w trakcie kontroli NIK śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień i niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariuszy biorących udział w tej interwencji prowadziła Prokuratura Okręgowa w Łodzi.

[str. 51–54]

Niepożądane skutki interwencji policyjnych

NIK zauważa, że niepożądane skutki interwencji policyjnych występowały w przypadku nieprzestrzegania przez funkcjonariuszy zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego wynikających z opracowań i rekomendacji. Z tego względu niezbędne jest wprowadzenie powszechnych i obligatoryjnych szkoleń dla policjantów pionu prewencji w zakresie interwencji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi lub niekontrolujących swoich zachowań z innych przyczyn. Wysokie ryzyko wystąpienia nieoczekiwanych i trudnych do przewidzenia, niekorzystnych okoliczności podczas interwencji policyjnych, a nawet zagrożenia dla życia lub zdrowia wynika m.in. z używania nowych substancji psychoaktywnych oraz środków zastępczych (tj. substancji klasyfikowanych jako tzw. nowe narkotyki). Podczas interwencji wobec osoby, u której występują zaburzenia świadomości połączone z dezorientacją, halucynacjami i podnieceniem ruchowym, może dojść do zatrzymania krążenia i oddechu. Zgodnie z rekomendacjami specjalistów z zakresu medycyny, interwencje w stosunku do takich osób muszą być wspólnymi działaniami Policji i zespołu ratownictwa medycznego, który może natychmiastowo wdrożyć postępowanie resuscytacyjne. Wobec tego niezbędne jest wypracowanie i wdrożenie trybu współdziałania policjantów z zespołami ratownictwa medycznego podczas interwencji podejmowanych wobec agresywnych i niebezpiecznych osób z zaburzeniami psychicznymi wywołanymi chorobą lub stosowaniem substancji psychoaktywnych.

[str. 56–58]

Niezbędnym elementem dokumentowania przebiegu służby funkcjonariuszy, stosowanym w celu zapewnienia transparentności czynności podejmowanych przez policjantów są kamery nasobne. Na wyposażeniu policjantów na terenie całego kraju pozostawało 2757 takich kamer. Przeprowadzone w Biurze Prewencji KGP analizy wykazały ich zbyt niskie wykorzystanie, co wynikało m.in. z przyjętego sposobu przydzielania kamer oraz występujących w poszczególnych jednostkach/komórkach wakatów i absencji, w tym długotrwałych zwolnień lekarskich. KGP podejmowała działania mające na celu dokonanie zakupu kolejnych kamer nasobnych – w trakcie kontroli rozpoczęto procedurę zakupu kamer nasobnych wraz z systemem informatycznym w liczbie 3100 sztuk. [str. 58–59]

Podczas kontroli dokonano sprawdzenia prawidłowości przestrzegania procedur dotyczących rozpatrywania skarg w związku z użyciem przez policjantów śpb lub broni palnej oraz prowadzenia postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy Policji. W okresie objętym kontrolą do organów Policji właściwych do rozpatrzenia skargi wpłynęło łącznie 1377 skarg.

Skargi w związku z użyciem przez policjantów śpb lub broni palnej

W kategorii *Nieludzkie lub poniżające traktowanie* odnotowano 1034 skarg. W tym 1813 zarzutów będących przedmiotem skarg rozpatrzono we własnym zakresie, z których siedem uznano za zasadne. Do prokuratury przekazano 727 zarzutów. W kategorii *Naruszenie prawa do wolności* wpłynęły 343 skargi, w tym 671 zarzutów zawartych w skargach rozpatrzono we własnym zakresie, z których jedenaście uznano za zasadne. Do prokuratury/sądu przekazano 222 zarzuty. Skargi w kontrolowanych jednostkach rozpatrywane były terminowo, w oparciu o prawidłowo zgromadzony, kompletny materiał dowodowy. Podejmowane były właściwe czynności, mające na celu wyjaśnienie zarzutów podnoszonych w skargach.

[str. 60–62]

W wyniku sprawdzenia prawidłowości przestrzegania procedur dotyczących rozpatrywania skarg w związku z użyciem przez policjantów śpb lub broni palnej oraz prowadzenia postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy Policji w dwóch przypadkach stwierdzono zaniechanie działania w sytuacji, gdy uprawniony organ miał prawny obowiązek podjęcia określonego postępowania.

W wyniku kontroli prawidłowości przestrzegania procedur dotyczących rozpatrywania skarg w związku z użyciem przez policjantów śpb lub broni palnej, NIK zwróciła uwagę, że przyjęty system rozpatrywania skarg obywateli, przez kierowników komórek i jednostek organizacyjnych będących przełożonymi funkcjonariuszy, których skargi dotyczą, może stwarzać ryzyko nieobiektywnego i nierzetelnego ich rozpatrywania. [str. 63]

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2021 r. wszczęto w Policji łącznie 86 postępowań dyscyplinarnych przeciwko policjantom w związku z użyciem lub wykorzystaniem śpb lub broni palnej, natomiast prawomocnie zakończono 92 postępowania⁸, 25 umorzono w związku ze zwolnieniem policjanta ze służby w Policji, 17 zakończono uniewinnieniem, a w 34 przypadkach wymierzono kary dyscyplinarne. [str. 62–63]

⁸ Różnica pomiędzy liczbą postępowań dyscyplinarnych wszczętych, a liczbą prawomocnie zakończonych w danym roku wynika z faktu, że część postępowań wszczętych w danym okresie sprawozdawczym nie jest w tym samym okresie (roku kalendarzowym) zakończona.

**Policjanci byli ofiarami
8 483 przestępstw
przeciwko funkcjonariuszom**

W okresie objętym kontrolą policjanci byli ofiarami łącznie 8483 stwierdzonych przestępstw przeciwko funkcjonariuszom publicznym, w tym określonych w art. 222 § 1 k.k. (naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza) – 7881, w art. 223 § 1 k.k. (czynna napaść na Policjanta) – 393 i z art. 223 § 2 k.k. (jeżeli w wyniku czynnej napaści nastąpił skutek w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu funkcjonariusza) – 9. [str. 71]

**Funkcjonariuszom
zapewniano pomoc
psychologiczną i prawną**

Zadania psychologa policyjnego reguluje zarządzenie Komendanta Głównego Policji⁹. Pomoc psychologiczna, o której mowa w art. 10 ustawy o śpb, każdorazowo była oferowana policjantom pionu prewencji, którzy uczestniczyli w zdarzeniach, w których następstwem użycia lub wykorzystania śpb lub broni palnej była śmierć lub zranienie osoby. Skorzystanie z takiej formy pomocy nie jest obligatoryjne, jednak w sytuacjach takich kierowany był na miejsce psycholog, który udzielał pierwszej pomocy emocjonalnej, tj. psychologicznego wsparcia bezpośrednio po sytuacji kryzysowej, którego celem jest zredukowanie stresu oraz wzmocnienie krótko i długoterminowego radzenia sobie w danej sytuacji.

**Działania na rzecz
podnoszenia
standardów ochrony
praw człowieka**

W tym samym czasie na podstawie art. 10 ustawy o śpb udzielono pomocy prawnej 133 funkcjonariuszom¹⁰. Od wejścia w życie ustawy o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych, tj. od 1 października 2020 r., do czasu zakończenia kontroli z możliwości zwrotu kosztów poniesionych na ochronę prawną skorzystał jeden funkcjonariusz. Powyższe dane wskazują, że pomoc prawna była udzielana funkcjonariuszom w bardzo ograniczonym stopniu. Dane te nie pozwalały jednak na dokonanie oceny działań kontrolowanych organów Policji w zakresie udzielania pomocy poszkodowanym funkcjonariuszom, ponieważ ochrona prawna w postępowaniu karnym, w którym funkcjonariusz uczestniczy w charakterze pokrzywdzonego lub oskarżyciela posiłkowego jest przyznawana na wniosek policjanta. To pokazuje, że w obszarze pomocy prawnej konieczne są zmiany. KGP przedstawiła też propozycję zmiany przepisów k.k. w zakresie odstąpienia od podwyższania kar za popełnienie przestępstw opisanych w art. 222 § 1 k.k. oraz art. 226 § 1 k.k. na rzecz możliwości orzekania nawiązki na cel społeczny związany z pomocą funkcjonariuszom pokrzywdzonym przestępstwem oraz zmiany ustawy o Policji w zakresie utworzenia Funduszu Wsparcia Rodzin Poległych i Poszkodowanych Funkcjonariuszy. [str. 70–72]

W ramach rozwiązań zmierzających do zagwarantowania praw człowieka przez Policję ustanowiono model policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka. Pełnomocnicy ustanowieni zostali w KGP, KSP, komendach wojewódzkich Policji, Centralnym Biurze Śledczym Policji, Biurze Spraw Wewnętrznych Policji, Centralnym Pododdziale Kontrterrorystycznym „BOA”, Centralnym Laboratorium Kryminalistycznym Policji oraz w szkołach Policji. W wielu jednostkach stworzono także zespoły ds. ochrony praw człowieka, w skład których wchodzi pełnomocnicy. Istotną rolę w tym

⁹ Zarządzenie Komendanta Głównego Policji Nr 53 z dnia 6 października 2014 r. w sprawie metod i form wykonywania niektórych zadań przez psychologów pełniących służbę lub zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych Policji Dz. Urz. KGP poz. 118.

¹⁰ 2019 r. – 40 osób, 2020 r. – 62 osoby, do 30.06.2021 r. – 31 osób.

systemie pełnili także nieetatowi liderzy ds. ochrony praw człowieka, ustanowieni w części komend powiatowych/miejskich/rejonowych w całej Polsce. Działalność na rzecz podnoszenia standardów ochrony praw człowieka polegała głównie na wdrażaniu projektów edukacyjnych, a także podejmowaniu działań w przypadku wystąpienia incydentów. [str. 66]

NIK zwraca uwagę na wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich, co do niewłaściwego użycia przez Policję środków przymusu bezpośredniego. Głębokie zaniepokojenie RPO wywołały ujawnione w 2017 r. w Lublinie zdarzenia, które w ocenie Sądu wypełniały znamiona tortur. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur¹¹ oraz Biura Terenowego RPO we Wrocławiu stwierdzili nieprawidłowości w funkcjonowaniu Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy KMP we Wrocławiu. Przedstawiciele KMPT wyrazili zaniepokojenie przebiegiem interwencji funkcjonariuszy Policji, do którego doszło 3 czerwca 2021 r. przy jednej z poznańskich ulic. Podczas zdarzenia policjanci nie podjęli próby zastosowania innych środków używając broni palnej wobec osoby z zaburzoną świadomością. Przedmiotem monitoringu przedstawicieli KMPT były działania funkcjonariuszy Policji podejmowane względem protestujących w związku z opublikowaniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. [str. 68–70]

Wątpliwości Rzecznika
Praw Obywatelskich

¹¹ Zespół Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur to zespół ekspertów, który podlega Rzecznikowi Praw Obywatelskich i zajmuje się prewencją tortur i poniżającego traktowania we wszystkich miejscach pozbawienia wolności – od zakładów karnych i aresztów po szpitale psychiatryczne i domy pomocy społecznej.

4. WNIOSKI

Do Komendanta
Głównego Policji

1. Wypracowanie zmian w obszarze szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji zmierzających do pełnego zaspokojenia potrzeb szkoleniowych formacji oraz wprowadzenie obowiązku ukończenia kursów specjalistycznych przypisanych do określonych stanowisk, w tym także w zakresie dowodzenia akcją lub operacją policyjną w sytuacjach szczególnych, taktyki i technik interwencji oraz szkoleń pozwalających nabyć praktyczne umiejętności w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego.
2. Zintensyfikowanie działań w celu doprowadzenia do powszechnego stosowania kamer nasobnych, jako narzędzia zapewniającego skuteczny nadzór i weryfikację prawidłowości prowadzenia działań przez funkcjonariuszy.
3. W związku z interwencjami podejmowanymi wobec agresywnych i niebezpiecznych osób, w tym również z zaburzeniami świadomości NIK wskazuje na potrzebę:
 - 1) uzyskania opinii zewnętrznych konsultantów, ekspertów właściwych dziedzin medycyny w zakresie zasad bezpieczeństwa, warunków i sposobu użycia śpb, w szczególności siły fizycznej w postaci technik obezwładnienia,
 - 2) wypracowania i wdrożenia trybu współdziałania funkcjonariuszy z zespołami ratownictwa medycznego podczas interwencji podejmowanych w takich przypadkach,
 - 3) pilnej nowelizacji rozwiązań w zakresie procesu szkolenia policjantów, nie tylko w odniesieniu do treści programowych, ale również organizacji i realizacji ścieżki szkoleniowej w zakresie podejmowania interwencji w takich przypadkach.
 - 4) Wdrożenie skutecznych rozwiązań organizacyjno-prawnych mających na celu ułatwienie i zwiększenie dostępności pomocy prawnej udzielanej policjantom pokrzywdzonym przestępstwem w związku z wykonywaniem czynności służbowych.
 - 5) Rozbudowanie obecnie funkcjonującego systemu informatycznego SWOP – moduł Gospodarka Magazynowa oraz Środki Trwałe o możliwość bieżącego wglądu przez BLP KGP do stanów magazynowych podległych jednostek Policji.

NIK rekomenduje również dokonanie, z udziałem zewnętrznych ekspertów w zakresie medycyny i praw człowieka, przeglądu dotychczas stosowanych technik przy użyciu środków przymusu bezpośredniego, w tym zwłaszcza fizycznych, technicznych i chemicznych środków służących do obezwładniania osób, w celu wypracowania bezpiecznych i adekwatnych do zagrożenia sposobów interwencji. Podejmowanie decyzji o wprowadzeniu do stosowania przez Policję określonych technik interwencji powinno, zdaniem NIK, również odbywać się przy udziale zewnętrznych ekspertów z zakresu medycyny i praw człowieka.

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Zastosowanie przymusu bezpośredniego w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego

Odpowiedzialność za zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego spoczywa na wielu podmiotach. Środki przymusu bezpośredniego przewidziane przez prawo, mogą zostać użyte, dla realizacji celów związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego lub ochroną praw i wolności jednostek w sytuacji niestosowania się do przyjętych norm oraz zakłócania porządku publicznego. Ze względu na charakter kontroli zakres podmiotowy został ograniczony do głównych organów administracji rządowej właściwych w sprawach bezpieczeństwa państwa, które często określane są mianem formacji umundurowanych i uzbrojonych¹². Formacje te do realizacji swoich ustawowych zadań mogą wykorzystywać środki przymusu bezpośredniego. Upoważnione osoby, działające w imieniu organów państwowych, poprzez zastosowanie śpb, przeciwdziałają zagrożeniom bezpieczeństwa. Wykaz podmiotów oraz rodzaje śpb, których mogą użyć uprawnione osoby w przypadku konieczności przeciwdziałania naruszeniom bezpieczeństwa lub porządku publicznego przedstawia poniższa tabela.

Środki przymusu bezpośredniego mogą zostać użyte, dla realizacji celów związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa jedynie przez uprawnione osoby

Tabela nr 1

Uprawnienia wybranych podmiotów wykonujących zadania w zakresie porządku i bezpieczeństwa publicznego w zakresie stosowania śpb

	siła fizyczna ¹³				kajdanki ¹⁴			kaftan bezpieczeństwa lub pas obezwładniający	siatka obezwładniająca	pałka służbowa	wodne środki obezwładniające	koń służbowy	pociski niepenetracyjne	chemiczne środki obezwładniające ¹⁵			
	a	b	c	d	a	b	c							a	b	c	d
Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego		•				•			•	•			•	•			•
Inspekcja Transportu Drogowego		•			•				•	•							
Krajowa Administracja Skarbowa		•				•				•							

¹² Oprócz kontroli przeprowadzonych w wytypowanych jednostkach Policji zasięgano dodatkowych informacji trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK w innych podmiotach uprawnionych do stosowania śpb.

¹³ Siła fizyczna w postaci technik: a) transportowych, b) obrony, c) ataku, d) obezwładnienia.

¹⁴ Kajdanki: a) zakładane na ręce, b) zakładane na nogi, c) zespolone.

¹⁵ Chemiczne środki obezwładniające w postaci: a) ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, b) plecakowych miotaczy substancji obezwładniających, c) granatów łzawiących, d) innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków obezwładniających.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

	siła fizyczna				kajdanki			kaftan bezpieczeństwa lub pas obezwładniający	siatka obezwładniająca	pałka służbowa	wodne środki obezwładniające	koń służbowy	pociski niepenetracyjne	chemiczne środki obezwładniające			
	a	b	c	d	a	b	c							a	b	c	d
Centralne Biuro Antykorupcyjne		•				•		•	•	•			•				•
Policja		•				•		•	•	•	•	•	•		•		
Służba Ochrony Kolei		•			•				•	•				•			
Służba Ochrony Państwa		•			•				•	•			•	•			
Służba Więzienna		•				•			•	•	•		•		•	•	
Straż Graniczna		•				•		•	•	•			•	•		•	•
Straż Marszałkowska		•			•			•	•	•			•				
Straż Miejska	•	•		•	•					•				•			
Żandarmeria Wojskowa		•				•		•	•	•	•		•	•		•	•

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie przepisów uośpb.

Każdemu z podmiotów, uprawnionych do stosowania przymusu bezpośredniego, przyporządkowano w ustawie konkretne przypadki, w których mogą skorzystać z tego uprawnienia. Regulacje uośpb są niezwykle precyzyjne w tym zakresie, a katalog śpb jest zamknięty. Zgodnie z treścią art. 11 pkt 4 uośpb, śpb w przypadku konieczności przeciwdziałania naruszeniom porządku lub bezpieczeństwa publicznego można stosować następujące środki przymusu:

- siła fizyczna (art. 14 ust. 1 uośpb);
- kajdanki (art. 15 ust. 1 uośpb);
- kaftan bezpieczeństwa lub pas obezwładniający, jeżeli użycie innych śpb jest niemożliwe albo może okazać się nieskuteczne (art. 16 ust. 1 uośpb);
- siatka obezwładniająca, jeżeli użycie innych śpb jest niemożliwe albo może okazać się nieskuteczne (art. 18 ust. 1 uośpb);
- pałka służbowa (art. 19 ust. 1 uośpb);
- wodne środki obezwładniające (art. 20 uośpb);

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- koń służbowy (art. 22 ust. 1 uośpb);
- pociski niepenetracyjne miotane z broni palnej lub urządzeń do tego przeznaczonych (art. 23 ust. 1 uośpb);
- chemiczne środki obezwładniające w postaci ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, plecakowych miotaczy substancji obezwładniających, granatów łzawiących oraz innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków obezwładniających (m.in. 24 ust. 1 uośpb).

Psy służbowe nie mogą być wykorzystywane do przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego. Natomiast psa służbowego można użyć w przypadkach określonych m.in. w art. 21 ust. 1 uośpb, tj. do odparcia bezpośredniego bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie, przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane obiekty, ochronę porządku lub bezpieczeństwa na ochranianych obiektach, ochronę granicy, zatrzymania, ujęcia lub pościgu za osobą.

Odpowiednie uprawnienia przyznawane są w odniesieniu do ustawowych zadań formacji, specyfiki i celu jej działalności. Najszerszymi uprawnieniami w zakresie użycia śpb dysponuje Policja i Żandarmeria Wojskowa. Podstawowymi środkami przymusu bezpośredniego używanymi przez funkcjonariuszy i strażników omawianych podmiotów jest siła fizyczna, kajdanki zakładane na ręce, pałka służbowa oraz ręczny miotacz substancji obezwładniających. Uprawnienie do zastosowania siły fizycznej i pałki służbowej mają wszystkie osoby upoważnione do stosowania śpb, jedynie strażnicy miejscy nie mogą stosować technik ataku. Kajdanki zakładane na nogi oraz kajdanki zespolone mogą być stosowane tylko przez określone służby.

W celu zobrazowania skali użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez uprawnionych w tabeli nr 2 przedstawione zostały dane dotyczące liczby przypadków użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez uprawnionych.

Przypadki
zastosowania śpb

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Tabela nr 2

Zestawienie środków przymusu bezpośredniego zastosowanych w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 30 czerwca 2021 r. przez wybrane uprawnione podmioty

Rodzaj śpb			Liczba przypadków użycia i wykorzystania śpb oraz broni palnej w okresie od 1 stycznia 2019 do 30 czerwca 2021 r.										
			Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Centralne Biuro Antykorupcyjne	Służba Więzienna	Krajowa Administracja Skarbowa	Policja	Służba Ochrony Państwa	Służba Ochrony Kolei	Stołeczna Straż Miejska	Straż Graniczna	Żandarmeria Wojskowa	
Środki fizyczne	siła fizyczna w postaci technik obezwładniających		informacja niejawna	6	2 411	298	brak danych ¹⁶	2	621	2 485	401	10	
Środki techniczne	kajdanki			375	1 662	1 313		2	733	1755	5 781	656	
	przewodnice			–	–	–		–	–	–	–	–	
	kaftany bezpieczeństwa			–	85	–		–	–	–	5	–	
	paski i siatki obezwładniające			–	587	–		–	–	–	–	–	
	kolczatki drogowe			–	4	–		–	–	–	5	–	
Środki chemiczne	aerozolowe (ręczne miotacze gazu)			–	38	1		–	55	336	10	2	
	miotane	broń gazowa		–	–	–		–	–	–	–	–	
		granaty i naboje łzawiące		–	–	–		–	–	–	1	–	
		miotacze gazowe		–	3	–		–	–	–	1	–	
Pałki służbowe (obronne)	zwykłe			–	–	–		–	1	–	1	–	
	szturmowe			–		–		–	–	–	–		
	wielofunkcyjne			–		–		1	4	7	–	–	
	teleskopowe			–		–		1	–	–	–	–	
Psy i konie służbowe	psy służbowe			–	–	–		79	–	4	–	6	–
	konie służbowe			–	–	–		0	–	–	–	–	–
Wodne środki obezwładniające			–	–	–	bd	–	–	–	–	–		
Paralizatory elektryczne			–	–	–	760	–	13	–	1	1		
Pociski niepenetracyjne			–	–	–	bd	–	–	–	7	–		
Broń palna			–	–	–	499	–	2	–	30	–		

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych KGP oraz informacji uzyskanych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK.

¹⁶ Policja nie gromadzi danych statystycznych związanych z użyciem lub wykorzystaniem przez policjantów środków przymusu bezpośredniego, za wyjątkiem psów służbowych i koni służbowych oraz broni palnej.

W myśl art. 51 ust. 1 uośpb, uprawniony ma obowiązek udokumentowania w notatce każdego przypadku użycia i wykorzystania środka przymusu bezpośredniego oraz broni palnej, bez względu na skutki jakie on wywoła. Od zasady tej można odstąpić w sytuacji, gdy nie nastąpiły skutki w postaci zranienia osoby albo jej śmierci, zranienia albo śmierci zwierzęcia albo zniszczenia mienia. W takich przypadkach policjanci, którzy są zobligowani do prowadzenia notatnika służbowego mogą ograniczyć udokumentowanie użycia/wykorzystania środka przymusu bezpośredniego i broni palnej do zapisu w notatniku. Policjant nieprowadzący notatnika powinien sporządzić notatkę (art. 51 ust. 4 uośpb). Dowódca pododdziału zwartego sporządza notatkę z użycia i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, niezwłocznie po zakończeniu działań pododdziału, w trakcie których nastąpiło to użycie lub wykorzystanie, sporządzając notatkę, którą przekazuje organowi lub osobie, która udzieliła zgody na użycie środków (art. 52 ust. 2 uośpb).

Dokumentowanie przypadków użycia i wykorzystania śpb

Ze względu na brak obowiązku dokumentowania i prowadzenia statystyk w zakresie użycia lub wykorzystania śpb, utrudnione jest dokonanie oceny skali tego zjawiska, szczególnie w Policji. Biorąc pod uwagę szeroki zakres i charakter realizowanych przez policjantów zadań, podczas których zastosowane mogą być środki przymusu bezpośredniego, jak np. interwencje, konwoje, doprowadzenia osób zatrzymanych, pomoc i asysta wykonywana dla innych organów, zabezpieczenie różnego rodzaju imprez masowych i inne działania operacyjne i procesowe, jak też skalę tego rodzaju czynności, nie gromadzono informacji o wszystkich przypadkach użycia lub wykorzystania poszczególnych śpb. W odniesieniu do przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, zgodnie z dyspozycją Kierownictwa Policji, w 2013 r. zobowiązano Biuro Prewencji KGP do gromadzenia danych statystycznych, które pozyskiwane są z komend wojewódzkich/Stołecznej Policji, Centralnego Biura Śledczego Policji oraz Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji „BOA” na potrzeby opracowywania „Informacji dotyczącej przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej – paralizatorów, w tym ich użycia/wykorzystania podczas realizacji czynności służbowych, w poszczególnych KWP/KSP, CBŚP oraz CPKP BOA.

W celu podniesienia efektywności nadzoru nad stosowaniem przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz stworzenia instrumentów prawnych służących poprawie bezpieczeństwa fizycznego zarówno osób, wobec których są stosowane paralizatory, jak również bezpieczeństwa fizycznego i prawnego policjantów, Komentant Główny Policji wydał wytyczne nr 4 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie wybranych procedur i sposobu sprawowania nadzoru nad postępowaniem policjantów lub innych wyznaczonych osób z przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej¹⁷, pozostającymi na wyposażeniu Policji. Zgodnie z § 4 tych wytycznych w każdej jednostce organizacyjnej Policji, posiadającej na stanie tego rodzaju urządzenia, prowadzi się ewidencję użycia lub wykorzystania paralizatorów.

Użycie/wykorzystanie paralizatorów

¹⁷ Dz. Urz. KGP poz. 82.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Dodatkowo, każdy przypadek użycia i wykorzystania tego środka przymusu bezpośredniego policjant dokumentuje w notatce.

W okresie objętym kontrolą użycie lub wykorzystanie paralizatorów przez Policję przedstawiało się następująco:

- w 2019 r. – 271 przypadków użycia oraz pięć wykorzystania,
- w 2020 r. – 327 przypadków użycia oraz dziewięć wykorzystania,
- do 30 czerwca 2021 r. – 144 przypadków użycia oraz cztery wykorzystania.

Pozostałe uprawnione podmioty wykorzystały paralizatory łącznie w 15 przypadkach, tj. Służba Ochrony Kolei – 13 razy, a Straż Graniczna i Żandarmeria Wojskowa po jednym razie.

Użycie/
wykorzystanie koni
lub psów służbowych

W okresie objętym kontrolą nie było przypadków użycia środka przymusu bezpośredniego w postaci koni służbowych, natomiast użycie środka przymusu bezpośredniego w postaci psów służbowych przez Policję wynosiło odpowiednio: dziewięć przypadków w 2019 r., 53 przypadki w 2020 r. oraz 17 przypadków w 2021 r. (do 30 czerwca).

Psy służbowe użyte i wykorzystane zostały jako śpb przez Służbę Ochrony Kolei w czterech przypadkach, a przez Straż Graniczną w 6 przypadkach.

Użycie/wykorzystanie
broni palnej

W odniesieniu do przypadków użycia lub wykorzystania broni palnej służbowej stwierdzono:

- w 2019 r. – 20 przypadków użycia oraz 183 wykorzystania,
- w 2020 r. – 10 przypadków użycia oraz 165 wykorzystania,
- do 30 czerwca 2021 r. – 15 przypadków użycia oraz 106 wykorzystania.

Przypadki użycia lub wykorzystania broni palnej wystąpiły również w Straży Granicznej (30 przypadków) oraz w Służbie Ochrony Kolei (dwa przypadki).

5.2. Przygotowanie Policji do realizacji zadań związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego

Policja pełni zasadniczą funkcję w utrzymaniu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Ze względu na specyfikę oraz zakres realizowanych działań w Policji wyodrębniono służbę kryminalną, prewencyjną oraz służby wspomagające działanie tej formacji w zakresie logistycznym, technicznym i organizacyjnym. Do zadań służby prewencyjnej należą szeroko rozumiane działania, do których w szczególności należy zaliczyć przywracanie naruszonego porządku publicznego z wykorzystaniem dopuszczalnych prawem śpb.

5.2.1. Stan zatrudnienia w strukturach organizacyjnych Policji odpowiedzialnych za realizację zadań związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego

Stan zatrudnienia
w służbach prewencji
Policji był zbliżony
do optymalnych
stanów etatowych

W celu zapewnienia możliwości reagowania na zagrożenia nadzwyczajne, na terenie kraju utworzone zostały Oddziały Prewencji Policji. Stanowią one odwód centralny, podporządkowany i zarządzany przez Komendanta Głównego Policji, który:

- ustala strukturę, rozmieszczenie i uzbrojenie jednostek,
- określa taktykę i organizację działań pododdziałów,
- wydatkuje środki budżetu centralnego Policji na odpowiednie i jednolite zabezpieczenie materiałowo-techniczne oddziałów prewencji Policji.

W strukturze polskiej Policji funkcjonuje 21 jednostek prewencji i samodzielnych pododdziałów. Ich struktura organizacyjna, wyposażenie oraz taktyka działania sprawiają, że cechują się one gotowością do podjęcia natychmiastowych działań w warunkach szczególnych. Oddziały prewencji powstały na mocy przepisów ustawy o Policji i funkcjonują na zasadach określonych w decyzji nr 12 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie utworzenia, struktury organizacyjnej i etatowej oddziałów prewencji Policji oraz samodzielnych pododdziałów prewencji Policji. Na podstawie § 1 powołanej wyżej decyzji stworzono oddziały prewencji policji w Białymstoku, Bydgoszczy, Gdańsku, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Warszawie i we Wrocławiu oraz samodzielne pododdziały prewencji Policji w: Bielsku-Białej, Częstochowie, Gorzowie Wielkopolskim, Legnicy, Opolu, Płocku, Radomiu. Do zakresu działania oddziału prewencji i samodzielnego pododdziału prewencji Policji należy w szczególności:

- wykonywanie zadań związanych z prowadzeniem operacji policyjnych w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- ochrona porządku publicznego w czasie konstytucyjnie określonych stanów nadzwyczajnych, katastrof naturalnych i awarii technicznych,
- ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas pobytu przedstawicieli obcych państw,
- ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas legalnych zgromadzeń publicznych oraz w czasie imprez masowych i protestów społecznych,
- przywracanie porządku publicznego w przypadkach zbiorowego naruszenia prawa,
- organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego dla policjantów i pracowników oddziału lub pododdziału¹⁸.

Do zakresu działania oddziału prewencji Policji i samodzielnego pododdziału prewencji Policji, w którym wykonują zadania policjanci w służbie kandydackiej, należy również wykonywanie zadań określonych dla jednostki szkoleniowej w przepisach w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji¹⁹. Oddziały prewencji Policji i samodzielne pododdziały prewencji Policji stanowią odwód centralny Komendanta Głównego Policji przeznaczony do działań na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Nad oddziałami prewencji Policji nadzór sprawuje Komendant Główny Policji. Podejmuje on decyzje w sprawie zmiany miejsca stacjonowania oddziałów prewencji

¹⁸ § 35 ust.1 załącznika do zarządzenia nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP z 2013 poz. 50, ze zm.).

¹⁹ § 35 ust.2 załącznika do zarządzenia nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP z 2013 poz. 50, ze zm.).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Policji oraz w sprawie ich koncentracji w przypadku prowadzenia operacji wymagających użycia oddziałów prewencji Policji z kilku województw. Oddziałami prewencji Policji kierują dowódcy podlegający Komendantowi Wojewódzkiemu (Stołecznemu) Policji, który z kolei sprawuje nadzór za pomocą komórek właściwych w sprawach sztabowych, nad przygotowaniem OPP do wykonywania zadań wynikających z odrębnych przepisów dotyczących wykorzystania przyznanego limitu etatowego w stopniu nie mniejszym niż 90% etatu OPP, zapewnienia wyszkolenia oraz wyposażenia OPP w środki techniczne czy wprowadzenia rozwiązań organizacyjnych zapewniających dyspozycyjność OPP, a w przypadku wprowadzenia stanów wyższej gotowości, do zapewnienia obecności co najmniej 75% stanu osobowego.

Zdjęcie nr 1
Funkcjonariusze OPP

Źródło: materiały KGP.

Liczba stanowisk policyjnych w oddziałach prewencji Policji i samodzielnych pododdziałach prewencji Policji określona w decyzji nr 12 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie utworzenia, struktury organizacyjnej i etatowej oddziałów prewencji Policji oraz samodzielnych pododdziałów prewencji Policji wynosiła 6806²⁰ łącznie, w tym w OPP – 5848 i w SPPP – 958. Stan etatowy i stan zatrudnienia policjantów w jednostkach OPP w okresie objętym kontrolą przedstawiał się następująco:

- w kompaniach i plutonach prewencji stan etatowy wynosił 4794, a stan zatrudnienia wynosił odpowiednio: 4605 (stan na 1.01.2019 r.), 4574 (stan na 1.01.2020 r.), 4631 (stan na 1.01.2021 r.), 4503 (stan na 1.06.2021 r.) i 4405 (stan na dzień 30.06.2021 r.);
- w kompaniach i plutonach wzmocnienia stan etatowy wynosił 430, a stan zatrudnienia wynosił odpowiednio: 363 (stan na 1.01.2019 r.),

²⁰ Do 1 maja 2021 r. stan etatów wynosił 6801. Od 1 maja 2021 r. stan etatowy w OPP w Olsztynie zwiększony został o pięć stanowisk policyjnych.

376 (stan na 1.01.2020 r.), 384 (stan na 1.01.2021 r.), 385 (stan na 1.06.2021 r.) i 377 (stan na dzień 30.06.2021 r.).

W jednostkach SPPP stan etatowy i zatrudnienie w okresie objętym kontrolą przedstawiało się następująco:

- w kompaniach i plutonach prewencji stan etatowy wynosił 726, a stan zatrudnienia wynosił odpowiednio: 701 (stan na 1.01.2019 r.), 703 (stan na 1.01.2020 r.), 703 (stan na 1.01.2021 r.), 705 (stan na 1.06.2021 r.) i 692 (stan na dzień 30.06.2021 r.);
- w kompaniach i plutonach wzmocnienia stan etatowy wynosił 112, a stan zatrudnienia wynosił odpowiednio: 107 (stan na 1.01.2019 r.), 106 (stan na 1.01.2020 r.), 108 (stan na 1.01.2021 r.), 109 (stan na 1.06.2021 r.) i 106 (stan na dzień 30.06.2021 r.).

Właściwi komendanci wojewódzcy zorganizowali NOP i NPP w sposób określony w zarządzeniu nr 715 Komendanta Głównego Policji w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania nieetatowych pododdziałów i oddziałów prewencji Policji. W dwóch jednostkach prewencji (na 21) nie osiągnięto 90% stanu zatrudnienia, tj. w OPP Szczecin (80,7%) oraz OPP Warszawa (87,8%). Według wyjaśnień Komendanta Głównego Policji braki kadrowe w pododdziałach prewencji związane były z procesami zachodzącymi na rynku pracy na poziomie lokalnym i relatywnie niską atrakcyjnością zawodu policjanta w stosunku do innych ofert zatrudnienia w danym regionie, jak np. możliwość pracy w terenie przygranicznym z Niemcami (KWP Szczecin, KWP Gorzów Wielkopolski, KWP Wrocław) czy też różnorodny i rozwinięty rynek pracy w Warszawie. Stwierdzone braki kadrowe nie wpływały w istotny sposób na funkcjonowanie oddziałów prewencji oraz ich operatywność.

W jednym przypadku stwierdzono, że w decyzji Komendanta Wojewódzkiego Policji w Białymstoku nr 4/2018 nie określono imiennie policjantów pełniących funkcje: dowódcy NOP, zastępcy dowódcy NOP do spraw prewencji i pomocników dowódcy ds. logistyki i łączności (formularz „Wykaz imienny dowództwa NOP w Białymstoku” pozostał niewypełniony). Wykaz taki nie został także określony w innych decyzjach Komendanta KWP w Białymstoku, pomimo że obowiązek ten wynikał z dyspozycji § 5 ust. 1 pkt 4 zarządzenia nr 715. Wykazy imienne dowództwa NOP były sporządzane i aktualizowane przez Naczelnika Sztabu Policji. Jednocześnie podkreślić należy, że funkcjonariusze wyznaczeni do pełnienia funkcji dowództwa NOP zajmowali stanowiska i posiadali kwalifikacje określone w § 4 ust. 3 przywołanego wyżej zarządzenia.

Braki kadrowe
w jednostkach prewencji

Braki w wykazach
imiennych
dowództwa NOP

5.2.2. Proces szkolenia przygotowujący funkcjonariuszy do realizacji zadań związanych z użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego

Sytuacje zagrożenia bezpieczeństwa lub naruszenia porządku publicznego wiążą się z ryzykiem wystąpienia wielu potencjalnych zagrożeń m.in. dla życia lub zdrowia funkcjonariuszy. Ograniczenie ryzyka oraz ochrona przed jego skutkami polega na wykorzystaniu przyznanych funkcjonariuszom atrybutów, wykazaniu wysokiej sprawności i kondycji fizycznej oraz rzetelnym zaangażowaniu w wykonywane czynności

Przygotowanie
policjantów
do pełnienia służby

(tzw. czynne bezpieczeństwo fizyczne). Jednym z koniecznych, aczkolwiek niewystarczającym warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa fizycznego przez policjantów jest posiadanie przez nich wymaganej wiedzy i umiejętności, sprawnego i adekwatnego do przydzielonych zadań wyposażenia, czyli inaczej mówiąc – wykazywanie gotowości do eliminowania zagrożeń. Takie przygotowanie policjanci zdobywają podczas szkolenia zawodowego podstawowego i mogą pogłębiać wiedzę podczas dalszych szkoleń lub kursów zawodowych.

Bezpieczeństwo prawne policyjnych czynności lub działań przejawia się w stosowaniu przepisów prawnych w czasie realizacji interwencji lub uprawnień policyjnych, w prawidłowej kwalifikacji prawnej działania sprawcy, w realizacji obowiązku przedstawienia informacji o podstawach prawnych i faktycznych podejmowanych czynności lub działań, a także w podejmowaniu i komunikowaniu decyzji o końcowym rozwiązaniu problemu objętego działaniami lub czynnościami (zastosowanie środka wychowawczego, nałożenie mandatu karnego, wszczęcia postępowania karnego, skierowanie sprawy do sądu lub innej właściwej instytucji).

Podstawowy system szkolenia Policji

Podstawowy system szkolenia w Policji ma charakter dwustopniowy i obejmuje szkolenie zawodowe podstawowe oraz szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych. Uzupełnieniem ww. szkoleń zawodowych jest doskonalenie zawodowe (centralne i lokalne), którego celem, zgodnie z § 48 rozporządzenia z dnia 19 czerwca 2007 r. kwietnia 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji²¹, jest w szczególności nabywanie, aktualizowanie, rozszerzanie oraz pogłębianie wiedzy i umiejętności zawodowych policjanta, wymaganych przy wykonywaniu przez niego zadań i czynności służbowych, a także uzyskanie przez niego dodatkowych uprawnień, w tym uprawnień instruktorskich.

Doskonalenie zawodowe w Policji obejmuje:

- doskonalenie centralne (organizowane przez szkoły policyjne i Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie w formie kursów specjalistycznych, których programy nauczania określał Komendant Główny Policji oraz w formie tzw. innych przedsięwzięć prowadzonych na podstawie programu ustalonego przez komendanta szkoły policyjnej lub Komendanta-Rektora WSPol w Szczytnie);
- doskonalenie lokalne (organizowane przez jednostki i komórki organizacyjne Policji, prowadzone w szczególności jako zajęcia mające na celu podnoszenie sprawności fizycznej i umiejętności strzeleckich oraz instruktażu niezbędnego do prawidłowego wykonywania zadań i czynności służbowych);
- doskonalenie zewnętrzne – organizowane po zidentyfikowaniu potrzeb, których zaspokojenie nie jest możliwe w ramach doskonalenia zawodowego centralnego lub lokalnego.

²¹ Dz. U. Nr 126, poz. 877, ze zm.

Do uzyskania kwalifikacji zawodowych niezbędnych do mianowania na stanowisko służbowe konieczne jest ukończenie przez policjanta: szkolenia zawodowego podstawowego (SZP), szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych (SASW) lub Wyższej Szkoły Policji (art. 34 ust. 3 ustawy o Policji). Przy czym zgodnie z § 2 i § 2a rozporządzenia Ministra SWiA z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych oraz warunków ich mianowania na wyższe stanowiska służbowe²², policjant uzyskuje kwalifikacje zawodowe podstawowe po ukończeniu szkolenia zawodowego podstawowego, bądź pierwszego roku studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym na kierunku *Nauka o Policji* w WSPol. Szkolenie zawodowe podstawowe²³ jest jedynym obowiązkowym szkoleniem, które musi przejść każdy policjant²⁴.

Uzyskanie
kwalifikacji zawodowych
przez Policjantów

Treści dotyczące użycia i wykorzystania śpob stanowią istotny element programu szkolenia zawodowego podstawowego. Po ukończeniu SZP policjant uzyskuje kwalifikacje zawodowe niezbędne do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym i nabywał uprawnienia do użycia i wykorzystania śpob. Liczba policjantów, którzy ukończyli SZP wynosiła: 4100 funkcjonariuszy w 2019 r., 3484 w 2020 r. oraz 2739 w I połowie 2021 r.

Na przestrzeni lat 1991–2021 program szkolenia zawodowego podstawowego był kilkakrotnie modyfikowany, a czas jego trwania wynosił od 5,5 do 7,5 miesiąca. Egzamin końcowy składał się z testu strzeleckiego, testu wiedzy teoretyczno-praktycznej, testu sprawności fizycznej, a także symulowanych zadań praktycznych z zakresu interwencji policyjnych, zatrzymania, kontaktu z obywatelem jak również dokumentowania tych czynności.

Modyfikacje
programu szkolenia
zawodowego

Zgodnie z programem wprowadzonym do użytku służbowego decyzją nr 797 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 listopada 2007 r.²⁵ uległ wydłużeniu czas trwania kursu specjalistycznego dla policjantów podejmujących interwencje wobec osób agresywnych i niebezpiecznych z 5 na 10 dni szkoleniowych. Było to wynikiem badań ewaluacyjnych przeprowadzonych wśród absolwentów, którzy wskazali, iż czas trwania kursu jest zdecydowanie za krótki dla utrwalenia kształconych umiejętności.

²² Dz. U. Nr 123, poz. 857, ze zm.

²³ W tym szkolenie podstawowe zawodowe dla policjantów w służbie kandydackiej oraz szkolenie zawodowe podstawowe dla absolwentów wybranych kierunków szkół wyższych.

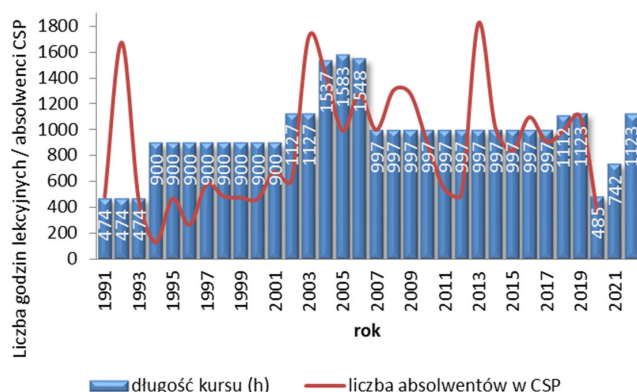
²⁴ Za wyjątkiem policjantów będących absolwentami pierwszego roku studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym na kierunku nauka o Policji w WSPol.

²⁵ Decyzja nr 797 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 listopada 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów podejmujących interwencje wobec osób agresywnych i niebezpiecznych (Dz. Urz. KGP z 2008 r. poz. 156, ze zm. (utraciła moc 13.12.2016 r.).

Wykres nr 1

Czas trwania oraz liczba absolwentów szkolenia zawodowego w latach 1991–2021

Liczba godzin podczas szkolenia zawodowego podstawowego w Policji w okresie 30 lat oraz liczba absolwentów szkolenia zawodowego podstawowego w CSP w Legionowie (dane poglądowe)

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych CSP w Legionowie.

Skrócenie czasu trwania szkolenia podstawowego

Obowiązujący program SZP wprowadzony decyzją nr 168 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2019 r.²⁶ obejmuje 144 dni szkolenia/1123 godziny lekcyjne, w tym na jednostkę modułową *taktyka i techniki interwencji* przeznaczono 195 godzin lekcyjnych, a na jednostkę modułową *szkolenie strzeleckie* – 144 godziny lekcyjne. Jak wynika z danych prezentowanych na wykresie nr 1 czas trwania szkolenia podstawowego uległ znacznemu skróceniu w latach 2020–2021 w związku z epidemią wywołaną zakażeniami wirusem SARS-CoV-2

Decyzją nr 277 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 października 2020 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego realizowanego w warunkach ogłoszonego stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii wprowadzono oddzielny program szkolenia zawodowego podstawowego realizowany w warunkach ogłoszonego stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii²⁷, przy czym decyzja 168/19 nie straciła mocy. Szkolenia realizowane na podstawie tego programu zostały skrócone do 64 dni szkoleniowych/485 godzin lekcyjnych, w tym na jednostkę modułową *taktyka i techniki interwencji* przeznaczono 77 godzin lekcyjnych, natomiast na jednostkę modułową *szkolenie strzeleckie* – 57 godzin lekcyjnych. Decyzją nr 158 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2021 r. zmieniającą decyzję w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego realizowanego w warunkach ogłoszonego stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii²⁸, wydłużono czas trwania szkolenia do 96 dni szkoleniowych/742 godzin lekcyjnych, w tym na jednostkę modułową *taktyka i techniki interwencji* przeznaczono 160 godzin lekcyjnych, natomiast na jednostkę modułową *szkolenie strzeleckie* – 115 godzin lek-

²⁶ Decyzja nr 168 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP poz. 83, ze zm.).

²⁷ Dz. Urz. KGP z 2020 r. poz. 51, ze zm.

²⁸ Dz. Urz. KGP z 2021 r. poz. 49.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

cyjnych. Decyzjami nr 191²⁹ z dnia 27 lipca 2021 r. oraz nr 335³⁰ z 19 października 2021 r. Komendant Główny Policji zmienił program wprowadzony decyzją 168/19, zachowując czas jego realizacji na poziomie sprzed epidemii COVID-19³¹ tzn. 144 dni szkoleniowych/1123 godzin lekcyjnych.

Zdjęcie nr 2

Szkolenie z zakresu technik interwencji

Źródło: materiały KGP.

Tematyka stosowania śpb realizowana jest przez szkoły policyjne podczas szkolenia zawodowego podstawowego jak również podczas dedykowanych kursów specjalistycznych (doskonalenie zawodowe centralne). Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie realizuje omawianą tematykę dodatkowo w trakcie szkolenia oficerskiego (SASW), a także studiów wyższych. Od roku akademickiego 2019/2020 w WSPol uruchomiony został nowy kierunek czteroletnich studiów I stopnia o profilu praktycznym pn. *Nauka o Policji*, a ich absolwenci mają uzyskać tytuł licencjata. Ukończenie studiów umożliwi funkcjonariuszom przystąpienie do egzaminu oficerskiego, którego pozytywny wynik będzie stanowił podstawę do mianowania na pierwszy stopień oficerski w korpusie oficerów młodszych w Policji. Należy zaznaczyć, że podczas pierwszego roku studenci przechodzą *de facto* program szkolenia zawodowego podstawowego i nawet w przypadku nieukończenia studiów – po zaliczeniu pierwszego roku – mogą pozostać funkcjonariuszami Policji.

Doskonalenie zawodowe funkcjonariuszy z uwzględnieniem tematyki stosowania śpb realizowane jest także w jednostkach terenowych (doskonalenie zawodowe lokalne). W okresie objętym kontrolą szkolenie zawodowe podstawowe funkcjonariuszy Policji oraz doskonalenie zawodowe

Tematyka stosowania środków przymusu bezpośredniego realizowana jest w szkołach policyjnych oraz jednostkach terenowych Policji

²⁹ Decyzja nr 191 Komendanta Głównego Policji z dnia 27 lipca 2021 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (dalej: decyzja 191/21), Dz. Urz. KGP poz. 55.

³⁰ Decyzja nr 335 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 października 2021 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (dalej: decyzja 335/21), Dz. Urz. KGP poz. 123.

³¹ Zgodnie z decyzją 168/19.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

centralne realizowały: Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkoły Policji w Katowicach, Pile i Słupsku oraz Ośrodek Szkolenia Policji w Łodzi, z siedzibą w Sieradzu. Dodatkowo, zgodnie z art. 34a ust 1 ustawy o Policji, policjanta można skierować na przeszkolenie, do szkoły, na studia wyższe lub podyplomowe w kraju albo za granicą lub na aplikację w zawodach prawniczych, które są realizowane poza jednostkami szkoleniowymi Policji.

Analiza potrzeb szkoleniowych

Identyfikacja potrzeb szkoleniowych corocznie była przeprowadzana w poszczególnych latach przez WSPol. Wyniki analizy potrzeb szkoleniowych przekazywane były przez Komendanta-Rektora WSPol, w postaci łącznych zestawień, kierownikowi komórki organizacyjnej właściwej w sprawach szkolenia Komendy Głównej Policji³². Dane w zakresie potrzeb szkoleniowych przedstawione zostały w poniższym zestawieniu tabelarycznym:

Tabela nr 3
Analiza potrzeb szkoleniowych Policji

Nazwa grupy szkoleń i kursów	Zapotrzebowanie	Liczba uczestników w 2019 r. w odniesieniu do potrzeb szkoleniowych ³³	Wskaźnik zaspokojenia potrzeb szkoleniowych	Zapotrzebowanie	Liczba uczestników w 2020 r. w odniesieniu do potrzeb szkoleniowych	Wskaźnik zaspokojenia potrzeb szkoleniowych
Szkolenia zawodowe podstawowe (SZP)	4 679	4 289	92%	4 863	2 259	46%
Szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych (SASW)	1 576	1 062	67%	1 379	0	0%
Kursy specjalistyczne, w których realizowano tematykę w zakresie stosowania śpb oraz taktyki i technik interwencji	6 536	2 971	45%	6 647	676	10%
Inne przedsięwzięcia doskonalenia centralnego, w których realizowano tematykę w zakresie stosowania śpb oraz taktyki i technik interwencji	544	541	99%	12	12	100%

Źródło: opracowanie WSPol.

³² Tj. Biuro Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej Komendy Głównej Policji.

³³ Dane niezbędne do określenia wskaźnika zaspokojenia potrzeb szkoleniowych, który określany jest na podstawie liczby uczestników przedsięwzięć szkoleniowych (zrealizowanych w całości w danym roku oraz których termin zakończenia przypada na rok następny) w stosunku do zidentyfikowanych potrzeb szkoleniowych.

Doskonalenie zawodowe centralne (prowadzone w jednostkach szkoleniowych Policji) realizowane było przede wszystkim w formie kursów specjalistycznych, których programy wprowadzane były decyzjami Komendanta Głównego Policji. W okresie objętym kontrolą realizowano kursy, których treści związane były z doskonaleniem umiejętności w zakresie posługiwania się śpb. W okresie objętym kontrolą, w kursach takich³⁴ uczestniczyło łącznie 2355 funkcjonariuszy.

Doskonalenie
zawodowe
centralne – kursy
specjalistyczne

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb szkoleniowych dotyczących doskonalenia zawodowego (kursów specjalistycznych), w których realizowano tematykę w zakresie stosowania śpb oraz taktyki i techniki interwencji, w 2019 r. kształtował się na poziomie 45%, natomiast w 2020 r. potrzebę doskonalenia w przedmiotowym zakresie zrealizowano jedynie na poziomie 10%.

Nie wszyscy dowódcy operacji policyjnych odbyli kurs specjalistyczny i posiadali przeszkolenie, o którym mowa w decyzji nr 173 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla dowódców akcji i operacji policyjnych³⁵. W okresie 2019–I połowa 2021 r. w KWP w Katowicach, KWP w Olsztynie, KWP w Krakowie, KWP w Łodzi, KWP w Szczecinie, żaden z funkcjonariuszy pełniących funkcję dowódcy operacji policyjnych nie posiadał przeszkolenia w zakresie przedmiotowego kursu.

Kursy specjalistyczne
dla dowódców akcji
i operacji policyjnych

W garnizonie małopolskim nie wszyscy komendanci szczebla KMP i KPP zostali przeszkoleni z zakresu zarządzania operacjami i podoperacjami zabezpieczenia bezpieczeństwa i porządku publicznego w którym mogą być użyte śpb. Stwierdzono m.in., że:

Kursy specjalistyczne
dla średniej kadry
dowódczej OPP i SPPP

- 136 policjantów NPP zajmujących stanowiska służbowe dowódcy drużyny, dowódcy plutonu, zastępcy dowódcy kompanii i dowódcy kompanii, nie odbyło kursów specjalistycznych, o których mowa w decyzji nr 172 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla średniej kadry dowódczej oddziałów prewencji Policji i samodzielnych pododdziałów prewencji Policji³⁶;
- 42 komendantów i ich zastępców szczebla KWP, KMP, KPP garnizonu małopolskiego nie ukończyło szkolenia dotyczącego zarządzania operacjami i podoperacjami zabezpieczenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, w których mogą być użyte śpb;
- 40 policjantów OPP zajmujących stanowiska służbowe dowódcy kompanii, zastępcy dowódcy kompanii, dowódcy plutonu, dowódcy drużyny nie odbyło kursów specjalistycznych, o których mowa w ww. decyzji nr 172.

³⁴ M.in. na kursie specjalistycznym dla instruktorów w zakresie posługiwania się przedmiotami przeznaczonymi do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, kursie specjalistycznym dla policjantów wykonujących czynności związane z konwojowaniem i doprowadzaniem osób, kursie specjalistycznym w zakresie pełnienia służby w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz w policyjnych izbach dziecka, kursie specjalistycznym z zakresu taktyki i techniki interwencji, kursie specjalistycznym dla policjantów realizujących zatrzymanie niebezpiecznych przestępców, kursie specjalistycznym dla przewodników psów patrolowo-tropiących do działania bez kagańca, kursie specjalistycznym dla dzielnicowych.

³⁵ Dz. Urz. KGP poz. 35.

³⁶ Dz. Urz. KGP poz. 34, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Kursy specjalistyczne dla dowódców plutonów OPP i SPPP

W badanym okresie, żaden z funkcjonariuszy OPP oraz NOP z KSP, jak również KWP w Poznaniu, KWP w Katowicach, KWP we Wrocławiu i KWP w Gdańsku nie uczestniczyli w ww. kursie. Pomimo zgłaszanych potrzeb szkoleniowych, miejsca na powyższe szkolenie nie zostały przyznane bądź kursy zostały odwołane.

Decyzją nr 83 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 kwietnia 2002 r. wprowadzono program szkolenia specjalistycznego dla dowódców plutonów oddziałów prewencji Policji³⁷. Według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r. zaledwie 3% dowódców plutonu OPP posiadało przeszkolenie z przedmiotowego kursu. Natomiast wskaźnik przeszkolenia dowódców plutonu SPPP w ww. zakresie wyniósł 0%.

Dla dowódców plutonu oddziału prewencji w Policji dedykowany był również kurs specjalistyczny wprowadzony decyzją nr 58 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 marca 2004 roku w sprawie pilotażowego programu szkolenia specjalistycznego policjantów realizowanego zaocznie – specjalność: dowódca plutonu oddziału prewencji Policji³⁸. Wskaźnik przeszkolenia dowódców plutonu oddziału prewencji na dzień 30 czerwca 2021 r. w tym zakresie wyniósł 0%.

Ponadto decyzją nr 416 z dnia 12 sierpnia 2005 r. Komendant Główny Policji wprowadził program szkolenia specjalistycznego dla policjantów w specjalności dowódca plutonu oddziału prewencji Policji prowadzonego w systemie eksternistycznym³⁹. Według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r. tylko siedmiu na 233 dowódców plutonu OPP (tj. 3%) oraz trzech na 40 dowódców plutonu SPPP (tj. 8%) posiadało ww. przeszkolenie.

W ramach doskonalenia zawodowego lokalnego w zakresie uprawnień i stosowania środków przymusu bezpośredniego (taktyka i techniki interwencji) w 2019 r. odbyło przeszkolenie 45 859 funkcjonariuszy. W 2020 r. liczba przeszkolonych policjantów w ww. zakresie znacznie się zmniejszyła – przeszkolonych zostało jedynie 26 437 funkcjonariuszy. W I połowie 2021 r. w doskonaleniu zawodowym lokalnym w przedmiotowym zakresie brało udział 19 279 policjantów.

Zdjęcie nr 3

Zajęcia w ramach szkolenia zawodowego podstawowego

Źródło: materiały WSPol.

³⁷ Dz. Urz. KGP Nr 6 poz. 33.

³⁸ Dz. Urz. KGP Nr 6 poz. 27.

³⁹ Dz. Urz. KGP Nr 14, poz. 92.

Stosownie do treści § 8 decyzji nr 12 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie utworzenia, struktury organizacyjnej i etatowej oddziałów prewencji Policji oraz samodzielnych pododdziałów prewencji Policji⁴⁰ komendant wojewódzki (Komendant Stołeczny) Policji zapewnia w OPP przeprowadzenie co najmniej cztery dni doskonalenia zawodowego lokalnego w miesiącu (z wyłączeniem lipca i sierpnia). Kierownik komórki organizacyjnej właściwej w sprawach sztabowych Komendy Głównej Policji określa tematykę realizowaną w ramach przedmiotowego doskonalenia, m.in. uwzględniając zasady używania lub wykorzystywania śpb. W okresie objętym kontrolą, nie w każdym miesiącu zrealizowano co najmniej cztery dni doskonalenia zawodowego wynikającego z Programu doskonalenia zawodowego lokalnego dla jednostek organizacyjnych Policji stanowiących Obwód Centralny Komendanta Głównego Policji. Było to spowodowane kierowaniem policjantów do służby i odwołaniem zajęć ze względu na epidemię COVID-19, ograniczyło to jednak możliwość osiągnięcia odpowiedniego poziomu wyszkolenia policjantów OPP. Na istniejące w kontrolowanych KWP niepełne wykonanie doskonalenia zawodowego lokalnego wpływ miały, poza stanem epidemii COVID-19 w latach 2020–2021, także braki kadrowe, lokalowe i sprzętowe, utrudniające prowadzenie szkoleń lokalnych związanych ze stosowaniem śpb na poziomie odpowiadającym potrzebom danego garnizonu.

Przykładowo w 2019 r. i pierwszym półroczu 2021 r. frekwencja policjantów I kompanii NPP w KWP w Poznaniu w trakcie dziewięciu odbytych szkoleń przeprowadzonych w ramach doskonalenia zawodowego przez OPP wyniosła od 40 do 45%. Funkcjonariusze uczestniczyli w szkoleniach z OPP w Poznaniu w sposób rotacyjny, co wynikało w szczególności z poziomu z wakatów, konieczności zapewnienia ciągłości służby, urlopów, zwolnień lekarskich oraz innych zdarzeń losowych.

W 2020 r., w związku z obowiązującym w kraju stanem epidemii wywołanym wirusem SARS-CoV-2 Komendant Główny Policji, uwzględniając bezpieczeństwo funkcjonariuszy, podjął działania profilaktyczne polegające m.in. na wstrzymaniu od 10 marca 2020 r. wszystkich planowanych przedsięwzięć szkoleniowych ujętych w planach doskonalenia zawodowego centralnego oraz wprowadzeniu od 17 marca 2020 r. przerwy w realizacji szkolenia zawodowego podstawowego przeprowadzanego wobec nowo przyjętych policjantów. Wznowienie szkolenia zawodowego podstawowego nastąpiło 8 czerwca 2020 r. Jednostki szkoleniowe Policji zostały zobowiązane do znacznego ograniczenia liczby słuchaczy przebywających na terenie szkół policyjnych i uczestniczących w zajęciach. Opracowano program szkolenia zapewniający bezpieczeństwo słuchaczom oraz gwarantujący właściwe przeszkolenie funkcjonariuszy do wykonywania zadań na stanowiskach podstawowych.

W okresie objętym kontrolą w Policji dokonywano pomiaru efektywności szkolenia i doskonalenia zawodowego (ewaluacji). Badania ankietowe przeprowadzane były w ostatnim dniu szkolenia lub doskonalenia

Badania ewaluacyjne
procesu szkoleniowego

⁴⁰ Dz. Urz. KGP poz. 2, ze zm.

zawodowego centralnego prowadzonego w formie kursów specjalistycznych, a także badań tzw. odroczonych, które były realizowane w jednostkach organizacyjnych Policji wśród absolwentów szkolenia/kursu oraz ich bezpośrednich przełożonych. Miały one na celu ustalenie skuteczności i jakości realizowanego procesu kształcenia w Policji oraz ewentualnie inicjowanie i wdrażanie działań służących jego doskonaleniu (poszerzona informacja nt. pomiaru efektywności szkolenia i doskonalenia zawodowego znajduje się w dalszej części informacji dot. szkół policyjnych).

Wśród propozycji zmian wskazanych w badaniach ewaluacyjnych przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą znalazły się m.in. propozycje zwiększenia liczby:

- godzin zajęć dydaktycznych (teoretycznych i praktycznych), w których poruszana była tematyka stosowania środków przymusu bezpośredniego;
- liczby godzin dydaktycznych SZP (zaproponowano zwiększenie wymiaru zajęć praktycznych, w tym z wyszkolenia strzeleckiego, prewencji oraz taktyki i technik interwencji, przeprowadzania interwencji, legitymowania);
- godzin zajęć dydaktycznych kursów specjalistycznych m.in. kursu specjalistycznego dla policjantów podejmujących interwencję wobec osób agresywnych i niebezpiecznych (sugerowano zwiększenie liczby strzelań z amunicją typu FX, symulacji), kursu specjalistycznego w zakresie posługiwania się bronią palną w warunkach podwyższonego stresu (sugerowano wprowadzenie strzelania z broni długiej, zajęcia z udzielania pierwszej pomocy, prowadzenie strzelań z samochodu oraz samochodu w ruchu), kursu specjalistycznego dla instruktorów strzelań policyjnych (sugerowano wprowadzenie strzelania w warunkach podwyższonego stresu, z różnych jednostek broni), kursu specjalistycznego dla dzielnicowych (sugerowano zwiększenie liczby godzin z zakresu strzelania, taktyki i technik interwencji), czy kursu specjalistycznego dla policjantów realizujących zatrzymanie niebezpiecznych przestępców (zaproponowano zwiększenie liczby strzelań z użyciem amunicji FX, zwiększenia liczby zajęć na macie);
- zajęć praktycznych na szkoleniu zawodowym dla absolwentów szkół wyższych.

Potrzeba zwiększenia liczby zajęć praktycznych z taktyki i technik interwencji oraz ćwiczeń ze strzelania

Ocena efektywności szkolenia stanowi istotne narzędzie, które pozwala zweryfikować czy realizowany proces kształcenia jest skuteczny, bądź czy wymaga korekt. Uwagi i propozycje uczestników szkoleń/kursów, co do zwiększenia liczby godzin dydaktycznych, w których poruszana była tematyka stosowania śpb, stanowiły cenne źródło informacji o potrzebie wprowadzenia zmian w obowiązującym systemie szkolenia. Wyniki badań ankietowych podczas SZP oraz części doskonań zawodowych wskazywały m.in. na potrzebę zwiększenia liczby zajęć praktycznych z taktyki i technik interwencji oraz ćwiczeń ze strzelania

Zdaniem NIK, uwagi policjantów, którzy brali udział w przedsięwzięciach szkoleniowych, dotyczące zwiększenia liczby godzin dydaktycznych, mogą sugerować, że obecna długość szkoleń/kursów nie jest wystarczająca do tego aby w pełni przygotować policjantów do wykonywania swoich

obowiązków służbowych. W przyszłości może pojawić się ryzyko powstania luk kompetencyjnych czyli rozbieżności pomiędzy kompetencjami występującymi u policjanta a kompetencjami pożądanymi na jego stanowisku pracy (lub na stanowisku, do którego jest przygotowywany).

Zgodnie z § 3 decyzji nr 232 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie opracowania, wprowadzania, zmiany i uchylania programów szkolenia zawodowego i programów nauczania⁴¹, projekty programów szkoleń zawodowych, opracowywane są przez zespoły powoływane przez Komendanta Głównego Policji na wniosek kierownika komórki organizacyjnej Komendy Głównej Policji właściwej w sprawach szkolenia (dyrektora Biura Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej KGP), natomiast projekty programów nauczania opracowują zespoły powoływane przez Komendanta Głównego Policji na wniosek uprawnionego podmiotu, składany do ww. kierownika.

Działalność
Zespołów
Programowych

W skład zespołów programowych wchodził policjanci posiadający specjalistyczną wiedzę i wysokie kwalifikacje w zakresie, któremu dedykowany był dany program. W okresie objętym kontrolą, podczas dopuszczania poszczególnych technik w procesie szkolenia (w zakresie siły fizycznej, pałki służbowej, środków chemicznych, paralizatorów i pocisków niepenetracyjnych), biegli ani lekarze nie udzielali konsultacji przy opracowywaniu katalogu technik posługiwania się śpb.

W odniesieniu do opracowania w Policji systemu (procedury) autoryzacji i dopuszczenia technik interwencji stosowanych podczas szkolenia oraz doskonalenia zawodowego, Komendant Główny Policji wyjaśnił, że zgodnie z obowiązującą w Policji szczegółową procedurą opracowywania i wdrażania do realizacji programów szkolenia zawodowego i nauczania (określoną w ww. decyzji nr 232), programy szkolenia zawodowego i nauczania obejmujące wiedzę i umiejętności z zakresu taktyki i techniki interwencji są opracowywane lub zmieniane przez wyżej opisane zespoły programowe powołane przez Komendanta Głównego Policji. Dodał, że w skład zespołu wchodzi doświadczona kadra policyjna, w tym posiadająca kwalifikacje instruktorskie z zakresu sportów oraz sztuk walki i samoobrony. Podkreślił również, że podczas prac mających na celu wprowadzenie zmian w programie szkolenia i nauczania uwzględniane były wnioski wynikające z bieżącej analizy interwencji policyjnych, w trakcie których używano lub wykorzystywano śpb.

Policjanci uczestniczący w pracach zespołów programowych⁴², poza uprawnieniami nabytymi na kursach specjalistycznych z zakresu taktyki i technik interwencji posiadali m.in. wykształcenie wyższe magisterskie w przedmiotowym zakresie (co do zasady kwalifikacje zawodowe nauczyciela wychowania fizycznego) oraz uprawnienia trenera lub instruktora sportu, uzyskane na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie⁴³.

⁴¹ Dz. Urz. KGP poz. 97.

⁴² W ramach prac nad programami obejmującymi wiedzę i umiejętności z zakresu taktyki i techniki interwencji.

⁴³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1133, ze zm.

Niepełne uwzględnienie potrzeb modyfikacji programów szkoleń/nauczania

W trakcie prac nad programami szkolenia lub nauczania, zawierającymi tematykę stosowania śpb, komendanci szkół policyjnych przedstawili swoje stanowisko, oceniając treści zawarte w projektach programów nauczania bądź szkolenia pod kątem dydaktycznych i finansowych możliwości ich realizacji oraz zwracali uwagę na konkretne zagadnienia związane z prawidłowym procesem nauczania oraz szkolenia policjantów.

Komendant CSP wyjaśniła, że *niejednokrotnie sygnalizowano potrzebę wprowadzenia stosownych modyfikacji w treści projektowanych programów, co mogłoby, w ocenie Centrum, przyczynić się do bardziej optymalnego osiągnięcia celu, tj. przygotowania absolwenta szkolenia/kursu do realizacji zadań na przydzielonym mu w jednostce organizacyjnej Policji stanowisku służbowym*. Również pozostałe szkoły policyjne zgłaszały swoje propozycje i uwagi do części projektów programów. Jednak ostatecznie wprowadzone programy szkolenia i programy nauczania wskazywały, że nie wszystkie uwagi i propozycje zgłaszane na etapie projektowania do WSPol. znalazły swoje odzwierciedlenie w treściach nauczania.

5.2.3. Przygotowanie logistyczne Policji do działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego

Stan wyposażenia OPP i NOP pomimo braków pozwalał na realizację zadań przez te jednostki

Normy minimalnego wyposażenia w wybrany sprzęt uzbrojenia i środków przymusu bezpośredniego w poszczególnych 17 garnizonach Policji Komendant Główny Policji określił w zarządzeniu nr Z-34 z dnia 17 października 2017 r. w sprawie norm wyposażenia jednostek i komórek organizacyjnych Policji oraz policjantów w niezbędne uzbrojenie oraz sprzęt techniczno-bojowy. Załączona do akt kontroli dokumentacja zawierająca szczegółowe zestawienia norm należności i zasobów sprzętowo-materiałowych rozlokowanych w poszczególnych garnizonach i jednostkach prewencji Policji stanowi informacje o charakterze niejawnym, opatrzone klauzulą „zastrzeżone”.

Stan wyposażenia OPP i NOP w śpb, sprzęt ochrony balistycznej, środki ochrony indywidualnej oraz środki transportu, pomimo występujących deficytów w relacji do należności, pozwalał na realizowanie przez te jednostki nałożonych na nie zadań, a wynikające z tych braków ograniczenia nie wpływały w sposób zasadniczy na efektywność ich działania. Główną przyczyną nieosiągnięcia optymalnego stanu wyposażenia OPP oraz NOP były ograniczenia w dostawach centralnych uzależnionych od Komendy Głównej Policji. Wyniki kontroli zostały przedstawione w węższym zakresie niż wynika to z dokonanych przez NIK badań i ustaleń kontrolnych z uwagi na obowiązek zachowania tajemnicy ustawowo chronionej.

Zdjęcie nr 4

Wypożyczenie służb prewencji

Źródło: materiały informacyjne KGP.

Stwierdzono również, że Biuro Logistyki Policji KGP nie posiadało pełnych danych o użytkowanym sprzęcie i uzbrojeniu w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Policji. Ewidencja ilościowo-wartościowa sprzętu i materiałów uzbrojenia, będącego na stanie magazynu BLP KGP, w ramach zaopatrzenia centralnego, prowadzona była w Systemie Wspomagania Obsługi Policji – moduł Gospodarka Magazynowa oraz Środki Trwałe. BLP KGP nie miało podglądu danych magazynowych z innych województw, ponieważ każda jednostka organizacyjna Policji wprowadza dane do modułu SWOP GM na własnym serwerze. W ocenie NIK, w celu poprawy obiegu informacji i koordynacji zabezpieczenia logistycznego, wskazane byłoby rozbudowanie obecnie funkcjonującego systemu informatycznego SWOP – moduł Gospodarka Magazynowa oraz Środki Trwałe o możliwość bieżącego wglądu do stanów magazynowych podległych jednostek Policji przez BLP KGP.

Brak pełnej wiedzy KGP o użytkowanym sprzęcie i uzbrojeniu

Zdjęcie nr 5

Oznakowane pojazdy OPP w wersji furgon wypadowy

Źródło: materiały informacyjne KGP.

W okresie objętym kontrolą w magazynach wszystkich garnizonów Policji znajdowała się następująca liczba uniwersalnych granatów łzawiących (UGŁ-200/1):

- 30 726 szt., z tego 91,9% (28 233 szt.) po upływie okresu gwarancji na dzień 31 grudnia 2019 r.;
- 30 326 szt., z tego 91,8% (27 833 szt.) po upływie okresu gwarancji na dzień 31 grudnia 2020 r.;
- 27 635 szt., z tego 91,2% (25 203 szt.) po upływie okresu gwarancji na dzień 30 września 2021 r.

Przykładowo w KWP w Krakowie stwierdzono, że w wydzielonym pomieszczeniu magazynu OPP przechowywano 2875 szt. przeterminowanych uniwersalnych granatów łzawiących UŁG-200/1 o wartości 268,8 tys. zł.

Zgodnie ze stanowiskiem jedyne go producenta UGŁ-200/1, okres gwarancyjny wynoszący dwa lata dotyczy pełnej skuteczności jego działania. Po okresie gwarancji granat ten może być nadal używany, o ile był właściwie przechowywany w oryginalnych opakowaniach. Z powyższego stanowiska wynikało, że użycie UGŁ-200/1 po okresie gwarancyjnym jest bezpieczne dla użytkownika jak i osób, co do których jest używany, jednakże może dojść do sytuacji, w której granat nie zadziała. W związku z powyższym BLP KGP poinformowało jednostki organizacyjne Policji że granaty UGŁ po upływie okresu gwarancji mogą być używane jedynie do celów szkoleniowych.

5.3. Działania Policji w sferze utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego

Działania policyjne mogą być prowadzone w formie interwencji, akcji policyjnej, operacji policyjnej, zabezpieczenia prewencyjnego

Skuteczność działań policyjnych wymaga ich zorganizowanego cyklu, na który składają jego poszczególne etapy. Każdy z nich wymaga podejmowania bieżących decyzji. Formy przygotowania i realizacji działań policyjnych określa zarządzenie nr 20 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 lipca 2020 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań policyjnych w związku ze zdarzeniami szczególnymi⁴⁴.

Działania policyjne w przypadku wystąpienia sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego mogą być prowadzone w czterech formach:

- interwencji – rozumianej jako niezwłoczne włączenie się policjanta lub policjantów w tok zdarzenia będącego przestępstwem, wykroczeniem, zagrożeniem lub innym faktem istotnym dla stanu porządku i bezpieczeństwa publicznego, zmierzające do ustalenia charakteru, rodzaju i okoliczności powstałego zdarzenia oraz przedsięwzięć ukierunkowanych na przywrócenie naruszonego porządku i bezpieczeństwa publicznego⁴⁵;
- akcji policyjnej – obejmującej zespół przedsięwzięć organizacyjnych, taktycznych i materiałowo-technicznych podejmowanych w celu zapobieżenia lub likwidacji zdarzenia kryzysowego, a z jego rodzaju

⁴⁴ Dz. Urz. KGP z 2020 r. poz. 35.

⁴⁵ Art. 15 ust. 7c ustawy o Policji.

i towarzyszących okoliczności wynika, że nie jest możliwe podjęcie skutecznych działań przy użyciu lub wykorzystaniu sił i środków pozostających aktualnie w dyspozycji jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia kryzysowego;

- operacji policyjnej – rozumianej jako zespół przedsięwzięć organizacyjnych, taktycznych i materiałowo-technicznych podejmowanych w celu zapobieżenia lub likwidacji zdarzenia kryzysowego, w przypadku gdy obejmuje ono swoim zasięgiem obszar więcej niż jednej komendy powiatowej lub wojewódzkiej Policji albo w sytuacji prowadzenia działań przedłużających się w czasie lub do prowadzenia których niezbędne jest wsparcie siłami oddziałów, pododdziałów prewencji Policji lub jednostek lub komórek antyterrorystycznych Policji spoza potencjału jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia kryzysowego komendy wojewódzkiej Policji;
- zabezpieczenia prewencyjnego – rozumianego jako zespół przedsięwzięć organizacyjnych na poziomie interwencyjnym podejmowanych w celu niedopuszczenia do wystąpienia zdarzeń naruszających normy prawne w sytuacji, kiedy z analizy zagrożeń wynika, że ich wystąpienie jest możliwe bądź istnieje duże prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia kryzysowego.

Wykonywanie czynności w ramach wybranej formy działań policyjnych jest uzależnione przede wszystkim od skali (nasilenia) zagrożenia i jego charakteru.

5.3.1. Przygotowanie i prowadzenie działań sił policyjnych z użyciem środków przymusu bezpośredniego w ramach akcji i operacji

Wprowadzanie do działania pododdziałów zwartych najczęściej wiąże się z zagrożeniem zakłócenia bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz koniecznością przywrócenia stanu spokoju z wykorzystaniem specjalistycznej taktyki i narzędzi oddziaływania. Najbardziej typowymi zdarzeniami zabezpieczanymi przez OPP w okresie objętym kontrolą były imprezy masowe (w szczególności te, które są kwalifikowane jako imprezy podwyższonego ryzyka), zgromadzenia i uroczystości publiczne wysokiego ryzyka (w szczególności z udziałem osób podlegających ustawowej ochronie); blokady dróg; okupacje obiektów; zbiorowe naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego (w szczególności natury społecznej, ekonomicznej, politycznej i religijnej) oraz klęski żywiołowe, jeżeli ich skutki mogą doprowadzić do niepokojów społecznych. Działania, które są podejmowane przez Policję w związku z wystąpieniem ww. sytuacji kryzysowych mogą być prowadzone w formie akcji albo operacji policyjnej.

Zdarzenia zabezpieczane przez OPP

Zdjęcie nr 6

Zabezpieczenie prewencyjne

Źródło: materiały informacyjne KGP.

Plany działań policyjnych

Zarządzenie operacji następuje na podstawie pisemnej decyzji Komendanta Głównego Policji lub komendanta wojewódzkiego Policji właściwego terytorialnie dla miejsca zdarzenia szczególnego. Do najistotniejszych czynności, które są związane z przygotowaniem działań policyjnych należy opracowanie planu zabezpieczenia (planu działania dowódcy akcji albo operacji policyjnej). Ma to bezpośredni wpływ na efektywność policyjnych działań, pomaga w określeniu, jaka będzie prawdopodobna sekwencja zdarzeń oraz jakie policyjne działania i jakie policyjne środki i siły będą wystarczające do neutralizacji zagrożenia lub minimalizacji jego skutków. Zgodnie z treścią § 13 zarządzenia nr 20 KGP z dnia 13 lipca 2020 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań policyjnych, operacja jest realizowana według planu działania dowódcy operacji przygotowanego przez szefa sztabu i zatwierdzonego przez dowódcę operacji. Plan działania dowódcy operacji lub akcji, zawiera w szczególności:

- ocenę sytuacji operacyjnej,
- podstawę prawną,
- cel działań,
- planowane do działań siły i środki operacji,
- organizację dowodzenia i współdziałania,
- przewidywane warianty działań,
- rodzaj i zakres użycia lub wykorzystania śpb bezpośredniego,
- umundurowanie i wyposażenie do działań,
- organizację zabezpieczenia logistycznego działań.

Badanie próby dokumentacji akcji i operacji policyjnych

Na podstawie dokumentacji kontrolowanych akcji i operacji stwierdzono, że plany działania były kompletne i spełniały wymogi formalne określone w przepisach wewnętrznych Policji. Po zakończeniu działań opracowane zostały raporty końcowe. Jedynie w KWP w Poznaniu stwierdzono nieprawidłowości przy sporządzaniu dokumentacji. W planach działania dowódcy akcji/operacji nie zamieszczono informacji o rodzaju i zakresie użycia lub wykorzystania śpb oraz pominięto w raporcie końcowym z jednej

z operacji informację o użyciu w jej trakcie śpb. Ponadto w przypadku zabezpieczenia dotyczącego ochrony KMP w Koninie nie zarządzono akcji policyjnej, pomimo że wystąpiły okoliczności wskazujące na taką konieczność.

Dobre praktyki

NIK zwróciła uwagę na dobrą praktykę w KSP, związaną z przygotowaniem policjantów do działań. W ramach przygotowań do operacji opracowano i udostępniono policjantom biorącym udział w działaniach instruktaż, w formie prezentacji multimedialnej, obejmujący m.in. kwestie realizacji czynności legitymowania i zatrzymania osób, użycia śpb, jak również zagadnienia dotyczące praw człowieka i etyki zawodowej policjanta.

W przypadku możliwości wystąpienia zagrożeń lub sytuacji konfliktowych, podejmowane były działania prewencyjne przez zespoły antykonfliktowe, jako wstępna alternatywa do konieczności używania oddziałów zwartych Policji. Zadania tych zespołów uwzględniały m.in. monitoring, informacje, interakcję, łagodzenie problemów i napięć oraz komunikację. Praca prewencyjna policjantów zespołów antykonfliktowych w trakcie zabezpieczeń przynosiła oczekiwane rezultaty w obszarze regulowania napięcia spowodowanego nagromadzeniem emocji – ich działanie pomagało w opanowaniu tych emocji, w efekcie miało istotny wpływ na utrzymanie porządku.

Nieetatowe Zespoły Antykonfliktowe Policji, według stanu na dzień 30 czerwca 2021 r., zostały powołane w KWP w Katowicach, KWP w Lublinie, KWP w Poznaniu, KWP w Radomiu, KWP we Wrocławiu oraz Komendzie Stołecznej Policji. W pozostałych garnizonach nie został wdrożony model działań uwzględniający użycie Zespołów Antykonfliktowych. Zgodnie ze stanowiskiem KGP, w okresie objętym kontrolą nie funkcjonowały przepisy, które zobowiązywałyby do utworzenia Nieetatowego Zespołu Antykonfliktowego Policji w strukturach Komend Wojewódzkich/Stołecznej Policji. W trakcie kontroli zarządzeniem nr 27 z dnia 5 sierpnia 2021 r. Komendanta Głównego Policji w sprawie powołania, funkcjonowania grup i zespołów antykonfliktowych⁴⁶, z dniem 9 sierpnia 2021 r. polecono powołanie nieetatowych grup antykonfliktowych w każdym garnizonie. Do tego czasu tworzenie grup antykonfliktowych było fakultatywne i pozostawało w gestii właściwych Komendantów Wojewódzkich (Stołecznej) Policji.

W ramach działań policyjnych w sytuacji zbiorowego naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego nie stosowano szczególnych rozwiązań dotyczących wykonywania obowiązków zawodowych przez dziennikarzy i przedstawicieli mediów w rejonie działań Policji. W toku odprawy służbowej do jednego z działań wskazano na problem wzoru legitymacji dziennikarskiej i weryfikacji jej autentyczności oraz zachowania osób w kontekście oceny ich roli w zgromadzeniu (tj. udział w zgromadzeniu albo wykonywaniu obowiązków służbowych). Nie była stosowana praktyka tzw. *wysp* dla dziennikarzy. Stałym elementem taktyki działania było także stosowanie komunikatów informacyjnych i kierowanie ich do osób zgromadzonych

Zespoły antykonfliktowe, jako alternatywa do konieczności używania oddziałów zwartych

⁴⁶ Dz. Urz. KGP poz. 58.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

(m.in. o zachowaniu zgodnym z prawem, wezwanie do zaniechania naruszeń porządku prawnego, ostrzeżenia o odpowiedzialności karnej za czyny niezgodne z prawem, wzywania osób posiadających immunitet, przedstawicieli mediów, dziennikarzy, kobiet w ciąży, osób z dziećmi do opuszczenia rejonu działań Policji, uprzedzenie o przystąpieniu do działań przywracających naruszony porządek prawny). Z przedstawionych w trakcie kontroli informacji wynika, że podjęto próbę wypracowania zasad współdziałania z przedstawicielami mediów organizując we wrześniu 2020 r. w OPP spotkanie z przedstawicielami Stowarzyszenia Fotoreporterów (z udziałem 23 fotoreporterów).

Środki przymusu
bezpośredniego
użyto w 52% badanej
próbie działań
policyjnych

Na podstawie danych wygenerowanych z SESPól ustalono, że w latach 2019–2021 (I półrocze) kontrolowane jednostki organizacyjne Policji zrealizowały, na obszarze swojej właściwości miejscowej 809 działań policyjnych w formie akcji lub operacji policyjnej. Kontrola w zakresie realizacji zadań związanych z zabezpieczeniem zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym, w związku z którymi istniało zagrożenie wystąpienia zbiorowego naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, została przeprowadzona podstawie próby 54 działań policyjnych w formie akcji lub operacji policyjnej, co stanowiło 6,7% działań zarządzonych w okresie objętym kontrolą⁴⁷. Śpb użyto w 28 ww. działaniach (tj. 52% badanej próby).

Zdjęcie nr 7

Wykonywanie doprowadzenia

Źródło: materiały informacyjne KGP.

W badanej próbie
stwierdzono
pięć przypadków
skutkowego użycia śpb.
77 policjantów
odniosło obrażenia.

W badanej próbie stwierdzono pięć przypadków skutkowego użycia śpb. Wszystkie te zdarzenia miały miejsce na terenie garnizonu stołecznego. Wynika to z faktu, że największa liczba zgromadzeń i manifestacji odbywa

⁴⁷ Sugerowana dla wszystkich kontrolowanych KWP/KSP reprezentatywna próba obejmowała co najmniej 10 działań policyjnych realizowanych w formie akcji lub operacji policyjnej. W garnizonach, w których liczba akcji i operacji zrealizowanych w okresie objętym kontrolą nie przekroczyła 10 badaniem objęto wszystkie działania policyjne. Szczegółowej kontroli poddano działania związane z zabezpieczeniem zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym, w związku z którymi istniało zagrożenie wystąpienia zbiorowego naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego, z wyłączeniem zabezpieczenia masowych imprez sportowych lub artystyczno-rozrywkowych.

się na terenie Warszawy. W okresie objętym kontrolą KSP realizowała zadania związane z zabezpieczeniem 4276 zgromadzeń publicznych i protestów społecznych oraz 635 imprez masowych. Do realizacji zadań związanych z zabezpieczeniem ww. zgromadzeń publicznych skierowanych zostało ogółem 198,2 tys. funkcjonariuszy Policji, a 77 z nich odniosło obrażenia. W działaniach tych policjanci użyli środków przymusu bezpośredniego w 378 przypadkach. W okresie objętym kontrolą stwierdzono trzy przypadki skutkowego użycia śpb przez policjantów jednostek i komórek organizacyjnych KSP w ramach dwóch działań związanych z zabezpieczeniem zgromadzeń, tj. operacja o kryptonimie Listopad 4 (18–19.11.2020 r.) oraz akcja (28/29.01.2021 r.). Podczas operacji z 11 listopada 2020 r. odnotowano dwa przypadki skutkowego użycia śpb (w postaci pocisków niepenetracyjnych miotanych z broni gładkolufowej) przez policjantów sił wsparcia z OPP w Katowicach, w wyniku których obrażeń ciała doznała jedna z osób (zranienie fotoreportera). W wyniku kontroli stwierdzono, że śpb w postaci amunicji niepenetracyjnej miotanej z broni gładkolufowej użyło 26 funkcjonariuszy. Staż służby tych policjantów w oddziałach prewencji wynosił od 3 do 26 lat, średnio 14 lat, wszyscy odbyli szkolenia z użycia broni gładkolufowej i nie byli karani dyscyplinarnie. Dowódcami Kompanii Prewencji, biorącymi udział w ww. zabezpieczeniu byli policjanci z odpowiednio 26 i 27-letnim stażem służby w Policji. Uczestniczyli oni w comiesięcznych zajęciach doskonalenia zawodowego, jeden z nich ukończył kurs specjalistyczny dla średniej kadry dowódczej oddziałów prewencji i samodzielnych pododdziałów prewencji w 2018 r., a drugi brał udział w doskonaleniu zawodowym przygotowującym policjantów do realizacji zadań związanych z zapewnieniem porządku i bezpieczeństwa w trakcie imprez masowych w 2010 r.

W związku ze zranieniem osoby postronnej w trakcie ww. zabezpieczenia, w trakcie którego użyto broni gładkolufowej miotającej pociski niepenetracyjne, przeprowadzono czynności sprawdzające. W toku tych czynności dokonano m.in. analizy zapisów nagrań dokonanych podczas tego zabezpieczania. Według sprawozdania z czynności sprawdzających z 21 listopada 2020 r., osoba poszkodowana, pomimo wezwań policjantów do opuszczenia miejsca działań, przemieszczała się przed pododdziałami zwartymi Policji. W sprawozdaniu wskazano na prawdopodobieństwo, że osoba ta weszła na linię strzału mierzonego w kierunku napastników atakujących policjantów, bądź została zraniona rykoszetem. Komendant Wojewódzki Policji w Katowicach, na podstawie dokonanych ustaleń w toku czynności służbowych w piśmie IP-1292-163/20/841/2021 z 24 marca 2021 r. skierowanym do Komendanta Głównego Policji, stwierdził, że użycie śpb, w tym broni gładkolufowej przez funkcjonariuszy OPP podczas ww. zabezpieczenia było uzasadnione faktycznym przebiegiem zdarzeń, nastąpiło zgodnie z przyjętą procedurą i znajdowało oparcie w przepisach uośpb. Z opisu okoliczności użycia śpb w postaci pocisków niepenetracyjnych wynikało, że nastąpiło to dwukrotnie w warunkach bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia funkcjonariuszy Policji (10 policjantów odniosło obrażenia w tej fazie działań) i poprzedzone było wydaniem policyjnych komunikatów informacyjnych i użyciem innych rodzajów śpb, w tym środków o mniejszej dolegliwości (siły fizycznej, pałki służbowej, ręcznych i plecakowych miotaczy substancji obojętniających oraz granatów

hukowo-błyskowych i hukowo-błyskowo-gazowych). W kontekście ewentualnego uszkodzenia ciała osoby postronnej nie sformułowano oceny działań Policji, natomiast zawarto wnioszek by ocenę tę pozostawić Prokuraturze Okręgowej w Warszawie, która prowadzi śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy w trakcie ww. zabezpieczenia. NIK odstąpiła od oceny prawidłowości działań Policji w trakcie omawianego zabezpieczenia ze względu na toczące się postępowanie w Prokuraturze Okręgowej w Warszawie, w wyniku którego zostanie dokonana ocena prawna zdarzenia oraz przedstawienie jego kwalifikacji w treści stosownej decyzji procesowej.

**Wysoki
odsetek zatrzymań
ocenionych przez Sądy
jako niezasadne**

NIK zwróciła uwagę na relatywnie wysoki odsetek zatrzymań ocenionych następnie przez Sąd jako niezasadne, w ogólnej liczbie zatrzymań osób dokonanych przez Policję w ramach badanych działań. Z przedłożonych przez Komendanta Stołecznego Policji danych dotyczących otrzymanych przez KSP odpisów postanowień Sądu w związku z zażaleniem na zatrzymanie wynika, że:

- ogółem w czterech badanych działaniach (akcja/operacja Maj 2/Maj3, operacje: Październik 2, Listopad 4, Listopad 6), 243 z 705 (tj. 34%) dokonanych przez Policję zatrzymań, ocenionych zostało przez Sąd m.in. jako niezasadne;
- w odniesieniu do ww. akcji/operacji Maj 2/Maj 3, Sąd dopatrzył się uchybień (w tym niezasadności zatrzymania) w przypadku 137 z 384 zatrzymań (tj. 36%), tj. Sąd orzekł o: niezasadności, ale legalności i prawidłowości zatrzymania (74 przypadki), niezasadności i nieprawidłowości, ale legalności zatrzymania (26 przypadków), nielegalności i niezasadności, ale prawidłowości zatrzymania (18 przypadków), nielegalności, niezasadności i nieprawidłowości zatrzymania (17 przypadków), niezasadności i legalności zatrzymania, nie zajmując stanowiska odnośnie prawidłowości zatrzymania (dwa przypadki).

W dniach 15 i 16 listopada 2019 r. przed obiektami KMP Koninie w doszło do dużych demonstracji przeciwko Policji po śmiertelnym postrzeleniu mieszkańca Konina przez policjanta. Od dnia 17 listopada 2019 r. siły Policji zabezpieczały KMP w Koninie przed niezgodnymi z prawem działaniami osób demonstrujących w trybie *zabezpieczenia prewencyjnego*, pomimo tego, że zgodnie z § 6 ust. 1 ww. zarządzenia nr 23 Komendanta Głównego Policji z 25 września 2014 r., w zaistniałych wówczas okolicznościach, konieczne było podjęcie działań w trybie „akcji policyjnej” zarządzanej przez komendanta wojewódzkiego policji lub przez komendanta miejskiego Policji. W dniu 17 listopada 2019 r., w celu wzmocnienia służby patrolowej i kryminalnej oraz zabezpieczenia obiektów KMP w Koninie, na teren miasta zostały skierowane dodatkowe siły i środki policyjne, tj. funkcjonariusze Zespołu Bojowego Samodzielnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji w Poznaniu, policjanci Grup Realizacyjnych m.in. z KMP w Poznaniu i Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu, policjanci Zespołu Antykonfliktowego KWP oraz policjanci OPP. W dniu 17 listopada 2019 r. w godzinach popołudniowych i wieczornych, w bezpośredniej bliskości KMP w Koninie doszło do demonstracji ok. 150 osób, które zachowywały się agresywnie, m.in. rzucając w policjantów kamieniami i butelkami. W trakcie podjętej w związku z tym interwencji policjanci użyli siły fizycznej, ręcznych miotaczy pieprzu, pałek służbowych (szturmowych i „Tonfa”) oraz strzelb gładko-

lufowych (oddanie salwy ostrzegawczej pociskami hukowo-błyskowymi). Działania te były nadzorowane na miejscu przez: Zastępcę Komendanta Wojewódzkiego Policji w Poznaniu, Komendanta Miejskiego Policji w Koninie oraz Naczelnika Wydziału Sztab Policji KMP w Koninie⁴⁸. Akcja policyjna pod kryptonimem: „KONIN” oraz operacja policyjna pod tym samym kryptonimem zostały zarządzane przez Komendanta Wojewódzkiego Policji odpowiednio dopiero w dniach: 18 listopada 2019 r.⁴⁹ oraz 19 listopada 2019 r.⁵⁰, natomiast akcja policyjna pod kryptonimem „KONIN II”⁵¹ została zarządzona w dniu 22 listopada 2019 r.

Nie stwierdzono przypadków zaangażowania do zabezpieczenia sił i środków lub podjęcia przez Policję działań w sposób oczywisty nieproporcjonalnych do zaistniałych okoliczności. Podjęcie przez Policję działań przywracających naruszony porządek warunkowane było co do zasady brakiem skuteczności zastosowanych uprzednio prób wykorzystania dostępnych instrumentów oddziaływania pozasiłowego (komunikaty informacyjne, próby mediacji). Przedmiotem oceny nie były natomiast kwestie doboru taktyki działań, w tym stosowanie taktyki izolowania osób naruszających porządek prawny.

Wdrożone w kontrolowanych komendach wojewódzkich i KSP rozwiązania umożliwiały przygotowanie i realizację działań policyjnych w stopniu niezbędnym do zapewnienia skutecznej ochrony porządku publicznego w trakcie zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym. Podejmowane czynności organizacyjne były zgodne z obowiązującymi wewnętrznymi przepisami Policji. Określona, na etapie planowania działań, klarowna struktura dowodzenia, podział i szczegółowy zakres zadań przydzielonych do realizacji przez osoby funkcyjne (w tym dowódców podoperacji/odcinków) oraz zapewniony bieżący kontakt w toku działań pomiędzy osobami decyzyjnymi, stwarzały warunki do należytego kierowania działaniami, w tym ograniczenia ryzyka nadmiernej inicjatywy własnej zaangażowanych w zabezpieczenie policjantów.

5.3.2. Interwencje policyjne

Postępowanie policjantów podczas interwencji, w tym pełnienia służby patrolowej, realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami szczególnymi, pełnienia służby na drogach, realizacji procedury „Niebieskie Karty”, realizowane były w oparciu o przepisy wydane przez Komendanta Głównego Policji⁵². W celu uregulowania postępowania policjantów podczas

14 272 221
interwencji policyjnych

⁴⁸ W trakcie działań obrażenia odniosło trzech policjantów oraz jeden protestujący. Jedna osoba została ukarana mandatem karnym. Zatrzymano siedem osób, a 31 zostało wylegitymowanych.

⁴⁹ Akcja miała miejsce w dniach: 18–19 listopada 2019 r.

⁵⁰ Operacja miała miejsce w dniach: 20–22 listopada 2019 r.

⁵¹ Akcja miała miejsce w dniach: 23–24 listopada 2019 r.

⁵² Zarządzenie Nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14.08.2007 roku w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym (Dz. Urz. KGP. z 2018 poz. 108, ze zm.); zarządzenie KGP nr 20/2020 (wcześniej zarządzenie KGP nr 23/2014); zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 22.09.2017 r. w sprawie pełnienia służby na drogach (Dz. Urz. KGP 2017.64, ze zm.); Wytyczne nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15.12.2020 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (Dz. Urz. KGP poz. 63).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

przeprowadzanych interwencji w kontrolowanych jednostkach właściwi komendanci wojewódzcy i Komendant Stołeczny Policji wydali decyzje określające organizację służby patrolowej, nadzór nad prawidłowym przebiegiem służby, katalog zdarzeń podlegających meldowaniu dyżurnemu, a także elementy związane z bezpieczeństwem policjantów podczas prowadzonych czynności służbowych.

Z informacji przedłożonych w KGP, w oparciu o dane wygenerowane z systemu SESPol wynika, że w okresie od 1 stycznia 2020 r. do 30 czerwca 2021 r. przeprowadzono ogółem 14 272 221 interwencji.

Tabela nr 4

Wybrane czynności służbowe zrealizowane przez Policję w okresie 2019–I połowa 2021 r.

Rodzaj czynności służbowych	Liczba zdarzeń w latach		
	2019 r.	2020 r.	I połowa 2021 r.
Liczba interwencji (ogółem)*	5 393 848	5 677 254	3 201 119
Liczba zatrzymanych sprawców przestępstw na gorącym uczynku lub w bezpośrednim pościgu (ogółem)*	135 370	133 201	77 795
Liczba ujawnionych poszukiwanych (w tym do ustalenia miejsca pobytu)*	96 772	83 977	48 765
Liczba osób konwojowanych (pozbawionych wolności i tymczasowo aresztowanych)**	207 025	144 682	84 399
Liczba osób doprowadzanych (w celach prewencyjnych) ^{53*}	426 609	380 421	195 109

Źródło: SESPol, * – dane na podstawie formularzy III/9, ** – informacje na podstawie formularzy III/4.

Próba badanych interwencji

Analiza przebiegu interwencji z użyciem śpb została przeprowadzona na próbie co najmniej 20 wybranych interwencji (łącznie 139) z użyciem śpb przeprowadzonych na terenie kontrolowanych garnizonów w okresie objętym kontrolą.

Na podstawie badania dokumentacji losowo wybranej próby interwencji policyjnych w 127 sprawach, spośród 136 wybranych losowo interwencji, nie stwierdzono nieprawidłowości. W pozostałych dziewięciu interwencjach stwierdzono okoliczności wskazujące na to, że mogło dojść do naruszenia obowiązujących zasad dokumentowania lub użycia śpb. Uchybienia w zakresie dokumentowania użycia środków przymusu bezpośredniego dotyczyły m.in. nieczytelnych zapisów i braku istotnych informacji w notatkach służbowych policjantów, czy też innego opisu zdarzeń niż wynikało to z analizy zapisu zarejestrowanego przez kamery nasobne. W badanej próbie wystąpiły też przypadki bezpodstawnego lub nieadekwatnego zastosowania śpb podczas interwencji policyjnych prowadzące do naruszenia wolności i praw osób, wobec których środki te były używane.

⁵³ W zbiorze doprowadzeń prewencyjnych zgromadzone są dane na temat liczby osób doprowadzanych w dwóch kategoriach tj.: 1) w celu wytrzeźwienia do: izby wytrzeźwień, jednostki Policji, miejsca zamieszkania lub pobytu, podmiotu leczniczego i innej placówki oraz 2) doprowadzenia nakazowe do: prokuratury, sądu, zakładu karnego i innych organów lub instytucji).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

1. W jednym przypadku dokonano niezasadnego zlecenia przez dyżurnych KPP zatrzymania osoby oraz doprowadzenia w celu wytrzeźwienia. W wyniku postępowania wyjaśniającego przeprowadzono rozmowy dyscyplinujące i skierowano funkcjonariuszy na szkolenie z zakresu wypełniania dokumentacji doprowadzenia.
2. Użycie przez policjanta środka przymusu bezpośredniego w postaci ręcznego miotacza pieprzu wobec osoby leżącej, która miała założone kajdanki na ręce trzymane z tyłu, w wyniku postępowania wyjaśniającego zostało uznane za „przypadek mniejszej wagi”. W konsekwencji właściwy komendant powiatowy odstąpił od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i przeprowadzono z policjantem, który dopuścił się naruszenia dyscypliny służbowej, jedynie rozmowę dyscyplinującą. Zastosowanie przez policjanta środka przymusu bezpośredniego w postaci chemicznego środka obездwładniającego wobec osoby, która miała założone kajdanki na ręce naruszało art. 24 ust. 3 uośpb i zgodnie z art. 132 ust. 3 pkt 4 ustawy o Policji nosi znamiona naruszenia dyscypliny służbowej.

Na terenie Garnizonu Śląskiego w wyniku interwencji Policji z użyciem śpb zdiagnozowano u mężczyzny zwichnięcie obu stawów łokciowych, skutkujące założeniem opatrunków gipsowych ze stabilizacją wewnętrzną drutami. Po tygodniu, wskutek infekcji, osobie tej amputowano jedną rękę. W tym przypadku, czynności wyjaśniające zakończono wnioskiem, że interweniujący policjanci nie dopuścili się popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, a prokurator z właściwej prokuratury rejonowej umorzył śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy podczas przeprowadzania interwencji, wobec ustalenia, iż czyn nie zawierał znamion czynu zabronionego.

Szczegółowemu badaniu poddano też celowo wybrane przypadki skutkowego użycia śpb w Garnizonie Dolnośląskim Policji, jednej w związku z wnioskiem skierowanym do Prezesa NIK⁵⁴ oraz dwoma innymi w związku z informacjami o nagłych zgonach osób, wobec których policja podjęła interwencje⁵⁵. Ponadto w KWP Poznań szczegółowej kontroli poddano dokumentację w związku ze stwierdzonym przypadkiem skutkowego użycia broni.

W związku z interwencją z dnia 30 lipca 2021 r. we Wrocławiu, w wyniku czynności wyjaśniających prowadzonych przez Rzecznika Dyscyplinarnego Komendy Miejskiej Policji we Wrocławiu stwierdzono, że:

**Interwencja
w dniu 30 lipca 2021 r.
we Wrocławiu**

a) uczestniczący w interwencji policjant przekroczył swoje uprawnienia i dopuścił się naruszenia dyscypliny służbowej w następujący sposób: [1] używając siły fizycznej poprzez zadanie uderzenia otwartą dłońią w twarz mężczyzny – tj. czyn z art. 132 ust. 3 pkt 4 o Policji w związku

⁵⁴ Dotyczy wniosku Posłanki na Sejm Małgorzaty Tracz z dnia 3 września 2021 r. złożonej w związku ze śmiercią, która miała miejsce w dniu 30 lipca 2021 r. we Wrocławskim Ośrodku Pomocy Osobom Nietrzeźwym.

⁵⁵ Dotyczy śmierci osób, wobec których były prowadzone interwencje funkcjonariuszy Policji w dniu 2 sierpnia 2021 r. na ul. Słonimskiego we Wrocławiu (Psie Pole) oraz w dniu 6 sierpnia 2021 r. w Lubinie.

z art. 14 ust. 2 uośpb; [2] używając pałki służbowej w celu zwiększenia docisku na plecy oraz poprzez zadanie uderzenia pałką trzymaną oburącz w okolice dolnej części pleców, przy jednoczesnym zastosowaniu wobec osoby kajdanek założonych na ręce tj. czyn z art. 132. ust. 3 pkt 4 ustawy o Policji w związku z art. 19 ust. 2 uośpb; [3] nie dokonał w prawidłowy sposób rejestracji wykonywanych czynności służbowych przy użyciu posiadanej kamery nasobnej – tj. czyn z art. 132 ust. 3 pkt 3 ustawy o Policji w związku z wytycznymi wynikającymi z decyzji nr 125/2020 Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu z dnia 31.12.2020 r. w sprawie wprowadzenia w życie Polityki Bezpieczeństwa Systemu Rejestracji Audio-Wideo (RAW) – v.1.4. (...). W dniu 8 września 2021 r. Komendant KWP wydał rozkaz personalny nr 2341/2021, w którym zwolnił z dniem 10 września 2021 r. policjanta ze służby w Policji, na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 5 w związku z art. 45 ust. 1 ustawy o Policji (gdy wymaga tego ważny interes służby);

b) drugi policjant dopuścił się naruszenia dyscypliny służbowej w ten sposób, że w trakcie interwencji nie dokonał rejestracji wykonywanych czynności służbowych przy użyciu posiadanej kamery nasobnej tj. czyn z art. 132 ust. 3 pkt 4 ustawy o Policji w związku z wytycznymi wynikającymi z decyzji nr 125/2020 Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu.

Postanowieniem nr 86 Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu z dnia 1 września 2021 r. zostało wszczęte postępowanie dyscyplinarne wobec drugiego policjanta. W dniu 3 września 2021 r. policjant ten zwrócił się do Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu z wnioskiem o zwolnienie ze służby w tym samym dniu. Komendant nie wyraził zgody na zwolnienie w wyznaczonym terminie, tylko w terminie określonym w art. 41 ust. 3 ustawy o Policji, tj. z dniem 2 grudnia 2021 r. (trzy miesiące od zgłoszenia). Ze sporządzonej w dniu 13 września 2021 r. przez Rzecznika Dyscyplinarnego Komendanta KWP analizy postępowania dyscyplinarnego prowadzonego przeciwko temu policjantowi wynikało, że potwierdzono uzasadnione podejrzenie popełnienia przewinień dyscyplinarnych polegających na tym, że ww. będąc dowódcą patrolu zmotoryzowanego widząc nieprawidłowe zachowanie funkcjonariuszy, nie zareagował i nie podjął działań uniemożliwiających stosowanie przez nich siły fizycznej i pałki służbowej typu „tonfa” wbrew ustawowym warunkom ich użycia, także nie powiadomił o tym fakcie przełożonego – czyny z art. 132 ust. 3 pkt 3 ustawy o Policji w związku z § 4 ust. 2, § 7 pkt 4 i § 21 pkt 3 zarządzenia nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji⁵⁶ (wniesiono o uzupełnienie zarzutów w tym zakresie). Rozkazem personalnym nr 2461/2021 z dnia 23 września 2021 r. Komendant Wojewódzki Policji we Wrocławiu, na podstawie art. 45 ust. 2 pkt 5 w związku z art. 45 ust. 1 ustawy o Policji zwolnił policjanta ze służby w Policji z dniem 24 września 2021 r. ze względu na ważny interes służby. Prawomocnym orzeczeniem nr 30 z dnia 28 września 2021 r. Komendant KWP z dniem 12 października 2021 r. umorzył postępowanie dyscyplinarne wobec ww. funkcjonariusza, z uwagi na to, że obwiniony przestał podlegać orzecznictwu dyscyplinarnemu.

⁵⁶ Dz. Urz. KGP poz. 99, ze zm.

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

Jednym z wniosków analizy było również wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec kolejnego policjanta.

c) policjant dopuścił się naruszenia dyscypliny służbowej w ten sposób, że w trakcie interwencji nie dokonał rejestracji wykonywanych czynności służbowych przy użyciu posiadanej kamery nasobnej tj. czyn z art. 132 ust. 3 pkt 4 ustawy o Policji w związku z wytycznymi wynikającymi z decyzji nr 125/2020 Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu.

Postanowieniem nr 87 Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu z dnia 1 września 2021 r. zostało wszczęte postępowanie dyscyplinarne wobec niego W dniu 24 września 2021 r. Komendant KWP, na podstawie art. 135j ust. 1 pkt 2 ustawy o Policji uznał st. post. M.S. winnym zarzucanych czynów i wymierzył karę dyscyplinarną nagany.

d) policjant przekroczył swoje uprawnienia używając siły fizycznej poprzez, co najmniej dwukrotne uderzenie ręką w okolicę głowy/obręczy barkowej mężczyzny tj. czyn z art. 132. ust. 3 pkt 4 ustawy o Policji w związku z art. 14 ust. 2 uośpb.

Postanowieniem nr 85 Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu z dnia 1 września 2021 r. zostało wszczęte postępowanie dyscyplinarne wobec tego policjanta, tego samego dnia zawieszono go również w czynnościach służbowych. 7 września 2021 r. zwrócił się on do Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu z wnioskiem o natychmiastowe zwolnienie ze służby na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy o Policji. Komendant Wojewódzki Policji we Wrocławiu zwolnił go ze służby w Policji z dniem 5 października 2021 r. na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 5 ustawy o Policji (do dnia 21 października 2021 r. do KWP nie wpłynęło od niego odwołanie). Postanowieniem nr 144 z dnia 6 października 2021 r. Postępowanie dyscyplinarne wobec niego zostało zawieszone do czasu uprawomocnienia się rozkazu personalnego o zwolnieniu funkcjonariusza ze służby.

O przebiegu interwencji w dniu 2 sierpnia 2021 r. we Wrocławiu informowano na bieżąco Oficera Dyżurnego KMP we Wrocławiu, który następnie powiadomił o zdarzeniu I Zastępcę Komendanta Miejskiego Policji we Wrocławiu oraz służbę dyżurną KWP. Na polecenie Naczelnika Wydziału Kontroli KWP na miejscu zdarzenia podjęli czynności dwaj funkcjonariusze Wydziału Kontroli KWP – po czym została sporządzona w dniu 3 sierpnia 2021 r. Notatka służbowa z ustaleń, z której wynikało, że czynności podjęte przez policjantów w trakcie interwencji były prawidłowe, jednakże zdarzenie z ich udziałem zostało zakwalifikowane jako wydarzenie nadzwyczajne. O zgonie mężczyzny funkcjonariusz Referatu Dochodzeniowo-Śledczego KP Wrocław Psie Pole powiadomił w dniu 2 sierpnia 2021 r. prokuratora z Prokuratury Rejonowej Wrocław Psie Pole, który sporządził postanowienie o zarządzeniu oględzin zwłok i udziale w czynnościach technika kryminalistyki. Przedmiotowa interwencja została udokumentowana przez policjantów w ich notatnikach służbowych oraz w notatkach służbowych sporządzonych na powyższą okoliczność. Sporządzono dokumentację wynikającą z okoliczności zdarzenia, w szczególności protokół zatrzymania osoby, protokół zatrzymania rzeczy (nóż), protokół oględzin miejsca zdarzenia, protokół przeszukania mieszkania, protokoły przesłuchań

Interwencja w dniu
2 sierpnia 2021 r.
we Wrocławiu

świadków. Czterech funkcjonariuszy biorących udział w przedmiotowej interwencji, pomimo wydanych do służby kamer nasobnych, nie wykorzystało ich zgodnie z przepisami i poleceniami w tym zakresie, tj. trzech z nich nie dokonało rejestracji wykonanych czynności służbowych przy użyciu posiadanych kamer nasobnych, jeden funkcjonariusz włączył swoją kamerę nasobną dopiero w momencie, kiedy podjęto decyzję o zatrzymaniu mężczyzny i siłowym wejściu do jego mieszkania. Ze sprawozdania z czynności wyjaśniających wynikało, że użyte podczas interwencji śpb były współmierne do sytuacji, jaką zastali policjanci na miejscu interwencji, wynikające z agresywnego i nieprzewidywalnego zachowania napastnika – użycie i wykorzystanie śpb było zgodne z przypadkami oraz zasadami ujętymi w uośpb.

Wobec czterech funkcjonariuszy biorących udział w interwencji wyposażonych w kamery nasobne wszczęto postępowania w związku z naruszeniem dyscypliny służbowej w ten sposób, że będąc zobowiązanymi do nagrywania interwencji w całości nie włączyli kamery nasobnej lub włączyli kamerę dopiero w momencie podjęcia decyzji o zatrzymaniu oraz nie zachowali należytej staranności i poprzez nieuwagę doprowadziło do wyłączenia funkcji nagrywania. Ocena działań podejmowanych m.in. przez służby dyżurne Komisariatu Policji Wrocław Psie Pole wykazała również naruszenie dyscypliny służbowej przez piątego funkcjonariusza Policji, który będąc zobowiązanym do zabezpieczenia śladów i dowodów przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem nie podjął decyzji o przeprowadzeniu w niezbędnym zakresie czynności procesowych w postaci oględzin miejsca zdarzenia. Komendant Miejski Policji we Wrocławiu w dniu 1 września 2021 r. wszczął postępowania dyscyplinarne wobec ww. pięciu funkcjonariuszy. Na dzień 22 października 2021 r. postępowania dyscyplinarne dotyczące pięciu, wyżej wymienionych funkcjonariuszy pozostawały w toku.

W związku z interwencją z dnia 30 lipca 2021 r. Prokuratura Okręgowa w Świdnicy, a w związku z interwencją z dnia 2 sierpnia 2021 r. Prokuratura Rejonowa dla Wrocławia Psie Pole, prowadzą śledztwa w sprawie nieumyślnego spowodowania śmierci.

Interwencja w dniu 6 sierpnia 2021 r. w Lubinie

Na podstawie informacji zawartych w sprawozdaniu z dnia 4 października 2021 r. z czynności wyjaśniających stwierdzono, że użyte podczas interwencji śpb: siła fizyczna w postaci technik obezwładniania i transportowych oraz kajdanki i kajdanki zespolone, były adekwatne do sytuacji, a zachowania policjantów podejmujących interwencję mieściły się w granicach jakie określa uośpb; z katalogu śpb wybrane zostały te najmniej dolegliwe; policjanci nie przejawiali wobec mężczyzny agresji, każdorazowo odstępowali od stosowania śpb po osiągnięciu celu, tj. kiedy nie było już potrzeby unieruchamiania mężczyzny. W dniu 6 sierpnia 2021 r. w Prokuraturze Okręgowej w Łodzi zostało wszczęte śledztwo dotyczące przekroczenia uprawnień i niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariuszy w Lubinie przeprowadzających w dniu 6 sierpnia interwencję (...), tj. o czyn z art. 155, 231 § 1 w związku z art. 11 § 2 k.k.

W wyniku prowadzonego w KPP w Nowym Tomyślu postępowania wyjaśniającego w sprawie zasadności wykorzystania broni palnej przez policjanta prowadzącego pościg za podejrzanym o dokonanie rozboju, stwierdzono, że wykorzystanie broni, wskutek czego osoba ta została ranna, było celowe i zgodne z obowiązującymi przepisami, pomimo że:

Interwencja
w dniu 27 marca 2020 r.
w Nowym Tomyślu

1) w trakcie prowadzonego pościgu, wobec nieskuteczności podjętej przez policjantów próby zablokowania drogi przy użyciu jednego radiowozu, przed wykorzystaniem broni palnej, nie podjęto decyzji o próbie użycia kolczatki drogowej lub zablokowaniu ściganego pojazdu z wykorzystaniem większej liczby pojazdów służbowych⁵⁷, które zostały skierowane w rejon prowadzonego pościgu przez dyżurnego KPP w Nowym Tomyślu.

Wysłanie przez dyżurnego w rejon pościgu dodatkowych trzech patroli⁵⁸ świadczy o tym, że brano pod uwagę zatrzymanie ściganego pojazdu z wykorzystaniem kilku policyjnych radiowozów. Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 i pkt 2 uośpb, broni palnej używa się lub wykorzystuje się ją wyłącznie, jeżeli użycie lub wykorzystanie śpb okazało się niewystarczające do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania lub nie jest możliwe ze względu na okoliczności zdarzenia.

2) policjant, który w trakcie pościgu, kierując radiowozem, oddał siedem strzałów z broni służbowej do poruszającego się z dużą prędkością pojazdu, nie był przeszkolony w zakresie prowadzenia ognia z jadącego pojazdu do drugiego pojazdu będącego w ruchu, co wiązało się z dużym ryzykiem postrzelenia osoby kierującej ściganym pojazdem oraz, pomimo nocnej pory, spowodowania obrażeń osób postronnych przebywających w domach znajdujących się w miejscu oddawania strzałów przez policjanta.

W ocenie NIK zgromadzona w trakcie postępowania wyjaśniającego dokumentacja⁵⁹ nie wskazuje na to, że wykorzystanie broni palnej w miejscu i czasie, kiedy ono nastąpiło, było niezbędne w celu natychmiastowego wyeliminowania zagrożeń stwarzanych przez kierowcę ściganego pojazdu, tym bardziej, że jechał on w kierunku obszaru niezabudowanego. Zgodnie z art. 7 ust. 1 i ust. 4 uośpb, środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej używa się lub wykorzystuje się je w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę, podejmując decyzję o użyciu lub wykorzystaniu broni palnej należy postępować ze szczególną rozwagą i traktować ją jako środek ostateczny.

Prokuratura Rejonowa Poznań Stare Miasto w dniu 29 października 2020 r. wydała postanowienie o umorzeniu śledztwa prowadzonego w sprawie mającego miejsce w dniu 27 marca 2020 r. przekroczenia uprawnień przez funkcjonariusza KPP w Nowym Tomyślu poprzez bezzasadne użycie przez niego broni palnej i oddanie siedmiu strzałów w kierunku oddalającego się samochodu, w wyniku czego doszło do obrażeń ciała osoby kieru-

⁵⁷ Zgodnie z art. 12 ust. 1 pkt 18 i art. 31 ust. 2 ustawy o śpb, policyjny pojazd służbowy wykorzystywany do zablokowania innego pojazdu jest środkiem przymusu bezpośredniego.

⁵⁸ Z KP w Zbąszyniu, KP w Opalenicy oraz WRD KPP w Nowym Tomyślu.

⁵⁹ W szczególności notatki sporządzone przez policjanta, który wykorzystał broni oraz przez policjantkę, która wraz z nim uczestniczyła w pościgu.

jącej tym pojazdem, tj. o czyn z art. 231 § 1 k.k., wobec stwierdzenia, iż czyn ten nie zawiera znamion czynu zabronionego. W uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu śledztwa, podano m.in., że „Zgodnie z treścią przepisu art. 45 pkt 4 uośpb, policjant może użyć broni palnej gdy zachodzi konieczność ujęcia osoby wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełniła przestępstwo, o którym mowa w art. 280–282 k.k. Przenosząc powyższe na grunt przedmiotowej sprawy, należy stwierdzić, iż przeprowadzone postępowanie nie dostarczyło dowodów na stwierdzenie, że zachowanie funkcjonariusza Policji wyczerpało znamiona czynu zabronionego. Z zabezpieczonego materiału wynika wprost, że [policjant] podjął bezpośredni pościg za sprawcą rozboju z użyciem niebezpiecznego narzędzia. Pomimo przedsięwzięcia wszelkich możliwych środków – sygnały świetlne i dźwiękowe na radiowozie, próba zatrzymania pojazdu poprzez zablokowanie drogi [kierujący ściganym pojazdem] nie zatrzymał się, a z jego zachowania wynikało, że nie zamierza tego zrobić. Uwzględniając powyższe, stwierdzić należy, iż użycie broni palnej przez [policjanta] było w tym przypadku uzasadnione i w konsekwencji tego nie można uznać, by swoim zachowaniem przekroczył on przysługujące mu uprawnienia”.

Prowadzący śledztwo prokurator uznał, że w przywołanym przypadku miało miejsce użycie przez policjanta broni palnej, a nie jej wykorzystanie, jak to zostało błędnie zaprezentowane w sprawozdaniu z postępowania wyjaśniającego zaakceptowanym przez Komendanta Powiatowego Policji w Nowym Tomysku.

Zespół ds. optymalizacji procedur szkoleniowych

Opisane wyżej interwencje we Wrocławiu i Lubinie były podejmowane wobec osób, co do których zachodziło podejrzenie zaburzeń psychicznych lub niekontrolowania swoich zachowań spowodowanych zatruciem substancjami psychoaktywnymi.

Już w 2015 r. podjęto działania zmierzające do próby wypracowania zasad postępowania w tego rodzaju przypadkach. Na podstawie wniosków zawartych w sprawozdaniu powołanego na mocy decyzji nr 157 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 maja 2015 r. Zespołu do spraw optymalizacji procedur szkoleniowych, związanych ze sposobem prowadzenia przez funkcjonariuszy Policji taktyk i technik interwencji wobec osób, których zachowanie wskazuje na możliwość zażycia środków odurzających lub występowania zaburzeń psychicznych, w procedurach szkoleniowych rozszerzono treści programowe kursu specjalistycznego dedykowanego dla funkcjonariuszy, m.in o zagadnienia dotyczące podejmowania interwencji w stosunku do osób agresywnych i niebezpiecznych, w tym z zaburzeniami psychicznymi lub będących pod wpływem substancji psychoaktywnych oraz o psychologiczne aspekty kontaktu z takimi osobami i udzielanie pierwszej pomocy osobie poszkodowanej podczas interwencji. Jednym z istotnych efektów opisanych powyżej prac Zespołu zadaniowego, było przygotowanie oraz wydanie w 2018 r. przez Szkołę Policji w Słupsku zwartej publikacji kompendium poświęconego analizowanej problematyce pt. *Interwencje wobec osób z zaburzeniami psychicznymi lub niekontrolującymi swoich zachowań z innych przyczyn. Teoretyczno – praktyczny poradnik*. Poradnik miał na celu usystematyzowanie problematyki interwencji wobec wskazanych osób.

W 2021 r. ukazało się II wydanie publikacji do służbowego wykorzystania *Interwencje wobec osób z zaburzeniami psychicznymi lub niekontrolujących swoich zachowań z innych przyczyn. Teoretyczno-praktyczny poradnik*⁶⁰. Poradnik został przygotowany przez specjalistów i ekspertów z zakresu wiedzy medycznej i policyjnej. Autorzy poradnika udzielili konkretnych wskazówek dotyczących m.in. zasad komunikacji z osobą z zaburzeniami czy prowadzenia prenegocjacji. W publikacji nie zabrakło również informacji dotyczących użycia wybranych środków przymusu bezpośredniego oraz odwołania do przepisów prawnych w poruszonym aspekcie. Elektroniczna wersja poradnika została wysłana do komend wojewódzkich/KSP oraz szkół Policji, które kaskadowo przekazały go jednostkom w swoim garnizonie.

Teoretyczno-praktyczny poradnik dotyczący interwencji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi

Jak wskazano w ww. opracowaniu, niepożądane skutki interwencji policyjnych pojawiają się w przypadku nieprzestrzegania przez funkcjonariuszy zasad stosowania środków przymusu bezpośredniego wynikających z opracowań i rekomendacji specjalistów i ekspertów z zakresu wiedzy medycznej i policyjnej. Sposób unieruchomienia polegający na przytrzymaniu osoby leżącej na brzuchu przez dociskanie jej kolanami do podłoża w celu założenia kajdanek podczas zdarzeń, w których obezwładniania osoba jest agresywna lub niebezpieczna, stosowany jest przez policję na całym świecie. W wielu wypadkach jest to jedyne skuteczne rozwiązanie. Oprócz presji kolanami w celu założenia kajdanek występuje także napięcie stawu barkowego i łokciowego oraz nadgarstka. Dzięki temu, przez zadawanie kontrolowanego bólu, można opanować obezwładnianego, jeśli nie jest on pod wpływem środków odurzających lub nie występują różnego rodzaju zaburzenia psychiczne. W przypadku osoby zaburzonej, która nie odczuwa bólu założona dźwignia jest nieskuteczna i może dojść do zwichnięcia lub złamania kończyny.

Przytrzymywanie osoby leżącej na brzuchu przez dociskanie jej kolanami do podłoża nie jest techniką samą w sobie, a tylko środkiem do założenia kajdanek, kaftana bezpieczeństwa lub pasa obezwładniającego, podania leków czy „dotrwania” do przyjazdu zespołu medycznego. Kontrola/trzymanie musi spełniać następujące warunki: uniemożliwić ucieczkę, wyłączyć możliwość atakowania funkcjonariuszy lub innych osób oraz uniemożliwić autoagresję, z uwzględnieniem bezpieczeństwa osoby obezwładnianej. Unieruchomienie osoby leżącej na brzuchu poprzez dociskanie jej kolanami w odniesieniu do skuteczności stoi najwyżej w hierarchii rozwiązań z użyciem siły fizycznej. Stosując nadmierną siłę lub przedłużając nadmierne jej użycie, obezwładnienie zatrzymywanego może zakończyć się tragedią.

Współpraca z zespołami ratownictwa medycznego

Jednym z istotnych aspektów zmian zachodzących w dziedzinie bezpieczeństwa obywateli jest używanie nowych substancji psychoaktywnych oraz środków zastępczych tj. substancji klasyfikowanych łącznie jako tzw. nowe narkotyki. Czynniki te zwiększają wymagania wobec policjantów w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa w czasie interwencji i jednocześnie skuteczności podejmowanych działań. Podczas interwencji

⁶⁰ Monografia pod red. J. Gila, Szkoła Policji w Słupsku.

wobec osoby po użyciu ww. substancji, u której występują zaburzenia świadomości połączone z dezorientacją, halucynacjami i podnieceniem ruchowym, może dojść do zatrzymania krążenia i oddechu. W takich okolicznościach konieczne jest natychmiastowe wdrożenie postępowania resuscytacyjnego. Zgodnie z rekomendacjami specjalistów z zakresu medycyny z 2015 r. interwencje w stosunku do takich osób muszą być realizowane przez policjantów wspólnie z zespołem ratownictwa medycznego⁶¹.

W związku z interwencjami podejmowanymi wobec agresywnych i niebezpiecznych osób z zaburzeniami psychicznymi wywołanymi chorobą lub stosowaniem substancji psychoaktywnych, NIK zauważa potrzebę pilnego dostosowania mechanizmów i instrumentów do zmian zachodzących w dziedzinie bezpieczeństwa obywateli, w szczególności przez pilną nowelizację rozwiązań w zakresie procesu szkolenia policjantów, nie tylko w treściach programowych, ale również w sposobie organizacji i realizacji ścieżki szkoleniowej. W szczególności niezbędne jest wprowadzenie powszechnych i obligatoryjnych szkoleń dla policjantów pionu prewencji w zakresie interwencji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi lub niekontrolujących swoich zachowań z innych przyczyn. Niezbędne jest również wypracowanie i wdrożenie trybu współdziałania policjantów z zespołem ratownictwa medycznego podczas interwencji podejmowanych wobec agresywnych i niebezpiecznych osób z zaburzeniami psychicznymi wywołanymi chorobą lub stosowaniem substancji psychoaktywnych.

W obecnym stanie prawnym, zgodnie z treścią art. 15 ust. 1 pkt 5a ustawy o Policji, policjanci wykonując czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe mają prawo obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń wyłącznie w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy – także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom.

Kamery nasobne
stanowią niezbędny
element dokumentowania
przebiegu służby

W celu zapewnienia transparentności czynności podejmowanych przez policjantów kamery nasobne stanowią niezbędny element dokumentowania przebiegu służby funkcjonariuszy. Analizy przeprowadzone w Biurze Prewencji KGP wykazały zbyt niskie wykorzystanie kamer nasobnych, co wynikało m.in. z dotychczasowego sposobu ich przydzielania oraz konieczności uzupełnienia liczby tych kamer w poszczególnych jednostkach/komórkach Policji. Biuro Prewencji KGP zarekomendowało zmianę sposobu przydzielania nowo kupowanych kamer nasobnych na komórki patrolowo-interwencyjne i ruchu drogowego, w liczbie odpowiadającej 50% ich stanów etatowych i tym samym odejście od indywidualnego przydzielania tych urządzeń.

⁶¹ J. Berent, P. Gałęcki, Z. Kołaciński, W. Krajewski, R. Kubiak, A. Smędra, Raport dla Komendanta Głównego Policji dotyczący optymalizacji procedur szkoleniowych związanych ze sposobem prowadzenia przez funkcjonariuszy Policji taktyk i technik interwencji wobec osób, których zachowanie wskazuje na możliwość zażycia środków odurzających lub występowania zaburzeń psychicznych, Uniwersytet Medyczny w Łodzi, 8 grudnia 2015 r.

Zdjęcie nr 8

Kamera nasobna

Źródło: materiały KGP.

Na wyposażeniu policjantów na terenie całego kraju pozostawało (na dzień 30 czerwca 2021 r.) 2757 kamer nasobnych, które trafiły do jednostek organizacyjnych Policji kierujących największą liczbę policjantów do służby prewencyjnej i podejmujących największą liczbę interwencji. KGP podejmowała działania mające na celu dokonanie zakupu kolejnych kamer nasobnych. W trakcie kontroli rozpoczęto procedurę zakupu kamer nasobnych wraz z systemem informatycznym w liczbie 3100 sztuk, co pozwoli na doposażenie w 17 garnizonach. Docelowo planowane jest stopniowe doposażenie w kamery nasobne 50% stanu etatowego policjantów pełniących służbę zewnętrzną z jednostek terenowych Policji, w szczególności w komórkach patrolowo-interwencyjnych oraz ruchu drogowego.

Wyposażenie w kamery nasobne wszystkich policjantów kierowanych do służby z komórek patrolowo-interwencyjnych oraz funkcjonariuszy komórek ruchu drogowego nie było możliwe

5.4. Poszanowanie praw osób, wobec których podejmowano działania z użyciem środków przymusu bezpośredniego

Przestrzeganie standardów ochrony praw człowieka przez Policję i w Policji jest kluczowym elementem stosowania przymusu bezpośredniego, jako narzędzia egzekwowania prawa, zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. Respektowanie godności ludzkiej, jak też przestrzeganie i ochrona praw człowieka przez funkcjonariuszy przekłada się na wizerunek społeczny Policji. Z kolei przestrzegane wolności i praw obywatelskich, etyki zawodowej oraz równego traktowania wewnątrz Policji ma bezpośredni wpływ na kształtowanie dyscypliny oraz porządek (tok) pełnienia służby, a przez to na efektywność wykonywanych zadań.

5.4.1. Przyjmowanie, rozpatrywanie oraz załatwianie skarg obywateli i instytucji na działania Policji i zachowania Policjantów oraz nadzorowanie ich rozpatrywania przez jednostki Policji

Skargi i wnioski Procedura przyjmowania, rozpatrywania i załatwiania skarg i wniosków w Policji realizowana jest w oparciu o:

- dział VIII k.p.a.⁶²,
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków⁶³.

W ujęciu ogólnym przedmiotem skargi w rozumieniu art. 227 k.p.a. mogą być kwestie dotyczące zaniedbań, nienależytego wykonywania zadań, przewlekłe lub biurokratyczne załatwianie spraw przez policjantów lub pracowników cywilnych Policji. Na podstawie zarządzenia nr 37 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie metod i form prowadzenia sprawozdawczości w Policji⁶⁴ do SESPol wprowadzane są, w półrocznych okresach sprawozdawczych, dane statystyczne dotyczące stanu dyscypliny Policji dotyczące m.in. ujawnionych przewinień dyscyplinarnych, sposobu zakończenia postępowań dyscyplinarnych, liczby policjantów objętych postępowaniem dyscyplinarnym oraz ukaranych dyscyplinarnie.

Postępowania wyjaśniające w sprawie skarg na działania funkcjonariuszy związane z użyciem śpb

Problematyka używania lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy była przedmiotem kontroli przeprowadzonych przez Biuro Kontroli KGP w jednostkach Policji. W trakcie postępowań wyjaśniających w sprawie skarg na działania funkcjonariuszy związane z użyciem śpb, podejmowane były czynności, mające na celu wyjaśnienie wszystkich zarzutów podnoszonych w skargach. Skargi kierowane do Komendanta Głównego Policji były rozpatrywane w terminach określonych w k.p.a. Postępowania wyjaśniające były również prowadzone w przypadku informacji medialnych oraz zawiadomień skierowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz jego Pełnomocników Terenowych. Ponadto w KGP inicjowano i prowadzono działania m.in. w obszarze monitorowania oraz kontrolowania postaw i zachowań funkcjonariuszy i pracowników Policji, a także działania edukacyjne podnoszące ich kompetencje w zakresie praw człowieka i etyki zawodowej. Policjantom zapewniano odpowiednią pomoc psychologiczną.

Przestrzeganie procedur rozpatrywania skarg

W trakcie kontroli dokonano sprawdzenia prawidłowości przestrzegania procedur dotyczących rozpatrywania skarg w związku z użyciem przez policjantów śpb lub broni palnej oraz prowadzenia postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy Policji. Dokonano również analizy liczby skarg pod kątem sposobu ich załatwienia. W okresie objętym kontrolą do Policji wpłynęło w kategorii:

⁶² Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 735, ze zm.).

⁶³ Dz. U. z 2002 r. Nr 5, poz. 46.

⁶⁴ Dz. Urz. KGP poz. 67.

1) I prawa do wolności – 343 skargi, w tym 671 zarzutów zawartych w Nie-ludzkie lub poniżające traktowanie 1034 skarg, w tym 1813 zarzutów będą-cych przedmiotem skarg rozpatrzono we własnym zakresie, z których siedem uznano za zasadne. Do prokuratury przekazano 727 zarzutów.

2) II Naruszenie skargach rozpatrzono we własnym zakresie, z któ-rych jedenaście uznano za zasadne. Do prokuratury/sądu przekazano 222 zarzuty.

W kategorii I – Nieludzkie lub poniżające traktowanie w 2021 r. nastą-pił wzrost w stosunku do 2020 r. skarg i zarzutów, uznanie za zasadne tych zarzutów pozostało na porównywalnym poziomie. Natomiast w 2020 r. w stosunku do 2019 r. nastąpił spadek liczby skarg i zarzutów przy jedno-czesnym wzroście ich potwierdzalności.

Sposób załatwienia (rozpatrzenia) poszczególnych zarzutów w ujęciu rocz-nym przedstawiał się następująco:

- stosowanie śpb – I połowa 2021 r. – 149 przypadków (67 zarzu-tów przekazano do prokuratury/sądu), w 2020 r. – 263 przypadki (69 zarzutów przekazano do prokuratury), w roku 2019 było to odpow-iednio – 248 przypadków (77);
- stosowanie niedozwolonych metod fizycznych – I połowa 2021 r. – 75 przypadków (79 zarzutów przekazano do prokuratury/sądu), w roku 2020 – 154 przypadki (89 przekazano do prokuratury), w roku 2019 odpowiednio – 171 przypadków (107);
- przemoc psychiczna/zastraszanie – I połowa 2021 – 53 przypad-ki (38 zarzutów przekazano do prokuratury/sądu), w roku 2020 – 122 przypadki (41 zarzutów przekazano do prokuratury), w roku 2019 były to odpowiednio – 124 przypadki (39).

W tej kategorii nastąpił wzrost liczby zarzutów dotyczących stosowania śpb, natomiast spadek odnotowano w przypadku zarzutów dotyczących stosowania niedozwolonych metod fizycznych oraz przemocy psychicznej/zastraszania.

W kategorii II Naruszenie prawa do wolności, w 2021 r. w stosunku do 2020 r. nastąpił wzrost liczby skarg i zarzutów przy jednoczesnym spadku ich potwierdzalności. Natomiast w 2020 r., w stosunku do roku 2019 r., nastąpił spadek liczby skarg i zarzutów, przy jednoczesnym wzro-ście ich potwierdzalności.

Zarzuty rozpatrzone zostały w następujący sposób:

- zasadność, legalność, prawidłowość zatrzymania – I połowa 2021 r. – 42 zarzuty (przekazano do prokuratury/sądu skargi zawierające 23 zarzuty), w 2020 r. – 111 zarzutów (przekazano do prokuratury, sądu skargi zawierające 48 zarzutów), w 2019 r. było to odpowiednio 118 (53);
- doprowadzenie do wytrzeźwienia – I połowa 2021 r. – 10 zarzutów (przekazano do prokuratury/sądu skargi zawierające 8 zarzutów), w 2020 r. – 36 zarzutów (przekazano do prokuratury/sądu skargi zawierające 14 zarzutów), analogicznie jak w 2019 r.;

prawo do kontaktu z adwokatem – I połowa 2021 – 14 zarzutów (przekazano do prokuratury/sądu skargi zawierające cztery zarzuty), w 2020 r. – 26 zarzutów (przekazano do prokuratury/sądu skargi zawierające dwa zarzuty) w 2019 r. było to odpowiednio 26 (12);

W kategorii II – Naruszenie prawa do wolności nastąpił spadek liczby zarzutów dotyczących zasadności, legalności, prawidłowości zatrzymania oraz doprowadzenia do wytrzeźwienia.

Badanie próby skarg

Badanie przeprowadzono na podstawie dokumentacji źródłowej wybranych losowo minimum 20 skarg z kategorii *Nieludzkie lub poniżające traktowanie* oraz kategorii *Naruszenie prawa do wolności*, które wpłynęły w okresie od 1 stycznia 2019 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych w jednostce. W wyniku kontroli stwierdzono, że jednostki organizacyjne Policji podejmowały stosowne działania w celu zapobiegania stosowaniu śpb niezgodnie z zasadami legalizmu, konieczności i proporcjonalności. Skargi były rozpatrywane terminowo, w oparciu o prawidłowo zgromadzony, kompletny materiał dowodowy. Podejmowane były właściwe czynności, mające na celu wyjaśnienie zarzutów podnoszonych w skargach. W jednym przypadku stwierdzono zaniechanie działania w sytuacji, gdy kontrolowany podmiot miał prawny obowiązek podjęcia określonego działania. Komendant Powiatowy Policji w Ostrowie Wlkp. zaakceptował sprawozdanie z 14 lipca 2021 r. z postępowania prowadzonego w sprawie skargi dotyczącej nieuprawnionego użycia kajdanek przez policjanta wobec 14-latkę podejrzanego o jazdę na rowerze pod wpływem alkoholu⁶⁵, w którym to sprawozdaniu zarzut ten uznano za bezzasadny, wskazując jako podstawę użycia kajdanek przepis art. 15 ust. 1 uośpb w związku z art. 13 ust. 1 tej ustawy, pomimo że w sprawozdaniu tym nie zawarto informacji o stwierdzeniu przez interweniujących policjantów, że zachowanie nieletniego dawało podstawę do podejrzenia, iż może on podjąć próbę ucieczki. W sprawozdaniu jako podstawę „przetransportowania” (doprowadzenia) nieletniego do KPP w Ostrowie Wlkp. w celu przeprowadzenia badania jego stanu trzeźwości, wskazano przepis art. 32e § 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich⁶⁶.

Zgodnie z art. 13 uośpb, kajdanek można użyć prewencyjnie w celu zapobieżenia ucieczce osoby ujętej, doprowadzanej, zatrzymanej, konwojowanej lub umieszczonej w strzeżonym ośrodku, areszcie w celu wydalenia lub osoby pozbawionej wolności, a także w celu zapobieżenia objawom agresji lub autoagresji tych osób. Przepis ten, jako fakultatywny, daje osobie uprawnionej do zastosowania śpb zarówno możliwość użycia śpb jak i możliwość nieskorzystania z takiego prawa, uzależniając to od okoliczności zachodzących w indywidualnej sytuacji, a w szczególności od zachowania osoby, wobec której można, ale nie trzeba użyć śpb. Użycie kajdanek zakładanych na ręce trzymane z tyłu wobec nieletniego, który powinien zostać doprowadzony do komendy Policji celem dokonania badania stanu jego trzeźwości, w sytuacji, gdy jego zachowanie nie daje podstawy do podejrzenia zamiaru podjęcia ucieczki, może być uznane za nadużycie oraz poni-

⁶⁵ Popełnienie wykroczenia z art. 87 § 2 KW.

⁶⁶ Dz. U. z 2018 r. poz. 969.

żające traktowanie w rozumieniu art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Stanowisko takie wyraził Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie nr KMP.570.29.2019.AN z 20 stycznia 2021 r. skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

W złożonych wyjaśnieniach, Komendant Powiatowy Policji w Ostrowie Wlkp. podał, że podjął decyzję o zaakceptowaniu sprawozdania z 14 lipca 2021 r., ponieważ uznał, że wskazane w nim okoliczności, tj. znajdowanie się nieletniego pod wpływem alkoholu oraz fakt, że przed policyjną interwencją nieletni jechał na rowerze a na widok policjantów skręcił na teren szkoły, uzasadniały podejrzenie, że nieletni podczas doprowadzania go do komendy celem zbadania jego stanu trzeźwości, może podjąć próbę ucieczki, a w związku z tym należy zastosować prewencyjnie kajdanki (art. 13 ust. 1 uośpb). Jednocześnie składający wyjaśnienia stwierdził, że zwrócił policjantce sporządzającej sprawozdanie z postępowania uwagę na sposób precyzyjnego prezentowania w sprawozdaniu okoliczności uzasadniających zastosowanie środka przymusu bezpośredniego.

NIK zwróciła uwagę, że przyjęty system rozpatrywania skarg polegający na rozpatrywaniu skarg obywateli, przez kierowników komórek i jednostek organizacyjnych będących przełożonymi funkcjonariuszy, których skargi dotyczą, może stwarzać ryzyko nieobiektywnego i nierzetelnego ich rozpatrywania. Zgodnie z art. 229 pkt 7 k.p.a. skargi takie powinien rozpatrywać organ wyższego stopnia lub sprawujący bezpośredni nadzór.

5.4.2. Sprawy dyscyplinarne w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego

Zagadnienia dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszy Policji regulują przepisy rozdziału 10 ustawy o Policji oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 lutego 2014 r. w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów⁶⁷. Policjant odpowiada dyscyplinarnie za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu dyscypliny służbowej lub nieprzestrzeganiu zasad etyki zawodowej. Naruszając dyscyplinę służbową policjant dopuszcza się czynu, który polega na zawinionym przekroczeniu uprawnień lub niewykonaniu obowiązków wynikających z przepisów prawa lub rozkazów i poleceń wydanych przez przełożonych uprawnionych na podstawie tych przepisów. Wobec czego odpowiada indywidualnie w przypadku naruszenia prawa, beczynności pomimo obowiązku działania albo wykonania zadań służbowych w nieprawidłowy sposób. Przewinienie dyscyplinarne musi mieć związek ze służbą lub wykonywanymi czynnościami służbowymi. Dlatego tak istotne jest ustalenie podczas postępowania dyscyplinarnego związku przyczynowo – skutkowego pomiędzy zachowaniem policjanta a skutkami, jakie to zachowanie wywołało dla interesu służby.

⁶⁷ Dz. U. poz. 306, ze zm., utraciło moc 1 października 2021. Zostało zastąpione rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 września 2021 r. w sprawie obiegu dokumentów związanych z postępowaniem dyscyplinarnym w stosunku do policjantów (Dz. U. poz. 1778).

Kwestia odpowiedzialności dyscyplinarnej policjantów pozostaje w gestii przełożonego, o którym mowa w art. 133 w zw. z art. 134i ustawy o Policji

Ocena zasadności zastosowania przymusu bezpośredniego zależy w dużej mierze od analizy konkretnego przypadku, przesłanek zastosowania przymusu, jak również indywidualnych decyzji osób uprawnionych do jego stosowania. Bardzo często decyzje o zastosowaniu środka podejmowane są pod wpływem ogromnego stresu, pod presją, nagle, w ciągu kilku sekund. Dolegliwości lub wyrządzonej szkody nie da się cofnąć. W kontrolowanych jednostkach właściwi przełożeni służbowi dokonywali oceny zasadności użycia śpb, a w przypadku wątpliwości wszczynane były postępowania wyjaśniające oraz postępowania dyscyplinarne.

Odpowiedzialność
dyscyplinarna
funkcjonariuszy
w związku z użyciem/
wykorzystaniem śpb

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2021 r. wszczęto w Policji łącznie 86 postępowań dyscyplinarnych przeciwko policjantom w związku z użyciem lub wykorzystaniem śpb lub broni palnej, natomiast prawomocnie zakończono 92 postępowania⁶⁸, tj.:

- w 2019 r. wszczęto 37 postępowań dyscyplinarnych, natomiast 27 postępowań zostało prawomocnie zakończonych (cztery umorzono w związku ze zwolnieniem policjanta ze służby w Policji, cztery zakończono uniewinnieniem, w 15 przypadkach wymierzono kary dyscyplinarne, w tym: nagany (sześć) oraz ostrzeżenia o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku (dziewięć));
- w 2020 r. wszczęto 34 postępowań dyscyplinarnych, natomiast 50 postępowań zostało prawomocnie zakończonych [17 umorzono w związku ze zwolnieniem policjanta ze służby w Policji, dziesięć zakończono uniewinnieniem, w 11 przypadkach wymierzono kary dyscyplinarne, w tym: nagany (pięć), ostrzeżenia o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku (sześć), wydalenie ze służby (dwa)];
- do 30 czerwca 2021 r. wszczęto 15 postępowań, natomiast 15 postępowań zostało prawomocnie zakończonych [cztery umorzono w związku ze zwolnieniem policjanta ze służby w Policji, trzy zakończono uniewinnieniem, w ośmiu przypadkach wymierzono kary dyscyplinarne, w tym: nagany (cztery), upomnienia (trzy), wydalenie ze służby (jeden)].

W jednym przypadku stwierdzono zaniechanie działania w sytuacji, gdy uprawniony organ miał prawny obowiązek podjęcia określonego działania. Komendant Powiatowy Policji w Czarnkowie zaakceptował sprawozdanie z 5 lipca 2019 r. w sprawie skargi dotyczącej użycia przez policjanta KPP w Czarnkowie środka przymusu bezpośredniego w postaci ręcznego miotacza pieprzu wobec osoby leżącej, która miała założone kajdanki na ręce trzymane z tyłu, zawierające propozycję uznania tego przewinienia za „przypadek mniejszej wagi”, a tym samym odstępianie od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i przeprowadzenia z policjantem,

⁶⁸ Różnica pomiędzy liczbą postępowań dyscyplinarnych wszczętych, a liczbą prawomocnie zakończonych w danym roku wynika z faktu, że część postępowań wszczętych w danym okresie sprawozdawczym nie jest w tym samym okresie (roku kalendarzowym) zakończona.

który dopuścił się naruszenia dyscypliny służbowej, jedynie rozmowy dyscyplinującej. Zastosowanie przez policjanta środka przymusu bezpośredniego w postaci chemicznego środka obездwładniającego wobec osoby, która miała założone kajdanki na ręce naruszało art. 24 ust. 3 uośpb i zgodnie z art. 132 ust. 3 pkt 4 ustawy o Policji nosi znamiona naruszenia dyscypliny służbowej.

W złożonych wyjaśnieniach Komendant Powiatowy Policji w Czarnkowie podał, że akceptując propozycję uznania ww. przewinienia za przypadek mniejszej wagi, wziął pod uwagę dotychczasowy przebieg służby policjanta, który wcześniej nie był karany dyscyplinarnie, natomiast był wyróżniany za wzorową służbę, przestrzegając obowiązujących procedur i przepisów i sumiennie realizując powierzone zadania służbowe. Komendant Powiatowy wskazał również, że policjant w swojej pracy wykazywał się również dużą efektywnością i dyspozycyjnością. Ponadto jego postępowanie w bardzo groźnej, dynamicznej sytuacji interwencji spowodowanej przez sprawcę należy ocenić jako właściwe.

Zdaniem NIK, stwierdzone w toku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego przewinienie dyscyplinarne polegające na naruszeniu przez policjanta ustawowego zakazu użycia gazu pieprzowego wobec osoby zakutej w kajdanki nie może zostać uznane za przypadek mniejszej wagi ze względu na to, że dotyczyło ważnego uprawnienia, którego nadużycie, poza nieodłącznym w takim przypadku zagrożeniem dla zdrowia, może powodować szkodliwe konsekwencje przejawiające się zmniejszeniem społecznego zaufania do Policji jako uzbrojonej formacji służącej społeczeństwu i przeznaczonej przede wszystkim do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego⁶⁹. Przy wykonywaniu swoich obowiązków (i korespondujących z nimi daleko idących uprawnień ingerujących w sferę praw obywatelskich) na policjantach jako funkcjonariuszach publicznych i przedstawicieli instytucji zaufania publicznego jaką niewątpliwie jest Policja, ciąży szczególna odpowiedzialność za przestrzeganie zasad użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego – w każdych okolicznościach.

W ocenie NIK, za „przypadek mniejszej wagi” nie powinno także zostać uznane stwierdzone w przedmiotowej sprawie przewinienie policjanta, polegające na nieudokumentowaniu w notatniku służbowym użycia środków przymusu bezpośredniego w postaci: siły fizycznej, kajdanek założonych na ręce trzymane z tyłu oraz ręcznego miotacza pieprzu, co stanowiło naruszenie § 4 ust. 2 pkt 2 lit. c wytycznych nr 2 Komendanta Głównego Policji z 26 czerwca 2007 r. w sprawie zasad ewidencjonowania, wypełniania oraz przechowywania notatników służbowych⁷⁰.

⁶⁹ Art. 1 ust. 1 ustawy o Policji.

⁷⁰ Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 30.

5.4.3. Przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka w Policji

W ramach rozwiązań zmierzających do zagwarantowania praw człowieka w Policji ustanowiono model policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka⁷¹. Działalność pełnomocników na rzecz podnoszenia standardów praw człowieka polegała głównie na wdrażaniu projektów edukacyjnych oraz współpracy z instytucjami państwowymi, pozarządowymi i organizacjami międzynarodowymi. Od 2013 roku w okresach trzyletnich realizowane były „Główne kierunki działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka oraz strategii równych szans w Policji”, a od 2019 r. – „Plan działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie ochrony praw i wolności człowieka w Policji na lata 2019–2020” oraz 2021–2023. W ramach tych kierunków szkoli się m.in. policjantów w zakresie praktycznych aspektów ochrony tzw. sygnalistów oraz walki ze środowiskową złą kulturą milczenia, a także o skutecznej reakcji na ujawnione lub domniemane przypadki tortur oraz innych form niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania. W 2021 r. wdrożone zostały w całej Policji zuniifikowane sposoby postępowania w przypadku wystąpienia podejrzenia wystąpienia konfliktu, zachowań mobbingowych, przypadków dyskryminacji lub innych zachowań niepożądanych w miejscu służby lub pracy⁷². Ustanowione zostało centrum monitorowania zachowań mobbingowych w Policji oraz ponownego badania spraw zakończonych w jednostkach Policji szczebla niższego niż KGP.

Informacje pozaskargowe

Zgodnie z decyzją nr 3 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 stycznia 2021 r. w sprawie wprowadzenia do stosowania w Policji i Straży Granicznej „Wytycznych w zakresie zasad i trybu przekazywania informacji skargowych i pozaskargowych przez Policję oraz Straż Graniczną do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, przekazywane są do MSWiA i do RPO informacje pozaskargowe. Są to informacje o zdarzeniach, w wyniku których, w rezultacie działania lub zaniechania funkcjonariusza Policji w związku z pełnieniem obowiązków służbowych zachodzi podejrzenie, że:

- nastąpiła śmierć, próba samobójcza, uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia innej osoby (zdarzenia typu I);
- doszło do naruszenia wolności seksualnej osoby (zdarzenia typu II);
- doszło do nieuzasadnionego użycia środków przymusu bezpośredniego, przemocy fizycznej lub psychicznej w stosunku do innej osoby (zdarzenia typu III).

W przypadku zaistnienia któregoś z wymienionych zdarzeń dyżurny danej jednostki niezwłocznie powiadamia dyżurnego Komendy Wojewódzkiej, a ten pełnomocnika ds. ochrony praw człowieka, działającego przy kome-

⁷¹ Sieć pracuje w oparciu o krajowy model funkcjonowania policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka, ustanowionych przy komendantach wojewódzkich (Stołecznym Policji oraz przy Komendancie Centralnego Biura Śledczego Policji, Komendancie Biura Spraw Wewnętrznych Policji).

⁷² Decyzja nr 178 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie wprowadzenia w Komendzie Głównej Policji Wewnętrznej procedury prowadzenia działań profilaktycznych oraz postępowania w przypadku wystąpienia sytuacji konfliktowej, zachowań mobbingowych, dyskryminacji lub innych zachowań niepożądanych (Dz. Urz. KGP z 2021 r. poz. 51, ze zm.).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

dzie. Powiadomiony pełnomocnik ma obowiązek w terminie 5 dni opracować dokumentację dla Rzecznika Praw Obywatelskich, która następnie przesyłana jest do pełnomocnika Komendy Głównej Policji, a ten w przeciągu dwóch dni przekazuje ją do RPO.

Biuro Kontroli KGP prowadziło okresowe analizy ryzyka w stosunku do zdarzeń przedstawionych w zestawieniach informacji pozaskargowych. Analizie podlegała w szczególności adekwatność środków zastosowanych przez kierownika jednostki Policji lub właściwych przełożonych w celu obiektywnego wyjaśnienia sprawy (względem istotności, charakterystyki i okoliczności zdarzenia), a także sposób monitorowania zdarzeń przez komórki kontroli Policji, w sytuacji gdy mają one charakter wydarzeń nadzwyczajnych. Jeżeli zdarzenie posiadało wysoki stopień istotności, a adekwatność środków i procedur włączonych do jego wyjaśnienia była niska lub nie było ono objęte systemem monitorowania wydarzeń nadzwyczajnych, do kierowników poszczególnych jednostek kierowana była dodatkowa korespondencja o wyjaśnienie lub stanowisko w danej sprawie oraz przekazanie kopii wybranej dokumentacji źródłowej, umożliwiającej stosowną weryfikację na poziomie Komendy Głównej Policji.

W 2019 r. do Biura Kontroli KGP łącznie przekazano 473 informacje pozaskargowe, w 2020 r. – 414 informacji pozaskargowych, w I połowie 2021 r. – 237 informacji pozaskargowych. Do dodatkowego monitorowania, na ww. określonych zasadach wytypowano 12 zdarzeń zaistniałych w 2018 r., 14 zdarzeń z 2019 r., 18 zdarzeń z 2020 r. oraz dziesięć zdarzeń zaistniałych w I połowie 2021 r.

Odnosnie ucieczek osób konwojowanych i doprowadzanych w 2019 r. odnotowano 217 zdarzeń, a w 2020 r. – 231.

Ponadto Biuro Kontroli KGP mając na uwadze regulacje zawarte w ww. decyzji nr 95 MSWiA, w 2018 r. wystąpiło do kierowników jednostek terenowych Policji o przekazywanie kopii korespondencji kierowanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz jego Pełnomocników Terenowych, w których organ ten prowadził własne interwencje w określonych sprawach. W okresie objętym kontrolą korespondencji w sprawach podejmowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich, w których podjęta była kwestia użycia/wykorzystania środka przymusu bezpośredniego, odnotowano w 2019 r. – 9, w 2020 r. – 56, do I połowy 2021 r. – 13. Szczegółowemu badaniu w Komendzie Głównej Policji poddano sześć postępowań skargowych prowadzonych w latach 2019–2021, w tym pięć zakwalifikowanych do kategorii *Nieludzkie lub poniżające traktowanie* i jedno zakwalifikowane do kategorii *Naruszenie prawa do wolności*. Wszystkie poddane kontroli skargi zostały rozpatrzone terminowo przez uprawniony podmiot. Trzy skargi wpłynęły za pośrednictwem Rzecznika Praw Obywatelskich (na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich⁷³ przekazano do KGP celem zbadania zasadności przedstawionych zarzutów), jedna skarga za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, dwie bezpośrednio wpłynęły

⁷³ Dz. U. z 2020 r. poz. 627, ze zm.

do Komendy Głównej Policji. W KGP rozpatrzono wszystkie zarzuty zawarte w skargach oraz podjęto czynności w celu ich wyjaśnienia. Zarzuty sformułowane w pięciu skargach wobec policjantów realizujących czynności służbowe uznano za bezzasadne. W jednym przypadku skargę pozostawiono bez rozpatrzenia na podstawie art. 221 § 3 k.p.a. (skarżąca nie uzupełniła braku formalnego).

5.4.4. Działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur

Naruszenia praw i wolności przez funkcjonariuszy Policji

Problem naruszania podstawowych praw i wolności wskutek stosowania śpb przez funkcjonariuszy Policji, w wielu sprawach sygnalizowanych przez media, był przedmiotem działań Rzecznika Praw Obywatelskich. Rzecznik kierował wystąpienia do Komendanta Głównego Policji, wskazując na konieczność respektowania obowiązujących procedur i standardów ochrony praw człowieka z zachowaniem zasad wynikających z uośpb oraz poszanowania godności osób, wobec których wykonywane są czynności służbowe.

Przypadki naruszenia praw i wolności przez funkcjonariuszy Policji, jak również, w niektórych przypadkach drastyczność naruszeń podstawowych praw i wolności, w opinii RPO wskazują na problem związany z zapewnieniem przestrzegania praw i wolności obywatelskich. Rzecznik wnioskował do Komendanta Głównego Policji o niezwłoczne podjęcie działań zapobiegawczych, które w dostatecznym stopniu zapewnią zgodność realizacji czynności związanych z podejmowanymi interwencjami i zatrzymywaniem osób z obowiązującymi przepisami. W szczególności głębokie zaniepokojenie RPO wywołały ujawnione w Lublinie w 2017 r. zdarzenia, które w ocenie Sądu wypełniały znamiona tortur. Sąd Rejonowy Lublin Zachód w Lublinie, IV Wydział Karny w dniu 4 kwietnia 2019 r. wydał wyrok wobec trójki byłych funkcjonariuszy Policji uznając ich za winnych tego, że w czerwcu 2017 r. znęcali się nad dwójką zatrzymanych w izbie wytrzeźwień mężczyzn. Mężczyźni mieli być bici i rażeni w okolicy miejsc intymnych, prywatnym (niebędącym na wyposażeniu służbowym) paralizatorem. W związku tym wyrokiem Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur apelował do właściwych organów o:

- wprowadzenie do k.k. przestępstwa tortur,
- zapewnienie każdej osobie zatrzymanej dostępu do obrońcy od samego początku zatrzymania,
- objęciem badaniami lekarskimi wszystkich osób zatrzymanych przez Policję,
- wdrożenie innych, wskazywanych rekomendacji mających na celu zapobieganie w przyszłości podobnym sytuacjom.

KMPT monitorował również sytuację związaną z przebiegiem protestów które odbyły się w Warszawie w dniach 28 i 29 stycznia 2021 r. w związku z opublikowaniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. i działaniami funkcjonariuszy Policji podejmowanymi względem protestujących. KMPT wskazał, że praktyka polegająca na przewożeniu osób zatrzymywanych w czasie protestów społecznych w Warszawie,

do komend Policji w znacznej odległości od miejsca protestu, stanowiła nieuzasadnioną represję. Z punktu widzenia ochrony osób zatrzymanych kluczowym argumentem, który przemawia przeciwko stosowaniu takiej praktyki, jest znaczne utrudnienie bądź nawet uniemożliwienie dostępu do pomocy prawnej. Obecność pełnomocnika/obrońcy zatrzymanego od początku zatrzymania, jest podstawową gwarancją *anty-torturową*, pozwala również na zapewnienie skutecznej realizacji prawa do obrony. Zwrócono również uwagę na rutynową praktykę wpisywania w protokołach zatrzymania sformułowania: *Zachodzi obawa ukrycia się*, ponieważ jest to jedna z pozwalających na zatrzymanie osoby przesłanek, określonych w art. 244 k.p.k. Rutynowe wskazywanie jej w protokołach zatrzymań stawia pod znakiem zapytania faktyczne spełnienie tej przesłanki w przypadku każdej z zatrzymanych osób. Zgodnie z przepisami k.p.k., zatrzymanie osoby winno być stosowane jedynie w wyjątkowych, enumeratywnie wskazanych przypadkach.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur wyrazili także zaniepokojenie przebiegiem interwencji funkcjonariuszy Policji, do którego doszło 3 czerwca 2021 r. przy jednej z poznańskich ulic. Policjanci nie podjęli próby zastosowania mniej inwazyjnych środków przymusu bezpośredniego, sięgając od razu po środek ostateczny, jakim jest broń palna. Na szczególną uwagę w kontekście stosowania przymusu bezpośredniego zasługuje także fakt znaczącej przewagi sił i środków po stronie Policji – czterech funkcjonariuszy, wyposażonych w śpb interweniujących w stosunku do jednego, nieuzbrojonego mężczyzny. Negatywnie oceniono fakt oddania w kierunku mężczyzny kilkunastu strzałów z broni służbowej, z czego pięć okazało się celnych. Za naganne uznano również to, że analizowana interwencja z wykorzystaniem ostatecznego i dolegliwego środka przymusu – broni palnej, przeprowadzona została wobec mężczyzny chorego na schizofrenię, o czym informowała Policję matka postrzelonego. W ocenie przedstawicieli KMPT przebieg interwencji może stanowić kolejny dowód na zwiększenie brutalizacji działań Policji w stosunku do obywateli, przy jednoczesnym lekceważeniu przepisów obowiązującego prawa.

W dniu 19 lipca 2021 r. przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur oraz Biura Terenowego RPO we Wrocławiu przeprowadzili niezapowiedzianą wizytację w Pomieszczeniu dla Osób Zatrzymanych przy KMP we Wrocławiu. Podczas tej wizyty stwierdzono, że wszystkie osoby przyjmowane do PdOZ poddawane są sprawdzeniu prewencyjnemu, które każdorazowo przybiera formę kontroli osobistej z rozebraniem do naga. KMPT stoi na stanowisku, że taka praktyka powinna mieć miejsce tylko w uzasadnionych przypadkach. Ponadto wizytujący otrzymali sygnały mogące świadczyć o ksenofobicznym zachowaniu niektórych funkcjonariuszy podczas przeprowadzania tej czynności. Pomimo funkcjonowania Wrocławskiego Ośrodka Pomocy Osobom Nietrzeźwym zdarza się, że do PdOZ trafiają także osoby do wytrzeźwienia. KMPT od wielu lat zwraca uwagę, że umieszczanie osób pod wpływem alkoholu w jednostkach policji jest problemem systemowym. Nie można bowiem zapewnić im odpowied-

niej pomocy medycznej w przypadku nagłego zagrożenia życia. Na terenie PdOZ nie była dostępna lista adwokatów ani radców prawnych. W opinii funkcjonariuszy zapewnienie kontaktu z obrońcą, jeśli osoba zatrzymywana wyrazi taką wolę, należy wyłącznie do policjantów biorących udział w zatrzymaniu, którzy sporządzają protokół z tej czynności. Taka praktyka budziła wątpliwości KMPT.

5.5. Pomoc psychologiczna i prawna udzielana funkcjonariuszom

Podstawy prawne udzielania funkcjonariuszom pomocy psychologicznej i prawnej

Zgodnie z treścią art. 10 uośpb, w przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania śpb lub broni palnej nastąpiła śmierć bądź nastąpiło zranienie osoby w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej, właściwy przełożony lub osoba pełniąca służbę dyżurną – niezależnie od obowiązków, o których mowa w art. 39 ust. 1 uośpb – niezwłocznie zapewnia także uprawnionemu niezbędną pomoc, w szczególności psychologiczną lub prawną. Pomoc prawna, o której mowa w art. 39 ust. 1 uośpb, polega na zwrocie kosztów poniesionych na ochronę prawną do wysokości wynagrodzenia jednego obrońcy w sprawach o czyn popełniony w związku z użyciem lub wykorzystaniem śpb lub broni palnej, którego następstwem była śmierć osoby bądź zranienie osoby w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej, a postępowanie zostało zakończone prawomocnym wyrokiem uniewinniającym albo orzeczeniem o umorzeniu postępowania z powodu niepopelnienia przestępstwa lub braku ustawowych znamion czynu zabronionego.

Z dniem 1 października 2020 r. weszła w życie ustawa o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych⁷⁴. Przepisami tej ustawy w ustawie o Policji dodane zostały art. 66a–66c w regulujące zwrot kosztów poniesionych na ochronę prawną funkcjonariusza, jeżeli wszczęte przeciwko niemu postępowanie karne o przestępstwo popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych zostanie zakończone prawomocnym orzeczeniem o umorzeniu postępowania z powodu braku ustawowych znamion czynu zabronionego lub niepopelnienia przestępstwa albo wyrokiem uniewinniającym.

Zdarzenia, w których następstwem użycia lub wykorzystania śpb lub broni palnej było zranienie lub śmierć osoby

W latach 2019–I połowa 2021 w Policji odnotowano 368 zdarzeń, w których następstwem użycia lub wykorzystania śpb lub broni palnej była:

- śmierć osoby (w 2019 r. – pięć osób, w 2020 r. – osiem osób, do 30 czerwca 2021 r. – trzy osoby),
- zranienie osoby (w 2019 r. – 119 osób, w 2020 r. – 136 osób, do 30 czerwca 2021 r. – 97 osób);

w tym w związku z użyciem lub wykorzystaniem broni palnej służbowej odnotowano 51 przypadków:

- śmierci osoby w wyniku użycia broni palnej służbowej (w 2019 r. – cztery osoby, w 2020 r. – dwie osoby, do 30 czerwca 2021 r. – jedna osoba);

⁷⁴ Ustawa z dnia 14 sierpnia 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1610).

WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

- zranienia osoby w wyniku użycia broni palnej służbowej (w 2019 r. – 16 osób, w 2020 r. – sześć osób, do 30 czerwca 2021 r. – 11 osób);
- zranienia osoby w wyniku wykorzystania broni palnej służbowej (w 2019 r. – cztery osoby, w 2020 r. – pięć osób, do 30 czerwca 2021 r. – dwie osoby).

Spośród wskazanej liczby zdarzeń ze skutkiem śmiertelnym, na podstawie okoliczności interwencji, związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy użyciem śpb lub broni palnej, a śmiercią osoby, na dzień zakończenia czynności kontrolnych potwierdzono w ośmiu przypadkach⁷⁵. Pozostałe przypadki są w dalszym ciągu wyjaśniane w ramach toczących się postępowań przygotowawczych lub sądowych.

Pomoc psychologiczna, o której mowa w art. 10 ustawy o śpb, każdorazowo była oferowana policjantom pionu prewencji, którzy uczestniczyli w zdarzeniach, w których następstwem użycia lub wykorzystania śpb lub broni palnej była śmierć lub zranienie osoby. Skorzystanie z takiej formy pomocy nie jest obligatoryjne, jednak w sytuacjach takich kierowany był na miejsce psycholog, który udziela pierwszej pomocy emocjonalnej, czyli psychologicznego wsparcia bezpośrednio po sytuacji kryzysowej, którego celem jest zredukowanie stresu oraz wzmocnienie krótko i długoterminowego radzenia sobie w danej sytuacji, zadania policjanta reguluje zarządzenie Komendanta Głównego Policji⁷⁶.

Udzielanie
funkcjonariuszom
pomocy psychologicznej

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2021 r. udzielono w trybie art. 10 uośpb łącznie pomocy prawnej 133 osobom⁷⁷. Liczba policjantów pokrzywdzonych przestępstwem określonym w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny⁷⁸ wynosiła:

Udzielanie
funkcjonariuszom
pomocy prawnej

- z art. 222 § 1 (naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza) w 2019 r. – 4100, w 2020 r. – 4017, I połowa 2021 r. – 2311 funkcjonariuszy do stwierdzonych przestępstw w 2019 r. – 3114, w 2020 r. – 3056, I połowa 2021 r. – 1711;
- z art. 223 § 1 (czynna napaść na Policjanta) w 2019 r. – 225, w 2020 r. – 237, I połowa 2021 r. – 130 funkcjonariuszy do stwierdzonych przestępstw w 2019 r. – 149, w 2020 r. – 166, I połowa 2021 r. – 7;
- z art. 223 § 1 (w związku z pełnieniem obowiązków służbowych przez Policjanta) w 2019 r. – 115, w 2020 r. – 127, I połowa 2021 r. – 65 do stwierdzonych przestępstw w 2019 r. – 78, w 2020 r. – 80, w 2021 r. – 45;
- z art. 223 § 2 (jeżeli w wyniku czynnej napaści nastąpił skutek w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu funkcjonariusza) – w 2019 r. – 2, w 2020 r. – 10, I połowa 2021 r. – 1, w stosunku do stwierdzonych przestępstw w 2019 r. – 2, w 2020 r. – 6, I połowa 2021 r. – 1⁷⁹.

⁷⁵ 2019 r. – cztery przypadki, 2020 r. – trzy przypadki, 2021 r. – jeden przypadek.

⁷⁶ Zarządzenie Komendanta Głównego Policji z dnia 6 października 2014 r. w sprawie metod i form wykonywania niektórych zadań przez psychologów pełniących służbę lub zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych Policji.

⁷⁷ 2019 r. – 40 osób, 2020 r. – 62 osoby, do 30.06.2021 r. – 31 osób.

⁷⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 1444, ze zm.

⁷⁹ Dane statystyczne za lata 2019–I połowa 2021 r. w zakresie przestępstw stwierdzonych i liczby osób pokrzywdzonych z kwalifikacji prawnej art. 222, 223 i 226 k.k.

W okresie objętym kontrolą odnotowano łącznie 14 wniosków złożonych przez policjantów, którzy zwracali się do przełożonych o udzielenie bezpłatnej obsługi prawnej w ramach toczących się postępowań karnych, w których występowali oni w charakterze pokrzywdzonych przestępstwem typizowanym w art. 222, art. 223 lub art. 226 k.k.

Od wejścia w życie ustawy o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych, tj. od 1 października 2020 r., do czasu zakończenia kontroli z możliwości zwrotu kosztów poniesionych na ochronę prawną skorzystał jeden funkcjonariusz z KMP w Legnicy. Policjant złożył wniosek o zwrot kosztów poniesionych na ochronę prawną 30 marca 2021 r. W dniu 16 czerwca 2021 r. zgodnie z załączonymi fakturami dokumentującymi usługi prawne, dokonano zwrotu poniesionych przez niego wydatków w wysokości 8047,49 zł.

Wyniki kontroli wskazują, że pomoc prawna była udzielana funkcjonariuszom w ograniczonym stopniu. Zgromadzone podczas kontroli dane nie pozwalają jednak na dokonanie oceny działań kontrolowanych organów Policji w zakresie udzielania pomocy poszkodowanym funkcjonariuszom, ponieważ ochrona prawna w postępowaniu karnym, w którym funkcjonariusz uczestniczy w charakterze pokrzywdzonego lub oskarżyciela posiłkowego jest przyznawana na wniosek policjanta.

Wątpliwości interpretacyjne regulacji prawnych dotyczących pomocy prawnej dla funkcjonariuszy

W trakcie kontroli w KWP w Krakowie stwierdzono, że przyczyną znikomej ilości przyznawanej pomocy prawnej mogą być wątpliwości interpretacyjne dotyczące regulacji prawnych zawartych w ustawie z dnia 14 sierpnia 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Na terenie garnizonu małopolskiego czterech funkcjonariuszy wystąpiło do właściwego komendanta powiatowego z prośbą o udzielenie im ochrony prawnej w postępowaniu karnym nadzorowanym przez prokuraturę, przeciwko podejrzanym o popełnienie szeregu przestępstw, w tym z art. 222 § 1 oraz art. 226 § 1 k.k. Na podstawie zgromadzonych w trakcie kontroli dokumentów ustalono, że Radcy Prawni w KWP w Krakowie w przedmiocie udzielenia ochrony ww. funkcjonariuszom na podstawie art. 66b ustawy o Policji przekazali Komendantowi Wojewódzkiemu stanowisko, w którym stwierdzono m.in., że

- żaden przepis ustawy o Policji nie definiuje pojęcia ochrony prawnej, a zatem nie można określić co pod tym pojęciem się mieści: czy jest to udzielenie bieżącej konsultacji funkcjonariuszowi, czy też występowanie w charakterze pełnomocnika w postępowaniu karnym ze wszystkimi konsekwencjami (...);
- przeszkodę stanowi też art. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (...), iż pomoc prawna świadczona przez radcę prawnego ma na celu ochronę prawną interesów podmiotów, na których rzecz jest wykonywana. Przyjęte rozwiązanie legislacyjne wykracza poza te ramy, gdyż radcowie prawni Zespołu Prawnego KWP (...) są związani stosunkiem służbowym lub pracy z KWP w Krakowie. Nie są związani formalnie – jakimkolwiek stosunkiem prawnym, z funkcjonariuszami,

- którym przysługuje ochrona prawna na podstawie art. 66b. ustawy o Policji. Zgodnie bowiem z art. 8 ust. 4 ustawy o radcach prawnych relacja pełnomocnika z klientem powinny być regulowane umową;
- analizując treść raportu policjanta (...) można dojść do wniosku, że ochrona prawna funkcjonariuszowi została już udzielona przez prokuratora, będącego oskarżycielem publicznym (...). Wskazany w raporcie osobom zostały przedstawione zarzuty o popełnieniu przestępstw. Tym samym oskarżyciel publiczny uznał, że istnieje podejrzenie popełnienia przez nich przestępstwa (...);
 - (...) w obrocie prawnym pozostaje rozporządzenie MSWiA z dnia 30 września 2020 r. w sprawie trybu postępowania oraz sposobu dokumentowania kosztów poniesionych na ochronę prawną policjanta a także podmiotów właściwych w sprawie zwrotu tych kosztów⁸⁰. Ma ono zastosowanie do rozliczania kosztów w przypadku ochrony prawnej udzielonej funkcjonariuszowi przez adwokata/radcę prawnego na podstawie zawartej przez niego umowy z klientem (policjantem) i udzielonego na tej podstawie pełnomocnictwa.

Komendant powiatowy poinformował funkcjonariuszy o negatywnym rozpatrzeniu wniosku wskazując w uzasadnieniu m.in., że obowiązująca Umowa o świadczenia pomocy prawnej zawarta w dniu 31 marca 2020 r. pomiędzy Komendantem Wojewódzkim Policji w Krakowie, a radcą prawnym nie obejmuje ochrony funkcjonariuszy określonej w art. 66b ust. 1 ustawy o Policji w związku z powyższym brak jest możliwości zapewnienia wnioskowanej ochrony prawnej. (...) w obrocie prawnym pozostaje rozporządzenie MSWiA z dnia 30 września 2020 r. (...) ma ono zastosowanie do rozliczania kosztów w przypadku ochrony prawnej udzielonej funkcjonariuszowi przez adwokata/radcę prawnego na podstawie zawartej przez niego umowy z klientem (policjantem) i udzielonego na tej podstawie pełnomocnictwa.

W dniu 9 października 2020 r. Dyrektor Biura, Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej KGP skierował do Departamentu Porządku Publicznego MSWiA pismo zawierające propozycję zmiany przepisów k.k. w zakresie odstąpienia od podwyższania kar za popełnienie przestępstw opisanych w art. 222 § 1 k.k. oraz art. 226 § 1 k.k. na rzecz możliwości orzekania nawiązki na cel społeczny związany z pomocą funkcjonariuszom pokrzywdzonym przestępstwem oraz zmiany ustawy o Policji w zakresie utworzenia Funduszu Wsparcia Rodzin Poległych i Poszkodowanych Funkcjonariuszy.

⁸⁰ Dz. U. poz. 1685.

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Cel główny kontroli	Czy podmioty odpowiedzialne za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego są przygotowane do zapobiegania zagrożeniom bezpieczeństwa publicznego, przywracania zakłócanego porządku i ładu publicznego, z wykorzystywaniem środków przymusu bezpośredniego oraz czy istnieją właściwe zabezpieczenia i skuteczne środki chroniące przed nadużyciem stosowania środków przymusu bezpośredniego?
Cele szczegółowe	Założono, że cel główny zostanie osiągnięty dzięki zbadaniu następujących zagadnień: 1. Czy jednostki organizacyjne Policji były odpowiednio przygotowane do skutecznej ochrony porządku publicznego w trakcie zgromadzeń lub innych wydarzeń o charakterze masowym, w związku z którymi istniało zagrożenie wystąpienia zbiorowego naruszenia bezpieczeństwa i porządku publicznego? 2. Czy jednostki organizacyjne Policji w zakresie realizacji swoich ustawowych zadań wykorzystywały środki przymusu bezpośredniego w sposób zgodny z prawem, zapewniając jednocześnie skuteczność działań? 3. Czy jednostki organizacyjne Policji podejmowały stosowne działania w celu zapobiegania stosowaniu śpb niezgodnie z zasadami legalizmu, konieczności i proporcjonalności? 4. Czy w Policji funkcjonuje skuteczny i efektywny proces szkolenia, przygotowujący funkcjonariuszy do realizacji zadań związanych z użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej? 5. Czy uprawnionym funkcjonariuszom Policji zapewniano odpowiednią pomoc psychologiczną i prawną, gdy następstwem użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej była śmierć lub zranienie osoby?
Zakres podmiotowy	Kontrolą objęto 10 jednostek, w tym: Komendę Główną Policji, Komendę Stołeczną Policji, sześć komend wojewódzkich oraz Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie i Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.
Kryteria kontroli	Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o NIK pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019–2021 (od 1 stycznia 2019 r. do 30 listopada 2021 r.) ⁸¹ , przy czym podczas badań kontrolnych wykorzystano również dowody sprzed tego okresu, jeśli były niezbędne dla realizacji celu kontroli.
Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK	W ramach przygotowania przedkontrolnego w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK uzyskano z Biura Rzecznika Praw Obywatelskich informacje dotyczące identyfikacji zagrożeń, których dalsze funkcjonowanie zwiększa ryzyko wystąpienia tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego

⁸¹ Do prezentacji danych w celu zapewnienia porównywalności przyjęto okres od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2021 r.

lub poniżającego traktowania albo karania. Ponadto po rozpoczęciu kontroli pozyskano od podmiotów odpowiedzialnych za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego⁸² informacje dotyczące: skali użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, procesu szkolenia w zakresie stosowania śpb oraz taktyki i technik interwencji, skarg, postępowań dyscyplinarnych oraz rozstrzygnięć wobec funkcjonariuszy w związku ze stosowaniem śpb.

Nie prowadzono współpracy z organami wskazanymi w art. 12 ustawy o NIK.

Kontrola została podjęta z inicjatywy Najwyższej Izby Kontroli, niemniej na potrzebę przeprowadzenia badań dotyczących problemu stosowania śpb zwróciła uwagę Sejmowa Komisja Administracji i Spraw Wewnętrznych. Do kontroli przewidziano KGP, jako urząd obsługujący Komendanta Głównego Policji, który jest centralnym organem administracji rządowej, właściwym m.in. w sprawach utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego i przełożonym wszystkim policjantów. W wyniku analiz przedkontrolnych wybrano KSP, pięć KWP, którym podlegają OPP stacjonujące w największych aglomeracjach miejskich (Gdańsk, Kraków, Katowice, Poznań, Wrocław) oraz KWP w Białymstoku, jako garnizon obejmujący aglomerację o mniejszej liczbie mieszkańców niż ww. W zakresie wyszkolenia do kontroli wybrano Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie i Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. WSPol jest najważniejszym ośrodkiem akademickim Policji, w uczelni tej odbywa się szkolenie zawodowe podstawowe policjantów oraz doskonalenie zawodowe centralne. Ponadto WSPol jako szkoła wyższa prowadzi badania naukowe, organizuje konferencje i seminaria z zakresu nauk policyjnych. CSP w Legionowie jest jedną z największych szkół policyjnych w kraju, prowadzącą działalność dydaktyczną, w szczególności kolejne edycje szkolenia zawodowego podstawowego oraz większość kursów specjalistycznych.

Kontrola została przeprowadzona w dniach od 22 czerwca do 21 grudnia 2021 r. Wyniki kontroli przedstawiono w 10 wystąpieniach pokontrolnych. Pozytywnie oceniono działania KWP w Białymstoku i Gdańsku, w pozostałych przypadkach zastosowano oceny opisowe⁸³. Do wystąpień pokontrolnych NIK kontrolowani nie złożyli zastrzeżeń i poinformowali o realizacji wniosków NIK. Ogółem sformułowano 11 wniosków pokontrolnych, z czego siedem zostało zrealizowanych i cztery pozostawało w trakcie realizacji.

Udział innych organów kontroli na podstawie art. 12 ustawy o NIK

Pozostałe informacje

⁸² Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Służba Więzienna, Krajowa Administracja Skarbowa, Służba Ochrony Państwa, Służba Ochrony Kolei, Stołeczna Straż Miejska, Straż Graniczna, Żandarmeria Wojskowa.

⁸³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen cząstkowych dotyczących działalności w badanym obszarze: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny cząstkowej według proponowanej skali byłoby niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, należy zastosować ocenę opisową.

ZAŁĄCZNIKI

Wykaz jednostek kontrolowanych

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Departament Porządku i Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Komenda Główna Policji	gen. insp. dr Jarosław Szymczyk
2.		Komenda Stołeczna Policji	nadinsp. Paweł Dzierżak
3.		Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie	insp. dr hab. Iwona Klonowska
4.		Centrum Szkolenia Policji w Legionowie	insp. Anna Rosół
5.	Delegatura w Białymstoku	KWP w Białymstoku	nadinsp. Robert Szewc
6.	Delegatura w Gdańsku	KWP w Gdańsku	nadinsp. Andrzej Łapiński
7.	Delegatura w Katowicach	KWP w Katowicach	nadinsp. Roman Rabsztyn
8.	Delegatura w Krakowie	KWP w Krakowie	nadinsp. Michał Ledzion
9.	Delegatura w Poznaniu	KWP w Poznaniu	nadinsp. Piotr Mąka
10.	Delegatura we Wrocławiu	KWP we Wrocławiu	nadinsp. Dariusz Wesołowski

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych

Podstawowym aktem normatywnym obowiązującym w zakresie objętym kontrolą jest ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej⁸⁴. Ustawa ta – wchodząc w życie w dniu 5 czerwca 2013 r. – systemowo i kompleksowo uregulowała prawo użycia i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej przez uprawnione podmioty realizujące zadania na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do grona tych podmiotów Ustawodawca zaliczył również Policję, wprowadzając dla tej służby znaczne zmiany w dotychczas obowiązujących przepisach z zakresu użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (do tego momentu część z tych regulacji była zawarta w ustawie o Policji, zaś część była umieszczona w rozporządzeniach). Ustawa określiła środki przymusu bezpośredniego używane lub wykorzystywane m.in. przez Policję oraz zasady i przypadki ich używania lub wykorzystywania, przypadki oraz zasady używania lub wykorzystywania przez Policję broni palnej, postępowanie przed użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego i broni palnej i po ich użyciu lub wykorzystaniu, dokumentowanie użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Uchwalenie ww. ustawy było konsekwencją wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 maja 2012 r.⁸⁵, zgodnie z którym materia dotycząca stosowania środków przymusu bezpośredniego, jako wkraczająca w sferę określonych w Konstytucji RP praw i wolności, wymaga – zgodnie z art. 41 ust. 1⁸⁶ w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP⁸⁷ – kompleksowego i szczegółowego uregulowania na poziomie ustawy.

Ustawą o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej ustawodawca uregulował wszystkie kwestie związane z zastosowaniem przymusu bezpośredniego. Natomiast w ustawach dotyczących poszczególnych formacji (służb) dokonano zmian legislacyjnych, polegających na odesłaniu do przedmiotowej regulacji w zakresie uprawnień do użycia śpb i broni palnej. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w uośpb.

Ustawa uośpb wprowadziła w art. 4 definicję pojęć: użycie środka oraz wykorzystanie środka przymusu bezpośredniego. Użycie śpb to zastosowanie tego środka wobec osoby. Natomiast wykorzystanie śpb to zastosowanie tego środka wobec zwierzęcia albo zastosowanie go w celu zatrzymania,

Ustawa o środkach
przymusu bezpośredniego
i broni palnej

⁸⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 2418, ze zm.

⁸⁵ Sygn. K 10/11.

⁸⁶ Art. 41 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, iż każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.

⁸⁷ Art. 31 ust. 3 Konstytucji RP stanowi, iż ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

zablokowania lub unieruchomienia pojazdu lub pokonania przeszkody. Użycie będzie zawsze wobec osoby, natomiast wykorzystanie wobec zwierzęcia lub rzeczy (np. pojazdu).

Krąg osób uprawnionych do zastosowania śpb na gruncie omawianej ustawy jest niezwykle szeroki. Katalog ten jest zamknięty i został zawarty w art. 2 ust. 1. Należą do nich, oprócz funkcjonariuszy Policji, m.in.: funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, funkcjonariusze celni oraz inspektorzy i pracownicy kontroli skarbowej.

Ustawodawca wyposażył, na mocy uośpb, w omawiane uprawnienia (z wyłączeniem użycia broni palnej) również członków służby porządkowej, o jakich mowa w ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych oraz –pracowników zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

W art. 5 uośpb zawarta została podstawowa zasada użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej – zasada legalizmu. Zgodnie z nią uprawniony do stosowania przymusu bezpośredniego może skorzystać z uprawnień i użyć środka **wyłącznie do celów określonych w ustawie i wyłącznie w zakresie realizacji zadań ustawowych organu/podmiotu, w którym pełni służbę lub w którym jest zatrudniony**. Inne ważne zasady użycia lub wykorzystania śpb i bp wynikające z ustawy to:

- konieczności i proporcjonalności (art. 6),
- szkody minimalnej (art. 7) oraz
- łączenia środków (art. 8).

Pierwsza z tych zasad stanowi, iż środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się je w sposób niezbędny do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, wybierając środek o możliwie jak najmniejszej dolegliwości. Natomiast broni palnej używa się lub wykorzystuje się ją wyłącznie, jeżeli użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego okazało się niewystarczające do osiągnięcia celów tego użycia lub wykorzystania albo nie jest możliwe ze względu na okoliczności zdarzenia. Druga stanowi, iż środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej używa się lub wykorzystuje się je w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę, natomiast od użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej należy odstąpić, gdy cel ich użycia lub wykorzystania został osiągnięty. Ponadto środków przymusu bezpośredniego używa się lub wykorzystuje się je z zachowaniem szczególnej ostrożności, uwzględniając ich właściwości, które mogą stanowić zagrożenie życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby. Podejmując decyzję o użyciu lub wykorzystaniu broni palnej, należy postępować ze szczególną rozważą i traktować jej użycie jako środek ostateczny. Z trzeciej zasady wynika, że w przypadku gdy uzasadniają to okoliczności zdarzenia, uprawniony może użyć jednocześnie więcej niż jednego środka przymusu bezpośredniego lub wykorzystać jednocześnie więcej niż jeden taki środek, na zasadach określonych w tej ustawie.

Zgodnie z art. 10 ustawy, w przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej nastąpiła śmierć osoby bądź nastąpiło zranienie osoby w wyniku użycia lub wykorzystania broni palnej, właściwy przełożony lub osoba pełniąca służbę dyżurną – niezależnie od obowiązków, o których mowa w art. 39 ust. 1, niezwłocznie zapewnia także uprawnionemu niezbędną pomoc, w szczególności psychologiczną lub prawną.

Środków przymusu bezpośredniego można użyć lub wykorzystać je, zgodnie z art. 11 uośpb, w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań:

1. wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem;
2. odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
3. przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
4. przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego;
5. przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniane przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia;
6. ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego;
7. przeciwdziałania zamachowi na nienaruszalność granicy państwowej;
8. przeciwdziałania niszczeniu mienia;
9. zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia;
10. ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
11. zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
12. pokonania biernego oporu;
13. pokonania czynnego oporu;
14. przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji.

W art. 12 ustawodawca zamieścił zamknięty katalog środków przymusu bezpośredniego, do których należą:

- 1) siła fizyczna w postaci technik: transportowych, obrony, ataku, obezwładnienia;
- 2) kajdanki: zakładane na ręce, zakładane na nogi, zespolone;
- 3) kaftan bezpieczeństwa;
- 4) pas obezwładniający;
- 5) siatka obezwładniająca;
- 6) kask zabezpieczający;
- 7) pałka służbowa;
- 8) wodne środki obezwładniające;
- 9) pies służbowy;
- 10) koń służbowy;

- 11) chemiczne środki obezwładniające w postaci: ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, plecakowych miotaczy substancji obezwładniających, granatów łzawiących, innych urządzeń przeznaczonych do miotania środków obezwładniających;
- 12) przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej;
- 13) cela zabezpieczająca;
- 14) izba izolacyjna;
- 15) pokój izolacyjny;
- 16) kolczatka drogowa i inne środki służące do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych;
- 17) pojazdy służbowe;
- 18) środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe;
- 19) środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub olśniewających.

W art. 34 uośpb sformułowano nakaz uprzedzenia o zamiarze użycia śpb, ustalając, iż środków przymusu bezpośredniego można użyć po uprzednim bezskutecznym wezwaniu osoby do zachowania się zgodnego z prawem oraz po uprzedzeniu jej o zamiarze użycia tych środków. Powyższe nie ma zastosowania w przypadku gdy występuje bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności uprawnionej lub innej osoby lub gdy zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla dobra chronionego prawem, a środków przymusu bezpośredniego używa się prewencyjnie.

Decyzję o użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego podejmuje w przypadku Policji:

- a) kierownik jednostki organizacyjnej Policji albo osoby przez niego upoważnione, a w razie ich nieobecności – dyżurny jednostki;
- b) podczas konwoju, doprowadzenia lub wykonywania innych zadań służbowych przez grupę funkcjonariuszy – dowódca konwoju lub grupy funkcjonariuszy wykonującej doprowadzenie lub inne zadania służbowe;
- c) wobec użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 8 lub pkt 12 lit. b–d, Komendant Główny Policji, Komendant Centralnego Biura Śledczego Policji, Komendant Biura Spraw Wewnętrznych Policji, dowódca Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji „BOA”, właściwy miejscowo komendant wojewódzki (Stołeczny) Policji albo osoby przez nich upoważnione.

W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby lub wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby, uprawniony udziela jej niezwłocznie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnia wezwanie kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe (art. 36 uośpb).

Stosownie do art. 37 uośpb, w przypadkach zranienia osób w wyniku użycia środków przymusu lub gdy wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo nastąpiła jej śmierć, zranienie albo śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia, uprawniony:

- 1) zabezpiecza miejsce zdarzenia, także przed dostępem osób postronnych;
- 2) ustala świadków zdarzenia;
- 3) powiadamia o zdarzeniu właściwego przełożonego lub osobę pełniącą służbę dyżurną.

Przepisów powyższych można nie stosować, m.in. w przypadku gdy zagrożiłoby to życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu uprawnionego lub innej osoby.

W art. 40 wprowadzono zasadę zawiadamiania sądu rodzinnego o użyciu środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego.

Środki przymusu bezpośredniego mogą być użyte lub wykorzystane przez pododdział zwarty (art. 41). Zgody na użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty udzielają w przypadku Policji – Komendant Główny Policji, właściwy miejscowo komendant wojewódzki (Stołeczny) albo osoby przez nich upoważnione (art. 42 ust. 2 pkt 1). Zgody na użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty może udzielić także jego dowódca, gdy zwłoka w użyciu lub wykorzystaniu tych środków groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego, innej osoby lub mienia albo niebezpieczeństwem zamachu na ważne obiekty, urządzenia czy obszary.

Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty następuje na rozkaz dowódcy tego pododdziału. Bezpośrednio przed wydaniem rozkazu użycia środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty jego dowódca wzywa do zachowania zgodnego z prawem, w szczególności do porzucenia broni lub innego niebezpiecznego przedmiotu lub do zaniechania stosowania przemocy, a następnie uprzedza o możliwości użycia środków przymusu bezpośredniego w przypadku niepodporządkowania się temu wezwaniu. W przypadku braku możliwości nawiązania kontaktu z dowódcą lub w sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby uprawniony wchodzący w skład pododdziału zwartego może użyć środków przymusu bezpośredniego lub wykorzystać te środki na zasadach określonych w niniejszej ustawie. Zaprzestanie użycia środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty następuje na rozkaz dowódcy lub niezwłocznie po osiągnięciu zamierzonego celu (art. 43).

W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty:

- nastąpiło zranienie osoby,
- wystąpiły inne widoczne objawy zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby,
- nastąpiła śmierć osoby,
- nastąpiło zniszczenie mienia,
- nastąpiło zranienie lub śmierć zwierzęcia,
- stosuje się przepisy art. 39 uośpb.

O zdarzeniach, o których mowa w pkt 1–4, dowódca niezwłocznie powiadamia organ lub osobę, która udzieliła zgody na użycie środków przymusu bezpośredniego, albo osobę pełniącą służbę dyżurną, a w przypadku, o którym mowa w art. 42 ust. 2, dowódca pododdziału zwartego powiadamia właściwy podmiot, o którym mowa w art. 42 ust. 1.

Ustawodawca użyciu broni palnej poświęcił odrębny rozdział uośpb, co wskazuje na wyraźne odgraniczenie broni od środków przymusu bezpośredniego oraz podkreślenie, że przy jej zastosowaniu należy kierować się szczególnymi zasadami – bardziej restrykcyjnymi niż w przypadku śpb.

Na gruncie uośpb (art. 4 pkt 7 i 10) należy rozróżnić pojęcia użycia broni palnej od jej wykorzystania. Użycie broni palnej to oddanie strzału w kierunku osoby, z zastosowaniem amunicji penetracyjnej. Natomiast wykorzystanie broni palnej polega na oddaniu strzału z zastosowaniem amunicji penetracyjnej w kierunku zwierzęcia, przedmiotu lub innym kierunku nieistwarzającym zagrożenia dla osoby. Użycie będzie zatem zawsze wobec osoby, natomiast wykorzystanie tylko wobec zwierzęcia lub rzeczy (np. pojazdu). Legalność użycia broni palnej uwarunkowana jest stwierdzeniem i uznaniem, że jest to jedyny, ostateczny środek obrony przed zamachem. Ponadto, użycie broni palnej przeciwko innemu człowiekowi może następować jedynie w sytuacjach uzasadniających takie postępowanie, a nadto w sposób i w trybie przewidzianym odpowiednimi przepisami. Odmienne zachowanie może rodzić odpowiedzialność za umyślne czy nieumyślne skutki użycia broni. Warunkiem wyłączenia odpowiedzialności karnej za użycie broni palnej, prowadzące do naruszenia lub bezpośredniego zagrożenia dóbr prawnie chronionych, jest wykazanie, że sposób tego użycia był racjonalnym środkiem odparcia zamachu, użycie broni nie powodowało bezpośredniego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia osób trzecich, spełniony został wymóg minimalizacji szkód oraz nie zachodzą przesłanki bezwzględnej subsydiarności użycia broni, co obejmuje w szczególności sytuacje, gdy zamach został wywołany przez wcześniejsze nieprawidłowe i zawinione działanie uprawnionego. Z regulacji tej należy w sposób jednoznaczny wyprowadzić zasadę konieczności (subsidiarności) użycia broni palnej. Skoro bowiem obowiązuje nakaz minimalizacji szkód związanych z użyciem broni, to tym bardziej należy powstrzymać się od jej użycia, jeżeli prawnie określony cel można osiągnąć bez jej stosowania, zwłaszcza takiego stosowania, które łączy się ze stworzeniem zagrożenia dla prawnie chronionych interesów o charakterze indywidualnym lub zbiorowym.

Zamknięty katalog warunków użycia broni palnej określony został w art. 45 uośpb, a w art. 46 wskazano na działania uzasadniające wykorzystanie broni palnej.

Art. 48 uośpb wprowadza zasady, które należy stosować przed użyciem broni palnej. Należą do nich:

- identyfikacja formacji lub służby okrzykiem przez wskazanie jej pełnej nazwy lub ustanowionego skrótu,
- wezwanie osoby do zachowania zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innej osoby, zaniechania ucieczki, odstąpienia od użycia przemocy.

W przypadku gdy dana osoba nie podporządkuje się wezwaniom, uprawniony uprzedza o użyciu broni palnej okrzykiem: „Stój, bo strzelam!”, a jeżeli wezwanie to okaże się nieskuteczne, oddaje strzał ostrzegawczy w bezpiecznym kierunku. Postępowanie to określane jest mianem zasady ostrzeżenia, którą uprawniony ma realizować podczas każdorazowego użycia broni palnej. Zaznaczyć przy tym należy, że użyciem broni jest również oddanie strzału ostrzegawczego. W sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby uprawniony wchodzący w skład pododdziału zwartego może użyć broni palnej lub wykorzystać ją na zasadach określonych w ustawie.

O każdym przypadku użycia lub wykorzystania broni palnej uprawniony niezwłocznie powiadamia przełożonego lub osobę pełniącą służbę dyżurną, a uprawniony, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 20, także właściwą miejscowo jednostkę organizacyjną Policji (art. 49 i 50 uośpb).

Uprawniony dokumentuje w notatce użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz przekazuje notatkę przełożonemu w przypadku użycia lub wykorzystania:

- 1) środków przymusu bezpośredniego – gdy skutkiem tego użycia lub wykorzystania było zranienie osoby lub wystąpienie innych widocznych objawów zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo jej śmierć, zranienie albo śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia;
- 2) broni palnej – niezależnie od skutku tego użycia lub wykorzystania.

Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty jego dowódca dokumentuje niezwłocznie po zakończeniu działań tego pododdziału, w trakcie których nastąpiło to użycie lub wykorzystanie, sporządzając notatkę, którą przekazuje organowi lub osobie, która udzieliła zgody na użycie tych środków (art. 52 uośpb).

Uprawniony, o którym mowa w art. 46 ust. 2, dokumentuje użycie broni palnej na zasadach określonych w uośpb.

Z art. 54 wynika, iż w przypadku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, którego skutkiem było zranienie osoby lub wystąpienie innych widocznych objawów zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo jej śmierć, zranienie albo śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia, notatka zawiera:

- 1) służbowe dane identyfikacyjne uprawnionego,
- 2) określenie czasu i miejsca użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego,
- 3) następujące dane osoby, wobec której użyto środków przymusu bezpośredniego:
 - a) imię i nazwisko,
 - b) serię i numer dokumentu tożsamości,
 - c) datę urodzenia,
 - d) w przypadku osoby osadzonej w zakładzie karnym albo areszcie śledczym – dane, o których mowa w lit. a i c, oraz imię ojca.

Jeżeli uzyskanie powyższych danych było niemożliwe, w notatce podaje się przyczyny ich nieumieszczenia:

- 1) określenie celu użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego,
- 2) informację o przyczynie użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego,
- 3) określenie użytych lub wykorzystanych środków przymusu bezpośredniego i sposób ich użycia,
- 4) opis czynności zrealizowanych przed użyciem lub wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego i po użyciu lub wykorzystaniu tych środków,
- 5) opis skutków użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego,
- 6) informację o udzieleniu pierwszej pomocy i jej zakresie lub zapewnieniu wezwania kwalifikowanej pierwszej pomocy lub podmiotów świadczących medyczne czynności ratunkowe,
- 7) następujące dane ustalonych świadków zdarzenia:
 - a) imię i nazwisko oraz serię i numer dokumentu tożsamości albo
 - b) służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkiem zdarzenia był uprawniony,
- 8) podpis uprawnionego.

W przypadku gdy w wyniku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego nie nastąpiły skutki, w postaci zranienia osoby lub wystąpienia innych widocznych objawów zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo jej śmierć, zranienie albo śmierć zwierzęcia albo zniszczenie mienia, notatka zawiera tylko informacje, o których mowa w art. 54 ust. 1 pkt 1–6 i 11 oraz ust. 2.

Zgodnie z art. 55 uośpb w przypadku broni palnej do treści notatki stosuje się odpowiednio następujące przepisy tej ustawy:

- 1) art. 54 ust. 1 i 2, jeżeli notatka dokumentuje użycie broni palnej;
- 2) art. 54 ust. 1 pkt 1, 2, 5, 7 i 11, jeżeli notatka dokumentuje wykorzystanie broni palnej.

Notatka dokumentująca użycie lub wykorzystanie broni palnej zawiera także określenie nazwy, typu i numeru seryjnego użytej lub wykorzystanej broni palnej oraz rodzaju i ilości użytej amunicji.

W myśl art. 56 uośpb, w przypadku użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez pododdział zwarty do treści notatki sporządzanej przez jego dowódcę stosuje się przepisy art. 54 ust. 1 pkt 1–3, 5, 6, 8, 10 i 11 oraz uwzględnia się w niej:

- 1) informację o organie lub osobie, która udzieliła zgody na użycie tych środków;
- 2) opis postępowania poprzedzającego użycie lub wykorzystanie tych środków;

- 3) określenie sposobu realizacji działań podjętych w sytuacji, gdy wszelka zwłoka w użyciu lub wykorzystaniu środków przymusu bezpośredniego groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia uprawnionego lub innej osoby, mienia lub niebezpieczeństwem dokonania zamachu na ważne obiekty, urządzenia lub obszary;
- 4) informację o liczebności pododdziału zwartego.

Z punktu widzenia zakresu podmiotowego niniejszej kontroli szczególną rolę pełni ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji⁸⁸, zgodnie z którą Policja jest umundurowaną i uzbrojoną formacją przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Do podstawowych zadań Policji należy (m.in.) ochrona życia i zdrowia ludzi i mienia przed bezprawnymi zamachami oraz ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych (art. 1). Stosownie do art. 4 w Policji wyróżnia się służby: kryminalną, śledczą, spraw wewnętrznych, prewencji, kontrterrorystyczną, zwalczania cyberprzestępczości i wspomagającą. W skład Policji wchodzi również Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, ośrodki szkolenia i szkoły policyjne oraz wyodrębnione oddziały prewencji.

Ustawa o Policji

Centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego jest Komendant Główny Policji, do zadań którego należy m.in. określenie: szczegółowych zasad organizacji komend, komisariatów i innych jednostek, metod i form wykonywania zadań przez poszczególne służby policyjne, programu szkoleń zawodowych policjantów czy też zasad etyki zawodowej policjantów (po zasięgnięciu opinii związków zawodowych) – art. 5.

Uprawnienia policjantów zostały wymienione w art. 15, zgodnie z którym mają oni prawo m.in. do zatrzymywania osób, w tym stwarzających oczywiste bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego oraz mienia, dokonywanie kontroli osobistej, wydawania osobom poleceń określonego zachowania się. Interwencję stanowi włączanie się policjanta/ów w tok zdarzenia mogącego naruszać normy prawa i podjęcie działań zmierzających do ustalenia charakteru, rodzaju i okoliczności powstałych zdarzeń. Zgodnie z art. 16 o Policji, w przypadkach, o których mowa w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego policjanci mogą użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego, o jakich mowa w tej ustawie. W przypadkach wskazanych w uośpb policjanci mogą użyć broni palnej lub ją wykorzystać.

Podczas lub w związku z pełnieniem służby policjant korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariusza publicznego (art. 66). Policjantowi pokrzywdzonemu przestępstwem, o którym mowa w art. 222, 223 lub 226 k.k., w związku z wykonywaniem czynności służbowych przysługuje, na jego wniosek, bezpłatna ochrona prawna w postępowaniu karnym, w którym uczestniczy jako pokrzywdzony lub oskarżyciel posiłkowy.

⁸⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, ze zm.

Stosownie do art. 28 ustawy o Policji stosunek służbowy policjanta powstaje w drodze mianowania na podstawie dobrowolnego zgłoszenia się do służby. Mianowanie może nastąpić na okres służby przygotowawczej lub kandydackiej, na okres służby kontraktowej lub na stałe. Co do zasady, osobę przyjętą do Policji mianuje się do służby przygotowawczej na okres 3 lat (art. 29). Zgodnie z art. 34 warunkiem uzyskania kwalifikacji zawodowych niezbędnych do mianowania na stanowisko służbowe jest ukończenie przez policjanta: szkolenia zawodowego podstawowego, szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych lub Wyższej Szkoły Policji. Zgodnie z art. 35a policjant może zostać poddany procedurze określającej jego predyspozycje do służby poprzez przeprowadzenie testu sprawności fizycznej, badania psychologicznego lub psychofizjologicznego.

Na podstawie art. 34 ust. 4 ustawy o Policji, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w rozporządzeniu z dnia 19 czerwca 2007 r. określił szczegółowe warunki odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji⁸⁹. Zgodnie z § 2 tego rozporządzenia szkolenia zawodowe podstawowe prowadzi się dla policjantów według programu szkolenia zawodowego, przygotowującego do wykonywania podstawowych zadań służbowych. Szkolenia te prowadzi się na podstawie rocznego planu szkoleń jednostki szkoleniowej, który uwzględnia przekazane przez kierownika komórki właściwej w sprawach szkolenia KGP zsumowane potrzeby szkoleniowe oraz możliwości jednostek szkoleniowych (§ 6). Szkolenia organizują i prowadzą szkoły policyjne i ośrodki szkolenia – w zakresie szkolenia podstawowego oraz oddziały i pododdziały prewencji przyjmujące poborowych – w zakresie szkolenia podstawowego dla policjantów w służbie kandydackiej (§ 16). Zgodnie z § 69 nadzór nad realizacją szkoleń i doskonalenia centralnego sprawuje Komendant Główny Policji za pośrednictwem komórki organizacyjnej właściwej w sprawach szkolenia KGP.

Realizacja szkolenia zawodowego podstawowego prowadzona jest w oparciu o program wprowadzony decyzją Komendanta Głównego Policji nr 168 z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego⁹⁰. Szkolenie zawodowe podstawowe jest obowiązkowe dla nowo-przyjętych policjantów, a jego celem jest przygotowanie do wykonywania zadań w służbie prewencyjnej i kryminalnej, do wykonywania podstawowych zadań służbowych na stanowiskach gdzie wymagane są podstawowe kwalifikacje zawodowe.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 4a ustawy o Policji, Komendant Główny Policji decyzją nr 277 z dnia 3 października 2020 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego, realizowanego w warunkach ogłoszonego zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii⁹¹, dokonał zmiany programu szkolenia zawodowego podstawowego, w wyniku czego m.in. czas tego szkolenia został skrócony z 6 do 2 miesięcy.

⁸⁹ Dz. U. Nr 126, poz. 877, ze zm.

⁹⁰ Dz. Urz. KGP z 2019 r. poz. 83, ze zm.

⁹¹ Dz. Urz. KGP z 2020 r. poz. 51.

Policjanci mają również możliwość doskonalenia zawodowego, którego celem jest w szczególności nabywanie, aktualizowanie, rozszerzanie wiedzy i umiejętności zawodowych, a także uzyskanie nowych uprawnień, w tym instruktorskich. Doskonalenie zawodowe organizowane jest jako doskonalenie centralne – przez szkoły policyjne i WSP, doskonalenie lokalne – przez jednostki organizacyjne Policji oraz jako doskonalenie zewnętrzne realizowane przez podmioty pozapolicyjne (§ 48 i 49 rozporządzenia w sprawie szkoleń).

Kwestia odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej policjantów została uregulowana w rozdziale 10 ustawy o Policji. Policjant odpowiada dyscyplinarnie za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu dyscypliny służbowej lub nieprzestrzeganiu zasad etyki zawodowej. Naruszeniem dyscypliny służbowej jest zawinione przekroczenie uprawnień lub niewykonanie obowiązków wynikających ze złożonego ślubowania oraz przepisów prawa lub rozkazów i poleceń. Czyn stanowiący przewinienie dyscyplinarne, wypełniający jednocześnie znamiona przestępstwa podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej niezależnie od odpowiedzialności karnej (art. 132 ustawy o Policji). Zgodnie z art. 134 ustawy karami za przewinienia dyscyplinarne są m.in. upomnienie, nagana czy też jako kara najsurowsza wydalenie ze służby.

Do zasad obowiązujących policjantów podczas wykonywania czynności służbowych nawiązuje zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” z dnia 31 grudnia 2003 r.⁹², gdzie w załączniku do zarządzenia stwierdzono m.in. że zasady etyki zawodowej policjanta wynikają z ogólnych wartości i norm moralnych uwzględniających specyfikę zawodu policjanta. Obowiązkiem policjanta jest przestrzeganie zasad etyki zawodowej (§ 1). Policjant, podejmując decyzję o użyciu broni palnej lub zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego, powinien zachować szczególną rozwagę i stale mieć na uwadze charakter tych środków (§ 5). Wykonując zadania służbowe, policjant powinien dostosowywać swoje zachowanie do sytuacji i cech osób uczestniczących w zdarzeniu, w szczególności wieku, płci, narodowości i wyznania, a także uwzględniać uzasadnione potrzeby tych osób (§ 8). Policjant powinien dbać o społeczny wizerunek Policji jako formacji, w której służy i podejmować działania służące budowaniu zaufania do niej (§ 23).

⁹² Dz. Urz. KGP 2004 r. Nr 1, poz. 3.

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, ze zm.).
3. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, ze zm.).
4. Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 2418, ze zm.).
5. Ustawa z dnia 14 sierpnia 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1610).
6. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. Nr 126, poz. 877, ze zm.).
7. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 listopada 2014 r. w sprawie uzbrojenia Policji (Dz. U. poz. 1738).
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 maja 2021 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz. U. poz. 861, ze zm.).
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. poz. 192).
10. Zarządzenie nr Z-34 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 października 2017 r. w sprawie norm wyposażenia jednostek i komórek organizacyjnych Policji oraz policjantów w niezbędne uzbrojenie oraz sprzęt techniczno-bojowy (niepublikowane).
11. Zarządzenie nr 20 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 lipca 2020 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań policyjnych w związku ze zdarzeniami szczególnymi (Dz. Urz. KGP poz. 35).
12. Zarządzenie nr 27 z dnia 5 sierpnia 2021 r. Komendanta Głównego Policji w sprawie powołania, funkcjonowania grup i zespołów antykonfliktowych (Dz. Urz. KGP poz. 58).
13. Zarządzenie nr 30 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 99, ze zm.).
14. Zarządzenie nr 37 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie metod i form prowadzenia sprawozdawczości w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 67).

15. Zarządzenie nr 715 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania nieetatowych pododdziałów i oddziałów prewencji Policji (Dz. Urz. KGP z 2018 r. poz. 96).
16. Zarządzenie nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 50, ze zm.).
17. Zarządzenie nr 53 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 września 2018 r. w sprawie gospodarowania uzbrojeniem i sprzętem techniczno-bojowym w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 101, ze zm.).
18. Zarządzenie nr 20 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 lipca 2020 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań policyjnych w związku ze zdarzeniami szczególnymi (Dz. Urz. KGP poz. 35).
19. Zarządzenie nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 27 lutego 2015 r. w sprawie prowadzenia Policyjnego Rejestru Imprez Masowych (Dz. Urz. KGP poz. 14, ze zm.).
20. Zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (Dz. Urz. KGP poz. 35) uchylone zarządzeniem nr 20 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 lipca 2020 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań policyjnych w związku ze zdarzeniami szczególnymi (Dz. Urz. KGP poz. 35).
21. Decyzja nr 12 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie utworzenia, struktury organizacyjnej i etatowej oddziałów prewencji Policji oraz samodzielnych pododdziałów prewencji Policji (Dz. Urz. KGP poz. 2, ze zm.).
22. Decyzja nr 58 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 marca 2004 roku w sprawie pilotażowego programu szkolenia specjalistycznego policjantów realizowanego zaocznie – specjalność: dowódca plutonu oddziału prewencji Policji (Dz. Urz. KGP Nr 6, poz. 27).
23. Decyzja nr 83 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 kwietnia 2002 r. w sprawie programu szkolenia specjalistycznego dla dowódców plutonów oddziałów prewencji Policji (Dz. Urz. KGP Nr 6 poz. 33).
24. Decyzja nr 168 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2019 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP poz. 83, ze zm.).
25. Decyzja nr 172 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla średniej kadry dowódczej oddziałów prewencji Policji i samodzielnych pododdziałów prewencji Policji (Dz. Urz. KGP poz. 34, ze zm.).
26. Decyzja nr 173 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 maja 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla dowódców akcji i operacji policyjnych (Dz. Urz. KGP poz. 35, ze zm.).

27. Decyzja nr 232 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie opracowania, wprowadzania, zmiany i uchylania programów szkolenia zawodowego i programów nauczania (Dz. Urz. KGP poz. 97).
28. Decyzja nr 253 z dnia 20 lipca 2016 r. Komendanta Głównego Policji w sprawie ustalenia wzorów i typów uzbrojenia Policji (Dz. Urz. KGP poz. 49, ze zm.).
29. Decyzja nr 277 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 października 2020 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego realizowanego w warunkach ogłoszonego stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii (Dz. Urz. KGP poz. 51, ze zm.).
30. Decyzja nr 416 z dnia 12 sierpnia 2005 r. Komendanta Głównego Policji w sprawie wprowadzenia programu szkolenia specjalistycznego dla policjantów w specjalności dowódca plutonu oddziału prewencji Policji prowadzonego w systemie eksternistyczny (Dz. Urz. KGP Nr 14, poz. 92).
31. Decyzja nr 797 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 listopada 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów podejmujących interwencje wobec osób agresywnych i niebezpiecznych (Dz. Urz. KGP poz. 156, ze zm.) – utraciła moc 13.12.2016 r.

6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
8. Przewodniczący Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych Sejmu RP
9. Przewodniczący Komisji do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu RP
10. Przewodniczący Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP
11. Komendant Główny Policji

6.4. Stanowisko Ministra do informacji o wynikach kontroli

Minister
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Mariusz Kamiński

DK-KKN-0740-7/2022

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Marian Banaś
Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezesie,

nawiązując do pisma Najwyższej Izby Kontroli z dnia 25 maja 2022 r.¹, uprzejmie przekazuję stanowisko do Informacji o wynikach kontroli P/21/040 – *Przygotowanie wybranych podmiotów do realizacji zadań na rzecz zapewnienia porządku publicznego z wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego*.

Na wstępie wskazać należy, że z uwagi na zawarte w ww. Informacji wnioski skierowane bezpośrednio do Komendanta Głównego Policji, zgodnie z art. 64 ust. 2² ustawy o *Najwyższej Izbie Kontroli*, Komendant Główny Policji jako centralny organ administracji rządowej, właściwy w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego³, powinien przedstawić stanowisko do przedmiotowej *Informacji*.

Niezależnie od powyższego odnosząc się do systemu szkoleń w Policji uprzejmie informuję, że na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o *ustanowieniu „Programu modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022–2025”*, o *ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2022–2025”* oraz o *zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw*⁴ dokonano zmian w ustawie o *Policji* w zakresie szkolnictwa policyjnego⁵, które wejdą w życie w dniu 1 stycznia 2023 r.

Z uzasadnienia do projektu przytoczonej ustawy⁶ wynika, że *Proponowane zmiany w systemie szkolnictwa policyjnego mają zapewnić skuteczne i profesjonalne wyszkolenie funkcjonariuszy Policji, powiązanie systemu podnoszenia kwalifikacji z system awansów i wynagradzania funkcjonariuszy oraz usprawnienie funkcjonowania szkół policyjnych*. Przedstawione w projekcie ustawy propozycje wychodzą także naprzeciw spostrzeżeniom Najwyższej Izby Kontroli, która w 2019 roku przeprowadziła kontrolę nr P/19/039 – *Szkolenie i doskonalenie zawodowe funkcjonariuszy służb podległych MSWiA, a jej głównym celem było zbadanie i dokonanie oceny czy funkcjonujące w służbach podległych MSWiA systemy szkolenia i doskonalenia zawodowego pozwalają na prawidłowe przygotowanie funkcjonariuszy do wykonywania zadań służbowych*.

¹ znak: KPB.430.002.2022

² Informacje, o których mowa w ust. 1, przed przedłożeniem Sejmowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Prezesowi Rady Ministrów, Prezes Najwyższej Izby Kontroli przesyła właściwym naczelnym lub centralnym organom państwowym, które w terminie 14 dni od dnia otrzymania mogą przedstawić swoje stanowisko. Stanowisko dołącza się do informacji; Prezes Najwyższej Izby Kontroli może do tego stanowiska przedstawić swoją opinię.

³ zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o *Policji*

⁴ Dz. U. poz. 2448

⁵ art. 34-34k ustawy o *Policji*

⁶ druk sejmowy nr 1789

Proponowane zmiany w ustawie o Policji mają charakter systemowy i wynikają z konieczności usprawnienia funkcjonowania Policji, jako formacji odpowiedzialnej za bezpieczeństwo i porządek publiczny oraz powiązania wymogów dotyczących podnoszenia przez policjanta kwalifikacji zawodowych do podstawy mianowania albo powołania na stanowiska służbowe oraz mianowania na pierwszy stopień w korpusach: podoficerów, aspirantów i młodszych oficerów Policji.

Szczegółowe propozycje zmian w powyższym zakresie obejmują:

- ustalenie kwalifikacji zawodowych policjanta, tj. kwalifikacji podstawowych, podoficerskich, aspiranckich i oficerskich (aktualnie policjant może mieć kwalifikacje zawodowe podstawowe lub wyższe).

Projektowana w art. 34 regulacja zakłada, że policjant będzie uzyskiwał kwalifikacje zawodowe: podstawowe, podoficerskie, aspiranckie i oficerskie. Obecnie zgodnie z art. 34 ust. 3 ustawy o Policji warunkiem uzyskania kwalifikacji zawodowych niezbędnych do mianowania na stanowisko służbowe jest ukończenie przez policjanta szkolenia zawodowego podstawowego, w wyniku którego nabywa on kwalifikacje zawodowe podstawowe. Po ukończeniu szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych albo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie policjant nabywa kwalifikacje zawodowe wyższe. W projekcie przyjęto założenie, że ścieżka rozwoju zawodowego policjanta będzie wiązana się z podnoszeniem jego kwalifikacji zawodowych, co przełoży się na zmiany w systemie awansowania i wynagradzania. Projektowane regulacje będą miały wpływ na zmianę organizacji systemu szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów. Powyższe będzie wymagało wprowadzenia dodatkowych szkoleń dla policjantów, tj. szkolenia zawodowego podoficerskiego i szkolenia zawodowego aspiranckiego. Proponowany system szkolenia policjantów ma zapewnić kształcenie specjalistyczne, wymagane na określonych stanowiskach służbowych. Wdrożenie do realizacji kilkuszczelowego systemu szkolenia zawodowego, gdzie uzyskanie lub poszerzenie kwalifikacji zawodowych warunkowałoby możliwość awansu w stopniu, jak i mianowanie i powołanie na stanowisko, ma m.in. na celu zwiększenie motywacji policjantów w kreowaniu własnej ścieżki kariery i promowaniu samokształcenia. Jednocześnie w art. 34 ustawy o Policji dodano przepisy, które określają warunki mianowania albo powołania policjanta na wyższe stanowisko służbowe. Przedmiotowe przepisy, z uwagi na to, że stanowią materię ustawową, zostały przeniesione do ustawy o Policji z rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych oraz warunków ich mianowania na wyższe stanowiska służbowe⁷. Policjant będzie mógł uzyskać kwalifikacje zawodowe nie tylko w wyniku ukończenia szkolenia zawodowego, ale również ukończenia w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie określonego roku studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym na kierunku nauka o Policji lub zdania egzaminu podoficerskiego, aspiranckiego oraz oficerskiego. Jednocześnie nie uzależnia się możliwości złożenia egzaminów od ukończenia odpowiednio szkolenia zawodowego podoficerskiego, szkolenia zawodowego aspiranckiego oraz szkolenia zawodowego oficerskiego. W ust. 12 zamieszczono upoważnienie dla ministra właściwego do spraw wewnętrznych do uregulowania w akcie wykonawczym wymagań w zakresie wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych, mając na uwadze zakres wykonywanych przez nich zadań.

Projektowane w art. 34b–34k regulacje zakładają, że policjant na szkolenia będzie kierowany przez przełożonego właściwego w sprawach osobowych. Policjant, po przyjęciu do służby, kierowany będzie na szkolenie zawodowe podstawowe, natomiast policjant po służbie kandydackiej będzie odbywał szkolenie zawodowe podstawowe w zakresie niezbędnym do uzupełnienia wiedzy i umiejętności zdobytych w związku z pełnieniem służby kandydackiej. Ze szkolenia zawodowego podstawowego będzie zwolniony policjant, który został przyjęty do służby przed upływem 3 lat od dnia zwolnienia ze służby w Policji, jeżeli podczas jej pełnienia uzyskał kwalifikacje zawodowe podstawowe. W przepisach określono również warunki, które będzie musiał spełniać policjant aby zostać skierowanym na szkolenie zawodowe podoficerskie, aspiranckie lub oficerskie. Projektowane zmiany przewidują również przypadki usunięcia lub odwołania policjanta ze szkolenia zawodowego. Policjant usunięty ze szkolenia będzie mógł dokończyć

⁷ Dz. U. poz. 857, z późn. zm.

przerwane szkolenie, jeżeli przed upływem dwunastu miesięcy od daty zwolnienia ustanie przyczyna, z powodu której został zwolniony ze szkolenia. Natomiast policjant usunięty ze szkolenia będzie mógł ponownie zostać skierowany na szkolenie nie wcześniej niż po upływie 12 miesięcy od daty jego usunięcia.

W celu nabywania wiedzy i umiejętności zawodowych, wymaganych przy wykonywaniu zadań i czynności służbowych, a także uzyskania dodatkowych uprawnień, w tym uprawnień instruktorskich, policjanci będą kierowani na doskonalenie zawodowe, które będzie organizowane jako:

- 1) doskonalenie zawodowe centralne, które będzie realizowane przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie, szkoły policyjne lub ośrodki szkolenia;
- 2) doskonalenie zawodowe lokalne – realizowane przez jednostki organizacyjne Policji lub komórki organizacyjne tych jednostek;
- 3) doskonalenie zawodowe zewnętrzne – prowadzone przez podmioty pozapolicyjne.

W przypadku wystąpienia sytuacji szczególnych wymagających ochrony bezpieczeństwa policjantów, w tym w przypadku wystąpienia stanu zagrożenia epidemicznego, epidemii, klęski żywiołowej, Komendant Główny Policji, na czas wynikający z określonej potrzeby, będzie mógł wprowadzić organizację szkolenia oraz doskonalenia zawodowego w systemie skoszarowanym.

Jednocześnie minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, formy i tryb odbywania szkoleń zawodowych, zakres, tryb i terminy składania egzaminów końcowych z tych szkoleń, jednostki organizacyjne Policji lub komórki organizacyjne tych jednostek właściwe do ich przeprowadzania oraz formy odbywania doskonalenia zawodowego, a także organizację i sposób prowadzenia szkoleń i doskonalenia zawodowego, oraz nadzór nad ich realizacją, tryb wydawania oraz wzory świadectwa ukończenia szkolenia zawodowego, świadectwa ukończenia szkolenia zawodowego z wyróżnieniem, świadectwa ukończenia kursu specjalistycznego, mając na uwadze zapewnienie właściwego przygotowania policjantów do realizacji zadań służbowych oraz konieczność zapewnienia właściwej realizacji i dokumentowania szkoleń zawodowych i doskonalenia zawodowego w Policji oraz przebiegu egzaminu.

Wraz ze zmianą systemu szkolnictwa policyjnego nastąpi zmiana zasad mianowania policjanta na stanowisko służbowe oraz awansowania na pierwszy stopień policyjny w korpusach podoficerów, aspirantów i młodszych oficerów Policji. Zakłada się, że szkolenie zawodowe podstawowe będzie, podobnie jak przed projektowanymi zmianami, obowiązkowym pierwszym szkoleniem zawodowym dla nowo przyjętych policjantów. Szkolenie zawodowe podoficerskie i szkolenie zawodowe aspiranckie byłoby prowadzone dla określonych służb i miało na celu przygotowanie policjanta do wykonywania zadań na stanowisku służbowym, na którym wymagane są specjalistyczne kwalifikacje zawodowe. Szkolenie zawodowe oficerskie miałooby na celu przygotowanie policjanta do wykonywania zadań na stanowiskach kierowniczych. Wprowadzenie planowanych zmian w systemie szkolenia w Policji będzie wymagało zwiększenia liczby miejsc szkoleniowych i kwaterunkowych w jednostkach szkoleniowych, co wiąże się z ich rozbudową oraz budową nowej szkoły policyjnej. Należy również zapewnić wysokospecjalistyczną kadrę dydaktyczną, przygotowaną do prowadzenia szkoleń zawodowych oraz do opracowywania i standaryzacji egzaminów wstępnych oraz egzaminów podoficerskich, aspiranckich i oficerskich. Ponadto projektowane zmiany wymuszają opracowanie programów szkoleń w zakresie treści zapewniających uzyskanie odpowiedniego poziomu kwalifikacji zawodowych (podstawowych, podoficerskich, aspiranckich i oficerskich). Należy również podjąć działania mające na celu szersze wykorzystanie e-learningu jako formuły prowadzenia szkoleń w ramach Systemu Elektronicznego Wspomagania Nauczania. Wskazane wyżej przedsięwzięcia wymagają zagwarantowania w budżecie Policji dodatkowych środków finansowych, zaplanowanych na lata 2021–2023.

Ponadto, na mocy przytoczonej ustawy w ustawie o Policji określono obowiązek utrzymywania przez policjanta wymaganego poziomu umiejętności posługiwania się bronią palną. W dodawanym art. 61b wskazano, że policjant jest obowiązany utrzymywać wymagany poziom umiejętności posługiwania się bronią palną, zapewniający wykonywanie przez niego zadań służbowych. Obowiązek ten nie był dotychczas uregulowany w ustawie.

Z udostępnionych przez Komendę Główną Policji⁸ informacji wynika, że opracowany został *Program nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów służby prewencyjnej z zakresu podejmowania interwencji i reagowania na niestandardowe zachowania osób, wobec których są one podejmowane*, który został wdrożony decyzją Nr 399 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 listopada 2021 r. Celem kursu jest doskonalenie umiejętności w zakresie:

- stosowania środków przymusu bezpośredniego, taktyki i technik interwencji uwzględniając niestandardowe zachowania osób, wobec których interwencja jest podejmowana, w tym wobec osób, których zachowanie wskazuje, że mogą znajdować się pod wpływem środków odurzających lub substancji psychotropowych albo w stanie upojenia alkoholowego,
- współdziałania z innymi służbami podczas interwencji,
- udzielania pierwszej pomocy osobie poszkodowanej podczas interwencji,
- stosowania zasad komunikacji w podejmowaniu interwencji i reagowania na niestandardowe zachowania osób.

Dodatkowo w korespondencji⁹ Zastępcy Komendanta Głównego Policji skierowanej do komendantów wojewódzkich (Stołecznego) Policji, Komendanta Centralnego Biura Śledczego Policji i Dowódcy Centralnego Pododdziału Kontrterrorystycznego Policji „BOA” skierowano zalecenia związane z podejmowaniem interwencji wobec osoby, u której występują zaburzenia świadomości połączone z dezorientacją, halucynacjami i podnieceniem ruchowym, polecając jednocześnie:

- zapoznanie podległych policjantów z treścią przedstawionej problematyki,
- uwzględnienie treści zawartych w opracowanym w Szkole Policji w Słupsku poradniku pt. *„Interwencje wobec osób z zaburzeniami psychicznymi lub niekontrolującymi swoich zachowań z innych przyczyn”* oraz zaleceń wynikających z pisma w trakcie realizacji doskonalenia zawodowego lokalnego, w toku którego powinny być omawiane zagadnienia związane z elementami taktyki i technik interwencji przeprowadzanych m.in. z osobami, których zachowanie wskazuje, że mogą znajdować się pod wpływem narkotyków lub innych środków odurzających,
- omawianie przedmiotowej problematyki w trakcie prowadzonych odpraw do służby, w szczególności z policjantami służby prewencyjnej, w tym komórek patrolowo - interwencyjnych, jak również z policjantami służby dyżurnej przyjmującej zgłoszenia interwencji.

Poza tym uprzejmie informuję, że w Planie kontroli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na rok 2022 przewidziano kontrolę w przedmiocie weryfikacji predyspozycji kandydatów do służby w Policji oraz oceny procesu doskonalenia zawodowego policjantów w zakresie użycia środków przymusu bezpośredniego.

Z poważaniem

Mariusz Kamiński

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

⁸ w ramach realizowanych przez MSWiA działań o charakterze nadzorczym

⁹ pismo I.dz. EP-6115/21

6.5. Opinia Prezesa NIK do stanowiska Ministra

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MARIAN BANAŚ

KPB.430.002.2022

Warszawa, 30 czerwca 2022 r.

OPINIA

Prezesa Najwyższej Izby Kontroli do stanowiska Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji przedstawionego w trybie art. 64 ust. 2 ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli do informacji o wynikach kontroli *Przygotowanie wybranych podmiotów do realizacji zadań na rzecz zapewnienia porządku publicznego z wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego*

Przesłanie informacji o wynikach kontroli *Przygotowanie wybranych podmiotów do realizacji zadań na rzecz zapewnienia porządku publicznego z wykorzystaniem środków przymusu bezpośredniego* miało na celu kompleksowe odniesienie się do zawartych w niej problemów oraz przedstawienie stanowiska Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w tym zakresie. O właściwości Ministra sprawującego nadzór nad działalnością Policji i innych służb uprawnionych do używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej, jako adresata przedmiotowej informacji, świadczą wskazane w stanowisku MSWiA postulowane kierunki zmian przepisów powszechnie obowiązujących oraz wprowadzenia rozwiązań mających zapewnić właściwy nadzór w tym zakresie. Należy jednocześnie podkreślić, iż Komendant Główny Policji miał pełną możliwość ustosunkowania się do wyników kontroli NIK po otrzymaniu wystąpienia pokontrolnego. Wnikliwa analiza treści informacji o wynikach kontroli oraz przedłożone stanowisko Ministra doprecyzowało jej treść w zakresie działań podjętych po kontroli NIK. Jednocześnie Minister poinformował o zaplanowanej na 2022 r. kontroli w przedmiocie weryfikacji predyspozycji kandydatów do służby w Policji oraz oceny procesu doskonalenia zawodowego policjantów w zakresie użycia środków przymusu bezpośredniego, co potwierdza prawidłowość działań NIK.

W zajęтым stanowisku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji nie zakwestionował przedstawionych przez NIK ustaleń i ocen. NIK z satysfakcją przyjmuje informację Ministra, że dzięki realizacji wniosków pokontrolnych dokonywane są istotne zmiany w systemie szkolenia służb podległych MSWiA, w szczególności w Policji. Pozytywnie należy ocenić zapowiedź Ministra zainicjowania działań legislacyjnych w zakresie:

- uregulowania w akcie wykonawczym wymogów, jakim powinni odpowiadać policjanci na stanowiskach komendantów Policji i innych stanowiskach służbowych,
- zmian dotyczących ścieżki rozwoju zawodowego oraz systemu awansowania i wynagradzania policjantów,
- określenia w drodze rozporządzenia form i trybu odbywania szkoleń zawodowych, zakresu, trybu i terminów składania egzaminów końcowych,
- określenia obowiązku utrzymywania przez policjantów wymaganego poziomu umiejętności posługiwania się bronią palną.

Pozytywnie należy ocenić również podjęte przez Komendanta Głównego Policji działania w celu przeszkolenia policjantów w zakresie:

- stosowania środków przymusu bezpośredniego, taktyki i technik interwencji uwzględniając niestandardowe zachowania osób, wobec których interwencja jest podejmowana, w tym wobec osób, których zachowanie wskazuje, że mogą znajdować się pod wpływem środków odurzających lub substancji psychotropowych albo w stanie upojenia alkoholowego,

- współdziałania z innymi służbami podczas interwencji,
- udzielania pierwszej pomocy osobie poszkodowanej podczas interwencji,
- stosowania zasad komunikacji w podejmowaniu interwencji i reagowania na niestandardowe zachowania osób.

Kluczową kwestią skutecznego i bezpiecznego stosowania środków przymusu bezpośredniego będzie również zakres i tempo realizacji zaleceń Zastępcy Komendanta Głównego Policji związanych z podejmowaniem interwencji wobec osoby, u której występują zaburzenia świadomości połączone z dezorientacją, halucynacjami i podnieceniem ruchowym.

NIK wyraża przekonanie, że pełne i szybkie wdrożenie rekomendacji Izby przyczyni się do znaczącego ograniczenia występujących w obszarze stosowania środków przymusu bezpośredniego nieprawidłowości.

PREZES
Najwyższej Izby Kontroli
Marian Banaś